

TC
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**YENİLENEN 6. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM
PROGRAMININ SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN
GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ
(SAKARYA İLİ ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ebru ERKÖSE

**Enstitü Anabilim Dalı: İlköğretim
Enstitü Bilim Dalı : Sosyal Bilgiler Eğitimi**

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Yüksel GÜÇLÜ

HAZİRAN-2007

TC
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**YENİLENEN 6. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM
PROGRAMININ SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN
GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ
(SAKARYA İLİ ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ebru ERKÖSE

**Enstitü Anabilim Dalı: İlköğretim
Enstitü Bilim Dalı : Sosyal Bilgiler Eğitimi**

Bu tez 27/06/2007 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği ile kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı

Jüri Üyesi

Jüri Üyesi

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Ebru ERKÖSE

27.06.2007

ÖNSÖZ

21. yüzyıl başlarında “Bilişim Devrimi” olarak adlandırılan, bilgi üretimi ve ediniminde kaydedilen baş döndürücü gelişmeler ile dünyada var olan soğuk savaş döneminin bitişiyle başlayan küreselleşme dalgası; işlevsiz hale getirdiği Sanayi Devrimi sonrasında eğitimsel düşüncelerini yerle bir etmiş, bunların yerini yenilerinin almasına neden olmuştur. Bu tarihsel kırılmanın en önemli boyutunu, öğretmen merkezli davranışçı öğretim kuramından, öğrenci merkezli yapılandırmacı öğrenme kuramına geçiş oluşturmaktadır. Bu değişim dünyada sosyal bilgiler öğretimini de yeniden yapılanmaya zorlamıştır. Amerika Birleşik Devletleri’nde bu alanı yönlendiren en etkili kurum olan Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi [NCSS], 1997 yılında, ülkeyi 21. yüzyıla taşıyacak sosyal bilgiler öğretiminin her şeyden önce yapılandırmacı öğrenme kuramına dayanması gerektiğini vurgulamıştır. Aynı zamanda NCSS, sosyal bilgiler öğretiminin yapılandırmacıktan başka etkin öğretim ilkelerine (anlamlılık, bütüncülük, değerlere dayalılık, meydan okuma ve aktif öğrenme) göre tasarlanması gerektiğini öngörmüştür. Bu dönüşümün yansımalarını eğitim reformu yapan pek çok ülkenin öğretim programlarında ve ders kitaplarında görmek mümkündür.

Dünyada var olan bu değişimden Türkiye’de etkilenmiştir. Türkiye, Tanzimat’tan beri Batı’da meydana gelen eğitim hareketlerini yakından izlemiş, 1990’lı yıllardan itibaren çağdaş gelişmelerin ışığında tüm öğretim programlarını güncellemeye gitmiştir. Bu çalışmalar ürününü 2005 yılında vermiş, hazırlanan yeni programlar kademeli olarak yürürlüğe konmuştur. Yeni sosyal bilgiler dersi öğretim programlarının en önemli özelliği, yapılandırmacılık kuramına dayanmalarıdır. Bir diğer temel özelliği ise; söz konusu etkin öğretim ilkelerinin yaşama geçirilmesini öngörmesidir. Yeni programların bu temel nitelikleri Türkiye’de geçmişten bugüne süre gelen gelenekselleşmiş öğretmen merkezli-ürün odaklı sosyal bilgiler öğretiminin yerine, öğrenci merkezli- süreç odaklı bir öğretim –öğrenme uygulamasına geçilmesini zorunlu kılmıştır. Bu nedenle, İlköğretimin 6., 7., ve 8. sınıflarındaki programlarda 2005–2006 eğitim-öğretim yılında değişikliğe gidilerek ülke genelinde 9 ilde 120 ilköğretim okulunda pilot çalışması yapılmıştır. 2006-2007 eğitim-öğretim yılında 6. sınıflarda (Türkçe, Matematik, Fen ve Teknoloji, Sosyal Bilgiler) değişiklik yapılarak tüm Türkiye’de uygulanmıştır.

Bu kapsamda, sosyal bilgiler dersi öğretim programı Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 07.08.2006 tarih ve 333 sayılı "İlköğretim Sosyal Bilgiler (6 ve 7. Sınıflar) Dersi Öğretim Programında Değişiklik Yapılması" konulu kararı ile uygulamaya konulmuştur.

Buna karşın, henüz çok yeni olan programın niteliğinin artırılması ve uygulamada karşılaşılan sorunların belirlenerek çözümü için nelerin yapılabileceğinin 6.sınıf sosyal bilgiler dersini okutan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin görüşlerine dayalı olarak değerlendirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu amaçla araştırma Sakarya ili ve ilçelerinde görev yapan ve 6.sınıfları okutan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin görüşleri alınarak gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın planlanıp uygulanması ve değerlendirilmesinde birçok kişinin katkısı olmuştur. Araştırmanın her aşamasında öneri ve yardımlarını esirgemeyen değerli hocam ve tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Yüksel GÜÇLÜ' ye, görüşleriyle beni yönlendiren hocalarım Doç. Dr. Ahmet SABAN' a, Yrd. Doç. Dr. Bayram ÇETİN' e ve Araştırma Görevlisi Ahmet AKIN' a, bugünlere ulaşmamda emeklerinin karşılığını hiçbir zaman ödeyemeyeceğim, uzun yıllardır bütün çalışmalarında beni destekleyen, yanımda olan değerli anne ve babama ve yardımlarını esirgemeyen arkadaşlarım Yazgı ÖZEN' e, Havva ÖZDAL' a, Merve ŞİMŞEK' e ve Cemal YAVUZ' a teşekkürü bir borç bilirim. Anketin yanıtlanmasında katkı sağlayan Sakarya ili ve ilçeleri resmi-özel ilköğretim okullarında görev yapan tüm meslektaşlarıma da şükranlarımı sunarım.

Ebru ERKÖSE

27.06.2007

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	v
TABLolar LİSTESİ	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ	x
ÖZET	xi
SUMMARY	xii
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: EĞİTİM, SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ VE ÖĞRETİM PROGRAMLARI	11
1.1. Eğitim İle İlgili Temel Kavramlar.....	11
1.1.1. Eğitim.....	11
1.1.2. Öğretim	12
1.1.3. Öğrenme.....	12
1.2. Program ve Eğitimde Program Çeşitleri	13
1.2.1. Eğitim Programı.....	13
1.2.2. Öğretim Programı	15
1.2.3. Ders Programı	15
1.3. Eğitim Programının Faydaları.....	16
1.4. Eğitim Programının Özellikleri.....	16
1.5. Sosyal Bilgilerin Tanımı ve Önemi.....	19
1.6. Sosyal Bilgiler ile Sosyal Bilimler Arasındaki İlişkiler.....	20
1.7. Sosyal Bilgiler Eğitiminin Tarihsel Gelişim Süreci.	23
1.8. Türkiye’ de Sosyal Bilgiler Eğitiminin Tarihsel Gelişim Süreci.	26
1.9. Yeni Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Özellikleri.....	36
1.9.1. Niçin Yeni Bir Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı?.....	36
1.9.2. Yeni Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programını Vizyonu	37
1.9.3. Yeni Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Temel Yaklaşımı	37
1.9.4. Yeni Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Yapısı	39
1.10. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Genel Amaçları	40
1.11. Türk Milli Eğitimi’nin Genel Amaçları	41

1.12. Yeni Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Amaçları.....	42
1.12.1. Yeni Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının İçeriği.....	45
1.12.2. Yeni Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Öğretme-Öğrenme Süreci	46
1.12.3. Yeni Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Değerlendirme Süreci ..	46
BÖLÜM 2: ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	54
2.1. Araştırmanın Modeli	54
2.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	55
2.2.1. Evren	55
2.2.2. Örneklem.....	55
2.3. Veriler ve Toplanması	57
2.4. Ölçme Araçları	57
2.4.1. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Kişisel ve Mesleki Çalışmalarına İlişkin Bilgi Formu.....	58
2.4.2. Yeni 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programına İlişkin Bilgi Formu	58
2.5. Verilerin Analizi ve Yorumlanması	60
BÖLÜM 3: BULGULAR ve YORUMLAR.....	63
3.1. Araştırmaya Katılan Sosyal Bilgiler Branş Öğretmenlerinin; Yeni 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Öngörülen; Kazanım, Kapsam, Eğitim Durumu ve Ölçme ve Değerlendirme Boyutları İle İlgili Programın Geneline İlişkin Görüşlerine Yönelik Bulgular	65
3.2. Araştırmaya Katılan Sosyal Bilgiler Branş Öğretmenlerinin; Yeni 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Öngörülen; Kazanım, Kapsam, Eğitim Durumu ve Ölçme ve Değerlendirme Boyutları İle İlgili Görüşlerinin Cinsiyet Değişkeni Açısından Farklılıklarını Gösteren “t testi” Bulguları	70
3.3. Araştırmaya Katılan Sosyal Bilgiler Branş Öğretmenlerinin; Yeni 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Öngörülen Kazanım, Kapsam, Eğitim Durumu ve Ölçme ve Değerlendirme Boyutları İle İlgili Görüşlerinin Görev Yaptığı Yer (İl Merkezi/ İlçe) Değişkeni Açısından Farklılıklarını Gösteren “t testi” Bulguları	72

3.4. Araştırmaya Katılan Sosyal Bilgiler Branş Öğretmenlerinin; Yeni 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Öngörülen Kazanım, Kapsam, Eğitim Durumu ve Ölçme ve Değerlendirme Boyutları İle İlgili Görüşlerinin Görev Yaptığı Okulda Eğitim Amaçlı Materyallerin (Projeksiyon, Tepegöz vb.) Kullanımı Değişkeni Açısından Farklılıklarını Gösteren “t testi” Bulguları	75
3.5. Araştırmaya Katılan Sosyal Bilgiler Branş Öğretmenlerinin; Yeni 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Öngörülen Kazanım, Kapsam, Eğitim Durumu ve Ölçme ve Değerlendirme Boyutları İle İlgili Görüşlerinin Görev Yaptığı Okulda Eğitim Amaçlı Bilgisayar Laboratuvarı Kullanımı Değişkeni Açısından Farklılıklarını Gösteren “t testi” Bulguları	78
3.6. Araştırmaya Katılan Sosyal Bilgiler Branş Öğretmenlerinin; Yeni 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Öngörülen Kazanım, Kapsam, Eğitim Durumu ve Ölçme ve Değerlendirme Boyutları İle İlgili Görüşlerinin Görev Yaptığı Okulda Eğitim Amaçlı Kütüphane Kullanımı Değişkeni Açısından Farklılıklarını Gösteren “t testi” Bulguları	81
3.7. Araştırmaya Katılan Sosyal Bilgiler Branş Öğretmenlerinin; Yeni 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Öngörülen Kazanım, Kapsam, Eğitim Durumu ve Ölçme ve Değerlendirme Boyutları İle İlgili Görüşlerinin Görev Yaptığı Okulda Eğitim Amaçlı İnternet Kullanımı Değişkeni Açısından Farklılıklarını Gösteren “t testi” Bulguları	83
3.8. Araştırmaya Katılan Sosyal Bilgiler Branş Öğretmenlerinin; Yeni 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Öngörülen Kazanım, Kapsam, Eğitim Durumu ve Ölçme ve Değerlendirme Boyutları İle İlgili Görüşleri Arasında Yaş Değişkeni Açısından Farklılıklarını Gösteren “F testi” Bulguları	85
3.9. Araştırmaya Katılan Sosyal Bilgiler Branş Öğretmenlerinin; Yeni 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Öngörülen Kazanım, Kapsam, Eğitim Durumu ve Ölçme ve Değerlendirme Boyutları İle İlgili Görüşleri Arasında Mezun Olduğu Okul Değişkeni Açısından Farklılıklarını Gösteren “F testi” Bulguları	89

3.10. Araştırmaya Katılan Sosyal Bilgiler Branş Öğretmenlerinin; Yeni 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Öngörülen Kazanım, Kapsam, Eğitim Durumu ve Ölçme ve Değerlendirme Boyutları İle İlgili Görüşleri Arasında Mesleki Kıdem Değişkeni Açısından Farklılıklarını Gösteren “F testi” Bulguları	93
3.11. Araştırmaya Katılan Sosyal Bilgiler Branş Öğretmenlerinin; Yeni 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Öngörülen Kazanım, Kapsam, Eğitim Durumu ve Ölçme ve Değerlendirme Boyutları İle İlgili Görüşleri Arasında Eğitim Düzeyi Değişkeni Açısından Farklılıklarını Gösteren “F testi” Bulguları	97
SONUÇ ve ÖNERİLER	102
KAYNAKÇA	109
EKLER.....	116
ÖZGEÇMİŞ.....	129

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MÖ	: Milattan Önce
NCSS	: Amerikan Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (National Council for the Social Studies)
OECD	: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (Organisation for Economic Co-operation and Development)
PISA	: Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (Programme for International Student Assessment)
SPSS	: Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paket Programı (Statistical Package for the Social Sciences)
TD	: Tebliğler Dergisi
TED	: Türk Eğitim Derneği
TTKB	: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: 1924 Yılı Sosyal Bilgiler Programının Kapsadığı Dersler ve Bu Derslerin Haftalık Ders Saatleri.....	28
Tablo 2: 1927 Yılı Sosyal Bilgiler Programının Kapsadığı Dersler ve Bu Derslerin Haftalık Ders Saatleri.....	28
Tablo 3: 1931-1932 Yılı Sosyal Bilgiler Programının Kapsadığı Dersler ve Bu Derslerin Haftalık Ders Saatleri.....	29
Tablo 4: 1937-1938 Yılı Sosyal Bilgiler Programının Kapsadığı Dersler ve Bu Derslerin Haftalık Ders Saatleri.....	30
Tablo 5: 1949 Yılı Sosyal Bilgiler Programının Kapsadığı Dersler ve Bu Derslerin Haftalık Ders Saatleri.....	31
Tablo 6: 1970-1971 Yılı Sosyal Bilgiler Programının Haftalık Ders Saatleri	31
Tablo 7: 1985-1986 Yılı Sosyal Bilgiler Programının Kapsadığı Dersler ve Bu Derslerin Haftalık Ders Saatleri.....	32
Tablo 8: 1998 Yılı Sosyal Bilgiler Programının Kapsadığı Dersler ve Bu Derslerin Haftalık Ders Saatleri.....	33
Tablo 9: 2005-2006 Yılı Sosyal Bilgiler Programının Kapsadığı Dersler ve Bu Derslerin Haftalık Ders Saatleri	34
Tablo 10: Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 6. Sınıf Öğrenme Alanları, Üniteleri, Kazanım Sayıları ve.....	35
Tablo 11: Araştırmaya Katılan Okul ve Sosyal Bilgiler Branş Öğretmeni Sayılarının İl ve İlçelere Göre Dağılımı.....	56
Tablo 12: Araştırmaya Katılan Sosyal Bilgiler Branş Öğretmenlerine Uygulanan Anketlerin Geri Dönüşüm Sayıları	56
Tablo 13: Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Ölçeğinin Alt Boyutlarına Göre Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayıları.....	59
Tablo 14: Ölçekte Bulunan Cümlelerin Karşısında Yer Alan Seçenekler, Puanları ve Bu Seçeneklere İlişkin Puan Aralıkları.....	61
Tablo 15: Araştırmaya Katılan Sosyal Bilgiler Branş Öğretmenlerinin Yeni 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Geneline İlişkin Görüşlerine Yönelik Bulgular.....	66

Tablo 16: Araştırmaya Katılan Sosyal Bilgiler Branş Öğretmenlerinin Yeni 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Öngörülen Kazanım, Kapsam, Eğitim Durumu ve Ölçme ve Değerlendirme Boyutlarıyla İlgili Görüşlerinin Cinsiyet Değişkeni Açısından Farklılıklarına İlişkin “ <i>t</i> testi” Bulguları.....	71
Tablo 17: Araştırmaya Katılan Sosyal Bilgiler Branş Öğretmenlerinin Yeni 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Öngörülen Kazanım, Kapsam, Eğitim Durumu ve Ölçme ve Değerlendirme Boyutları İle İlgili Görüşlerinin Görev Yaptığı Yer (İl Merkezi/ İlçe) Değişkeni Açısından Farklılıklarına İlişkin “ <i>t</i> testi” Bulguları	73
Tablo 18: Araştırmaya Katılan Sosyal Bilgiler Branş Öğretmenlerinin Yeni 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Öngörülen Kazanım, Kapsam, Eğitim Durumu ve Ölçme ve Değerlendirme Boyutları İle İlgili Görüşlerinin Görev Yaptığı Okulda Eğitim Amaçlı Materyallerin (Projeksiyon, Tepegöz vb.) Kullanımı Değişkeni Açısından Farklılıklarına İlişkin “ <i>t</i> testi” Bulguları	76
Tablo 19: Araştırmaya Katılan Sosyal Bilgiler Branş Öğretmenlerinin Yeni 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Öngörülen Kazanım, Kapsam, Eğitim Durumu ve Ölçme ve Değerlendirme Boyutları İle İlgili Görüşlerinin Görev Yaptığı Okulda Eğitim Amaçlı Bilgisayar Laboratuvarı Kullanımı Değişkeni Açısından Farklılıklarına İlişkin “ <i>t</i> testi” Bulguları	79
Tablo 20: Araştırmaya Katılan Sosyal Bilgiler Branş Öğretmenlerinin Yeni 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Öngörülen Kazanım, Kapsam, Eğitim Durumu ve Ölçme ve Değerlendirme Boyutları İle İlgili Görüşlerinin Görev Yaptığı Okulda Eğitim Amaçlı Kütüphane Kullanımı Değişkeni Açısından Farklılıklarına İlişkin “ <i>t</i> testi” Bulguları.....	82

Tablo 21: Araştırmaya Katılan Sosyal Bilgiler Branş Öğretmenlerinin Yeni 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Öngörülen Kazanım, Kapsam, Eğitim Durumu ve Ölçme ve Değerlendirme Boyutları İle İlgili Görüşlerinin Görev Yaptığı Okulda Eğitim Amaçlı İnternet Kullanımı Değişkeni Açısından Farklılıklarına İlişkin “ <i>t</i> testi” Bulguları.....	84
Tablo 22: Araştırmaya Katılan Sosyal Bilgiler Branş Öğretmenlerinin; Yeni 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Öngörülen Kazanım, Kapsam, Eğitim Durumu ve Ölçme ve Değerlendirme Boyutları İle İlgili Görüşlerinin Yaş Değişkeni Açısından Farklılıklarına İlişkin Bulgular	86
Tablo 23: Araştırmaya Katılan Sosyal Bilgiler Branş Öğretmenlerinin; Yeni 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Öngörülen Kazanım, Kapsam, Eğitim Durumu ve Ölçme ve Değerlendirme Boyutları İle İlgili Görüşlerine Yönelik Puanlarının Yaş Değişkeni Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin “ <i>F</i> testi” Tablosu.....	88
Tablo 24: Araştırmaya Katılan Sosyal Bilgiler Branş Öğretmenlerinin; Yeni 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Öngörülen Kazanım, Kapsam, Eğitim Durumu ve Ölçme ve Değerlendirme Boyutları İle İlgili Görüşlerinin Mezun Olduğu Okul Değişkeni Açısından Farklılıklarına İlişkin Bulgular.....	90
Tablo 25: Araştırmaya Katılan Sosyal Bilgiler Branş Öğretmenlerinin; Yeni 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Öngörülen Kazanım, Kapsam, Eğitim Durumu ve Ölçme ve Değerlendirme Boyutları İle İlgili Görüşlerine Yönelik Puanlarının Mezun Olduğu Okul Değişkeni Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin “ <i>F</i> testi” Tablosu.....	92

Tablo 26: Araştırmaya Katılan Sosyal Bilgiler Branş Öğretmenlerinin; Yeni 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Öngörülen Kazanım, Kapsam, Eğitim Durumu ve Ölçme ve Değerlendirme Boyutları İle İlgili Görüşlerinin Mesleki Kıdem Değişkeni Açısından Farklılıklarına İlişkin Bulgular	94
Tablo 27: Araştırmaya Katılan Sosyal Bilgiler Branş Öğretmenlerinin; Yeni 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Öngörülen Kazanım, Kapsam, Eğitim Durumu ve Ölçme ve Değerlendirme Boyutları İle İlgili Görüşlerine Yönelik Puanlarının Mesleki Kıdem Değişkeni Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin “ <i>F</i> testi” Tablosu.....	96
Tablo 28: : Araştırmaya Katılan Sosyal Bilgiler Branş Öğretmenlerinin; Yeni 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Öngörülen Kazanım, Kapsam, Eğitim Durumu ve Ölçme ve Değerlendirme Boyutları İle İlgili Görüşlerinin Eğitim Düzeyi Değişkeni Açısından Farklılıklarına İlişkin Bulgular	98
Tablo 29: Araştırmaya Katılan Sosyal Bilgiler Branş Öğretmenlerinin; Yeni 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Öngörülen Kazanım, Kapsam, Eğitim Durumu ve Ölçme ve Değerlendirme Boyutları İle İlgili Görüşlerine Yönelik Puanlarının Eğitim Düzeyi Değişkeni Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin “ <i>F</i> testi” Tablosu.....	100

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Sosyal Bilimlerin Sosyal Bilgilere Katkısı	22
Şekil 2: Eğitim Programına İlişkin Amaçların Hiyerarşisi.....	41

Tezin Başlığı: Yenilenen 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Sakarya İli Örneği)	
Tezin Yazarı: Ebru ERKÖSE	Danışman: Yrd. Doç. Dr. Yüksel GÜÇLÜ
Kabul Tarihi: 27-06-2007	Sayfa Sayısı: 12 (ön kısım) + 115 (tez)
Anabilimdalı: İlköğretim	Bilimdalı: Sosyal Bilgiler Eğitimi
<p>Eğitim programlarının geliştirilmesindeki amaçlardan birisi de, çağın gereklerine ve değişimine uygun olarak mevcut programlarda yenilikler yapmak, hedef davranışları bu şekilde düzenleyerek eğitimin kalitesini arttırmaktır. Bilim ve teknolojinin hızla geliştiği çağımızda, bu gelişmelerin eğitim programlarına yansıtılması bir zorunluluk haline gelmiştir. Ülkemizde de bu konuda ciddi çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. İlköğretim düzeyinde aşamalı olarak gerçekleştirilen program geliştirme çalışmaları, ilköğretimin 6. sınıflarında 2005-2006 eğitim-öğretim yılında MEB tarafından belirlenen pilot illerde ve bu illerdeki pilot okullarda uygulanmaya başlanmıştır. Bu amaçla yapılan bu araştırmanın temel problemini; yenilenen 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programının kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme değerlendirme boyutları açısından uygulamadaki etkililiği nedir? Ve, yenilenen 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programının daha etkili ve daha yararlı bir şekilde uygulanabilmesi için öğretmenlerin geleceğe yönelik önerileri nelerdir? Soruları oluşturmaktadır. Betimsel nitelikte olan bu çalışmada öncelikle konuyla ilgili literatür taranmış, ardından bu literatüre ve uzman görüşlerine dayalı olarak veri toplamak amacıyla öğretmenler için anket hazırlanmıştır. Araştırma 2006-2007 eğitim-öğretim yılında Sakarya il merkezi ve ilçelerinde bulunan ilköğretim okullarında 6.sınıfta görev yapan sosyal bilgiler branş öğretmenleri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Son aşamada ise uygulamanın sonucunda elde edilen verilerin yorumlanması yoluna gidilmiştir. Anketlerin %100 oranında geri dönüşü gerçekleşmiştir. Bu araştırma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde eğitim ile ilgili temel kavramlar, program ve eğitimde program çeşitleri, eğitim programının faydaları ve özellikleri, sosyal bilgilerin tanımı ve önemi, sosyal bilgiler ile sosyal bilimler arasındaki ilişkiler, sosyal bilgiler eğitiminin tarihsel gelişim süreci, yeni sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve özellikleri, sosyal bilgiler dersi öğretim programının genel amaçları, Türk Milli Eğitimi' nin genel amaçları, yeni sosyal bilgiler dersi öğretim programı 6. sınıf öğrenme alanları, üniteleri, kazanım sayıları ve süreleri, ikinci bölümde ise araştırmanın gerçekleştirilmesinde izlenen çalışmalar açıklanmıştır. İkinci bölümde araştırmanın yöntemi, modeli, evreni, örnekleme, verilerin toplanması, çözümlenmesi ve yorumlanmasına yer verilmiştir. Üçüncü bölümde öğretmenlerin kişisel ve mesleki özellikleri ile ilgili bilgilerine, yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programının öngördüğü kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutunun uygulamadaki etkililiğine ilişkin görüşleriyle birlikte geleceğe yönelik önerileriyle ilgili bulgu ve yorumlara yer verilmiştir. Son olarak da bulgulara dayalı olarak elde edilen sonuçlara ve bu sonuçlar ışığında yapılan önerilere yer verilerek tez çalışması tamamlanmıştır. Uygulanan veri toplama aracı, öğretmenlerin kişisel ve mesleki çalışmalarına ait bilgileri içeren dokuz soru ile, yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programının etkililiğine ilişkin ölçekte yer alan otuziki sorudan oluşmaktadır. Veri toplama aracının araştırmada geçerliliğinin ve güvenilirliğinin sağlanmasına özen gösterilmiştir. Araştırmada toplanan bilgilerin işlenmesi ve tüm istatistiksel çözümlenmelerde SPSS(Statistical Package for the Social Sciences) paket programından yararlanılmıştır. Veriler, iki değişkenli sorularda <i>t testi</i>, üç ve daha fazla değişkenli sorularda ise <i>F testi (Varyans Analizi)</i> kullanılarak elde edilmiştir. Değişkenler arasındaki ilişkinin anlamlılığının test edilmesinde $P<0.05$ anlamlılık düzeyi benimsenmiştir. Yapılan veri analizlerinden ve istatistiksel çözümlenmelerden sonra şu sonuçlara ulaşılmıştır:1. Öğretmen görüşlerine göre değerlendirilen yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programı "<i>orta</i>" düzeyde olumlu bulunmuştur. 2. Yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programı mevcut durumuyla kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme değerlendirme boyutu açısından yeterli derecede etkili ve uygun değildir. Bu durumda program değerlendirme ve geliştirme çalışmaları ile ilgilenen tüm uzman ve araştırmacılar tarafından, daha verimli, başarılı, etkili ve faydalı bir eğitim-öğretim için; yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programı dört temel ögesi yönünden incelenmeli, değerlendirilmeli, geliştirilmeli ve bu çalışmaların devamlılığı sağlanmalıdır. Ayrıca sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin program hakkındaki gelişmeleri takip edebilmeleri için daha sık hizmet içi eğitim programlarının hazırlanması, özendirici ve teşvik edici yasal düzenlemelerin yapılması önerilmektedir.</p>	
Anahtar Kelimeler : Sosyal Bilgiler, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, Program Geliştirme, Program Değerlendirme.	

Title of Thesis: The Evaluation of Syllabus of The Renewed 6 th Grade Social Studies Class According to The Views of The Teachers of Social Studies (Sakarya Province Example)

Author: Ebru ERKÖSE

Supervisor: Assistant Professor Dr. Yüksel GÜÇLÜ

Date: 27-06-2007

Nu. Of Page: 12 (pre text) + 115(main body)

Department: Primary Education

Subfield: Social Studies Education

One of the purposes of developing teaching programs is to increase the quality of education by innovating existing programs and adjusting targeted behaviours. The necessity of reflecting these improvements to the teaching programs is incontestable. The considerable researches have taken place in the the Turkey about this subject. The program developing studies which are implemented gradually at the primary education level have been initially applied to the first stage of primary school in pilot schools that are determined by Ministry of National Education (MNE). This work aims to answer the following questions: What are the efficiency of the sixth year's renewed program of social studies in implication in the sense of advantages, concept, education level, measurement and evaluation? And, what are the suggestions of the teachers for implementing the lectures of the social studies more effective and more efficient? This work was conducted by critically using library and internet sources (literature review) about this subject and then a survey was conducted to gather related data from the Teachers. This survey has conducted on social studies teachers teaching at the sixth year in the province of Sakarya in the academic year of 2006- 2007. At the final stage, the datum extracted from the survey which has had 100 % feed back, has been analyzed. This paper has 3 sections. The first section contains basic concepts, different types of education and programs, benefits and properties of education program, definition and significance of social studies, the etymology of social studies, the purpose of the Turkish National Education and social studies lecture, learning fields, sections and the processes of the social studies lectures in the sixth year. The second section contains the methodology, the model, the total field under survey, the samples, the way of gathering and analyzing the datum. The final section contains the information about teachers related to their personal and occupational lives and their suggestions for the implementing the lectures of the social studies more effective and more efficient. Finally, the dissertation has completed according to the results posed above. The questionnaire is composed of nine questions that is related to the personal and occupational information about the teachers and thirty two questions that is related to effectiveness of social studies lectures in the sixth year. The SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) program is used to analyze datum. The data has gathered by using t test in two variable questions and f test three and more variable questions. $P < 0.05$ confidence interval is used to test the relation between variables regarding signifance level. Finally following results have been found: **1.**The new social studies lecture program in the sixth year that is evaluated by teacher has been found mid level positive. **2.** The existing new social studies lecture program is not sufficient in the sense of advantages, concept, education level, measurement and evaluation. Thus for a more effective, more successful , more efficient and more beneficial education new sixth year social studies lecture program should be reviewed, evaluated ,developed and it should be provided continuity of these studies in these four basic aspects by all related experts and researchers. Furthermore, it is suggested that training programs should be implemented and incentive legal arrangements should be drafted.

Keywords: Social Studies, Social Studies Teaching Program, Program Development, Program Evaluation.

GİRİŞ

“Bilgi Çağı” olarak adlandırılan günümüzde, bilim ve teknoloji alanındaki gelişmeler hızla ilerlemekte, baş döndürücü bir şekilde değişmektedir. Küreselleşme, uluslararası ekonomik rekabet, hızlı bilimsel ve teknolojik gelişmeler gelecekte de hayatımızı etkilemeye devam edecektir. Hızla eskiyen mevcut bilgiye ve teknolojiye zamanında ulaşabilmek, uyum sağlamak için fertlerin günün şartlarına göre eğitilmesi bir zorunluluktur. Bu bağlamda düşünen, araştıran, eleştiren, bilgiye ulaşma becerilerini kazanmış bireylerin yetiştirilmesi ihtiyacı eğitime verilen önemi artırmıştır. Toplumdaki hızlı nüfus artışı sebebi ile bireylerin eğitime duydukları gereksinim de önem kazanmıştır. Eğitim birimlerinin toplumun bu taleplerine eski sistemlerle cevap vermesi mümkün olmayınca yeni program arayışları başlamıştır. Bu değişim ve hareketlere bağlı olarak öğretmenin ve öğrencinin eğitim-öğretim sürecindeki rolleri yeniden yapılandırılmaktadır. Sonuç olarak, mevcut programların, program geliştirme yaklaşım ve modellerinin incelenmesi, değerlendirilmesi ve geliştirilmesi gerekmektedir. Bilim ve teknolojiadaki yenilikler, iletişim fırsatlarının çeşitliliği, küresel eğitim yaklaşımlarının benimsenmesi, eğitim-öğretim programlarını da etkilemektedir. Böylece, eğitim-öğretim sürecinde “öğrenme” sözcüğü “öğretme” sözcüğünden daha fazla kullanılmakta, “bağımsız öğrenme”, “bireysel farklılıklar”, “beceriler”, “günlük hayatla ilişkilendirme”, “süreç”, “vizyon”, “misyon” gibi kavramlar önem kazanmaya başlamaktadır.

Dünyada var olan hızlı değişim ve küreselleşme hareketlerinden etkilenen Türkiye’de bilim ve teknolojiye ortaya çıkan gelişmelerin eğitim programlarına yansıma düzeyini saptamak ve program geliştirme sürecindeki gelişmeleri görmek için, her eğitim basamağında olduğu gibi, kuşkusuz ilköğretim basamağında da eğitim programlarının sürekli olarak değerlendirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu doğrultuda, bilişim çağında bütün ülkelerin üzerinde önemle durdukları ve giderek daha fazla kaynak ayırdıkları sektör eğitimidir. Toplumlara şekil vermenin yolu eğitim ve öğretimle başlar (Balkı, 2003:1).

Eğitim bilimleri alanındaki gelişmeler Türkiye’de ilköğretim programlarında köklü değişiklikler yapılmasını zorunlu hale getirmektedir. Gerçekten Türk Eğitim Sistemi yapısal ve karmaşık sorunlar nedeniyle öğrencileri yeterince hayata hazırlayamamaktadır. OECD’nin 2003 yılında yaptığı ‘‘Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (PISA)’’ kapsamında ‘‘Zorunlu Eğitimini Tamamlamış Öğrencilerin Değerlendirilmesi’’ne yönelik test sonuçlarına bakıldığında bu durum açıkça görülebilir. Dünya zerine yayılmış ve OECD yesi olan 41 ülkenin katıldığı bu testlerde Türkiye 36. sırada yer almıştır. Bu ve buna benzer sonuçlar Türk Eğitim Sisteminde yapısal anlamda köklü değişikliklerin yapılmasını zorunlu kılmaktadır.

Bilim ve teknolojidaki hızlı gelişmeler diğer alanlarda olduğu gibi eğitim alanında da önemli felsefi açılımlar sunmaktadır. Ayrıca Türkiye’yi Avrupa Birliği(AB) ile uyum çalışmaları kapsamında eğitim alanında orta ve uzun vadede, yapılması gereken ciddi yapısal değişiklikler beklemektedir. AB eğitim felsefesi ve hedeflerini gerçekeştirmeye yönelik somut adımların atılmasına ihtiyaç duyulduğu bir gerçektir. Buna yönelik olarak MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı’nın 2005–2006 eğitim-öğretim yılında ilköğretim 6., 7., ve 8. sınıflarındaki bazı derslerin (Türkçe, Matematik, Fen ve Teknoloji, Sosyal Bilgiler) yenilenen öğretim programlarını 9 ildeki 120 pilot ilköğretim okulunda uygulamaya koymasını önemli bir adımdır.

Yeni programlar etki-tepki, sebep sonuç açıklamalarına dayalı davranışçı öğrenme yaklaşımı yerine, büyük oranda sebep ve çoklu sonuçlara dayalı yapılandırmacı öğrenme yaklaşımına kaydırılmıştır. Yapılandırmacı yaklaşımın gerek bilgi ve öğrenmenin doğasına yönelik açıklamaları, gerekse öğrenciyi merkeze alma ve öğretimin bu alanda gerçekeştirilmesi gerektiğine ilişkin açıklamaları ile öğretme-öğrenme sürecine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Yeni programların bireye özgü nitelikleri, kültürel çeşitliliği ve toplumsal farklılıkları dikkate alması, toplumsal boyut göz önünde bulundurulduğunda toplumun birlik ve beraberliğini diri tutacak, bir millet olma bilincini sürekli besleyecek ve toplumun tüm kesiminin aynı hedef, aynı ideallere doğru yol almasını sağlayacak genel amaçlara ve kazanımlara yer vermesi gerekmektedir. Ayrıca programların yerel ve evrensel kültür ve değerlere ait dokuyu koruyacak bir vizyon geliştirmesi gerekir.

Bireysel boyutta ise programların öğrencilerdeki bireysel farklılıkları dikkate alarak zengin etkinliklere dayalı olması gerekir. Aynı zamanda, öğrencinin fikir ve düşüncelerini dikkate alacak esnek bir yapıda olmalıdır. Programlar öğrenme sürecinde öğrencinin aktif katılımını esas almalıdır. Bunun yanında takım çalışması yapabilen, kendi problemlerini çözebilen, araştırabilen, bilgi-iletişim teknolojisini rahatlıkla kullanabilen, tartışmasını bilen, eleştirel düşünen, olaylara çoklu bakış açısıyla yaklaşabilen, etkili karar verebilen, projeler üretebilen, girişimci ve yaşam boyu öğrenmeyi sürekli öğrenme bilinci haline getirebilen, ekonomik anlamda bilinçli tüketimi yaşam tarzı haline getiren, ailesine ve topluma yararlı bireyleri yetiştirmeyi hedeflemelidir.

Yeni programlar hazırlanırken Türkiye'nin ekonomik ve sosyal koşulları göz önünde tutulmalıdır. Türkiye'deki ilköğretim okullarında halen dersliklerin yetersizliği nedeniyle öğrenciler aşırı kalabalık sınıflarda öğrenimlerine devam etmektedir. Deneye ve gözleme dayalı öğrenme etkinliklerinin yapılacağı yeterli araç-gereç ve laboratuvar bulunmamaktadır. Bunun yanında, öğrencilerin hareket alanını genişleten, aktivitelerini gerçekleştirecekleri sosyal mekânların yeterli düzeyde olmayışı bilinen bir gerçektir. Bütün bu ülke gerçekleri göz önünde tutularak programların hazırlanmış olması gerekir. Ayrıca yeni programlar ne kadar mükemmel hazırlanırsa hazırlansın önemli olan uygulamadaki etkililiğidir. Bu nedenle, yeni programların uygulamada ne derecede etkili olduğunun araştırılmasında fayda vardır.

Bu amaçla, 2006–2007 eğitim-öğretim yılında uygulamaya konulan yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programının uygulamadaki etkililiğinin ne derece olduğu ile ilgili bir çalışma yapılmıştır. Bu kapsamda programın uygulayıcısı olan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin görüşlerine ve fikirlerine ihtiyaç duyulmuştur. Program; kazanım, kapsam, eğitim durumları ve ölçme değerlendirme boyutları açısından ele alınarak, sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin programa ait düşüncelerine çalışmada yer verilmiştir. Sosyal bilgiler dersi öğretim programının bugünkü ve gelecekteki verimliliği ve etkililiği için, ünite ve programla ilgili yargılara ve karara varmadan veya çözüm önerileri getirmeden önce, bilimsel araştırma yöntemleri kullanılarak verilerin toplanması, çözümlenmesi ve yorumlanması gerekmektedir. Bu gereklilikten yola

çıkılarak, araştırmanın temel amacı aşağıda ortaya konmuş ve bu amaç doğrultusunda önceden belirlenen bazı sorulara yanıt aranmaya çalışılmıştır.

Problem Durumu

Eğitim programı; bir taraftan ülkenin eğitim politikası ve teorisiyle, diğer taraftan uygulama alanıyla yakından ilişkili olup, uygulama ile Milli Eğitim politikasını birleştiren bir köprü niteliğindedir (Varış, 1997:51). Bir programın toplumdan ve toplumsal yapıdan ayrı düşünülmesi mümkün değildir. Çünkü yetiştireceği bireyler toplumun birer üyesi olacak ve toplumda yaşayacaklardır. Bu kişiler toplumun ihtiyaçlarına cevap vereceklerdir. Bu nedenle, birey ve toplumun ihtiyaç analizinin iyi yapılması gerekmektedir (Demirel, 2004:42). Erden'e (1998:2) göre, uygulanan programların aksaklık ve eksiklikleri giderildikçe, toplumdaki ve bilim alanlarındaki değişimlere göre yeniden düzenlendikçe, diğer bir deyişle, programlar geliştirildikçe eğitimin niteliğinin de artması beklenir.

Türk eğitim sisteminin bugün nitelik ve nicelik yönünden yetersiz olduğu, toplumsal ve bireysel gereksinimleri gereği gibi karşılamaktan uzak kaldığı, sistemin köklü bir reform ihtiyacı içinde olduğu, ülkenin bugünkü genel eğitim tablosundan açıkça anlaşılmaktadır. Bugüne kadar bu konuda alınan önlemler ve sağlanan gelişmeler incelendiğinde ise, daha fazla okul açmak, daha fazla öğretmen temin etmek, daha fazla milli kaynak ayırmak şeklinde konunun özüne ilişkin olmayan bilimsellik ve profesyonellikten uzak yüzeysel, etkisiz çabalar olduğu, bunların eğitimi istenen düzeye ulaştırmadığı açıkça görülmektedir. Bu durum eğitimde gerçek anlamda gelişme sağlayacak yeni önlemlerin geliştirilme ve uygulama gereğini ortaya koymaktadır (Alkan ve diğerleri, 1995:6). Gerek eğitim programları gerekse de eğitim ortamları noktasında köklü değişikliklere ihtiyaç duyulmaktadır.

Eğitimde kalite ve verimliliği yükseltmek amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) Talim ve Terbiye Kurulu (TTK) tarafından geliştirilen ilköğretim 6., 7. ve 8.sınıflardaki bazı derslerin (Türkçe, Matematik, Fen ve Teknoloji, Sosyal Bilgiler) öğretim programları 2005–2006 eğitim-öğretim yılında 9 ilde (İstanbul, Ankara, İzmir, Kocaeli, Van, Hatay, Samsun, Bolu ve Diyarbakır) ve 120 pilot ilköğretim okulunda uygulamaya konulmuştur. Yeni programların etkililiğine ilişkin pilot ilköğretim okullarından gelen

uygulama sonuçlarına göre program olumlu bulunarak 2006-2007 eğitim-öğretim yılında 6. sınıflarda uygulanmaya başlanmıştır. Programların kademeli olarak 2007-2008 eğitim-öğretim yılında 7. sınıflarda, 2008-2009 eğitim-öğretim yılında ise 8. sınıflarda uygulamaya konulması planlanmaktadır.

Eğitim programı tasarısı, uygulamaya esas olan bir kitap ya da kılavuz kaynaktır. Program tasarısı ilkelerine uygun olarak hazırlanan programlar uygulamada işlerlik kazanır. Program geliştirme ve değerlendirme faaliyetlerinin odak noktası tasarı olmakla birlikte, uygulama göz önünde bulundurulmaksızın gerçekçi bir değerlendirme yapmak mümkün değildir (Erden, 1998:9). Bu nedenle oldukça önemli olan yeni programların uygulamada başarılı olup olmadığının belirlenmesine gereksinim vardır. Bunun için araştırmada konu edinilen ve yenilenen 6.sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programının, programı uygulayan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin görüşlerine dayalı olarak değerlendirilmesi araştırma konusu olarak seçilmiştir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, ilköğretim yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programının sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri çerçevesinde uygulamadaki etkililiğinin değerlendirilmesidir.

Belirlenen bu amaca göre ortaya çıkan alt problemler ise şunlardır:

1-İlköğretim okullarında görev yapan sosyal bilgiler branş öğretmenleri yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programına yönelik genel olarak nasıl bir görüşe sahiptir?

2-İlköğretim okullarında görev yapan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin, sosyal bilgiler dersi öğretim programında öngörülen;

a) Kazanım,

b) Kapsam,

c) Eğitim Durumu,

d) Ölçme ve Değerlendirme boyutları ile programın geneline ilişkin düşünceleri nelerdir?

3-İlköğretim okullarında görev yapan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında öngörülen, kazanım, kapsam, eğitim durumu, ölçme ve değerlendirme boyutları ile ilgili görüşleri;

a) Cinsiyete göre,

b) Meslekteki Kıdemlerine göre,

c) Eğitim Düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?

4-İlköğretim okullarında görev yapan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programıyla ilgili olarak geleceğe yönelik beklenti ve önerileri nelerdir?

Araştırmanın Önemi

Dünyadaki bilim, teknoloji, demokrasi ve insan hakları alanındaki gelişmeler, öğretim programlarını da değiştirmeye zorlamaktadır. Toplumsal değişim ve dönüşümde, eğitimde program geliştirme çalışmalarının stratejik bir öneme sahip olduğu bilinmektedir. Nitekim geliştirilen programların çağın gereksinimlerini karşılayıcı nitelikte olması, ön uygulamalarının yapılarak hatalardan arındırılması, güvenilir ve geçerli hale getirilmesi oldukça önemlidir. Bu nedenle program geliştirme çalışmaları dinamik bir süreçtir (Güleryüz, 2001: 4).

Bütün sosyal sistemler etkinliklerini sürdürebilmek için kendilerini yenilemek, değişen koşul ve ihtiyaçlara karşılık vermek zorundadır. Değişen koşullara uyum sağlamayan, gerekli yapılanmayı gerçekleştiremeyen eğitim kurumları işlevselliğini kaybetmektedir. Çünkü sistemlerin işlevlerini yerine getirememesi onların varlık sebeplerini ortadan kaldırır. Ancak, sosyal sistemler kendilerini yenileyecek dinamizme sahiptir. Değişen koşulların doğurduğu ihtiyaçları ve kendisine yüklediği yeni rolleri görebilen eğitim kurumları, gerekli yapılanmayı sağlayarak varlıklarını sürdürme başarısını gösterirler. Hatta eğilimleri önceden tahmin edebilen eğitim kurumları değişimin öncülüğünü yapabilirler (Özden, 1999a:5).

Eğitimde, bilgi toplumuna paralel meydana gelen diğer bir değişme de pozitivist bilimsel gelenekteki “Nesnel Gerçeklik” kavramının yerini “Öznel Gerçekliğe” terk etmesi gibi, “müfredat merkezli eğitim” yerine “birey merkezli eğitim” anlayışının kabul görmeye başlamasıdır. “Bilgi Toplumu”, insanın zekâsı ve yaratıcılığı üzerine gelişmektedir. Bu nedenle insanın birey olarak ön plana çıkması bir zorunluluktur (Özden, 1999b:86).

Bilginin doğasına ilişkin yeni kabullenmeler öğretim ve öğrenme sürecini de büyük oranda etkilemiştir. Öğrenme hakkında daha önceden davranışçı yaklaşımlarca benimsenen yalın betimlemelerin öğrenmenin doğasını yeterince açıklayamadığı; öğrenmenin doğrudan gözlemlenemeyen zihinsel bir süreç olduğu yaygınlaşmaya başlamıştır. Zira, yeni değerler öğrenmede anlama, algılama, düşünme, duyuş ve yaratma gibi kavramları ön plana çıkarmıştır (Özden, 1999b:89).

Avrupa Birliği ile uyum süreci içerisine giren Türkiye’de diğer alanlarda olduğu gibi, eğitim alanında da köklü değişikliklerin yapılmasına gereksinim duyulmaktadır. Bu nedenle, MEB Talim ve Terbiye Kurulu tarafından geliştirilen ve 2005-2006 eğitim-öğretim yılında pilot çalışması yapılan ve 2006-2007 eğitim-öğretim yılında da ülke çapında uygulamaya konulan yeni ilköğretim okulu ders programlarının dayandığı ilkelerin (yapılandırmacılık, tematiklik, öğrenci merkezli ve aktiflik) ve etkinliklerde yapılmasını öngördüğü öğrenme yaklaşımlarının (çoklu zeka ve bireysel farklılıklara duyarlı öğretim), uygulamadaki etkililiğinin sorgulanması gerekir.

Programın uygulayıcıları okul yöneticileri ve öğretmenlerdir. Uygulama sırasında çeşitli nedenlerle tasarının olduğu gibi uygulanması mümkün olmayabilir ya da tasarının hazırlanması sırasında göz önünde bulundurulmayan bazı faktörler tasarının öngörüldüğü şekilde uygulanmasını engelleyebilir. Bu nedenlerden ötürü programın etkililiği hakkında yargıda bulunabilmek için, programın uygulanması sürecine ilişkin bilgi toplamak gerekir (Erden, 1998:9).

Eğitim-öğretim hizmetini gerçekleştiren ve bunu en iyi şekilde yapmaya çalışan öğretmenler, uyguladıkları programı en iyi inceleyen ve değerlendiren kişilerin başında gelmektedirler. Bu nedenle ünitelerin ve programın incelenmesi, değerlendirilmesi ve

geliştirmesi aşamalarında öğretmenlere büyük sorumluluklar düşmektedir. Bu bakımdan, öğretmenlerin sorunların tespiti için programın var olan durumuna ilişkin görüşleri ve gelecekte daha başarılı, etkili bir öğretim için geleceğe ilişkin önerileri çok önemlidir. Sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin programın bugünkü var olan durumunu belirlemek, daha etkili ve faydalı bir öğretim için geleceğe yönelik önerileri konusunda görüşlerini tespit ederek ulaşılan bulguların objektif bir değerlendirmesini yapmak, bu araştırmanın yapılmasını gerekli kılan faktörler arasındadır. Sosyal bilgiler öğretmenlerine ve konu ile ilgili araştırma yapacaklara veri sağlayacak nitelikte olması ve kaynak materyal oluşturması açısından araştırmanın yararlı olacağı umulmaktadır. Elde edilen veriler, ilgili alandaki boşluğu dolduracağı, ileriye dönük ünitelerin ve öğretim programlarının hazırlanmasında, gerekli düzenleme ve gelişmeleri belirleyebileceği için önemli görülmektedir.

Araştırmanın Sayıltıları (Varsayımları)

Araştırma aşağıdaki sayıltılara dayalı olarak yürütülmüştür.

- 1- Araştırmada kullanılan ölçme aracının, kapsam geçerliliği konusunda, başvuru uzman görüşlerinin yeterli bir ölçüt olduğu kabul edilmiştir.
- 2- İlköğretim yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programının değerlendirilmesi ile ilgili en objektif ve sağlıklı verilerin, ilköğretim okullarında görevli sosyal bilgiler branş öğretmenlerinden alınacağı varsayılmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın sınırlılıkları şunlardır:

- 1- Araştırma 2006-2007 eğitim-öğretim yılı ile sınırlıdır.
- 2- Araştırma Sakarya ili merkezi (Adapazarı) ve ilçelerdeki ilköğretim okulları ile sınırlıdır.
- 3- Araştırma Sakarya ili merkezi (Adapazarı) ve ilçelerdeki ilköğretim okullarında uygulanan yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programı ile sınırlıdır.
- 4- Araştırmadan elde edilen bulgular, geniş bir kaynak taraması yanında, ilköğretimde görev yapan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin, yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi

öğretim programının etkililiğine ilişkin görüşleri ve programla ilgili gelecekteki önerilerini belirlemek üzere geliştirilen anket sorularına verdikleri cevaplarla sınırlıdır.

5- Araştırma ilköğretim yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programının kazanım, kapsam, eğitim durumları, ölçme ve değerlendirme boyutları ile sınırlıdır.

Tanımlar

Araştırmada sık kullanılan ve açıklanması düşünülen kavramların tanımları şöyledir:

Eğitim

Bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir (Ertürk, 1998:12).

İlköğretim

Kadın, erkek bütün Türk vatandaşlarının “milli gayelere uygun olarak, bedeni, zihni ahlaki gelişimlerine ve yetişmelerine hizmet eden temel eğitim ve öğretimdir (222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu, madde:4).

Program

Herhangi bir sektörde saptanan politikayı uygulamaya dönüştürecek esasları içeren rehberdir (Varış, 1997: 235).

Eğitim Programı

Öğrencinin zihinsel, devinimsel, duyuşsal ve sosyal yönlerden gelişimine yardım eden, milli eğitimin ve öğretim kurumunun amaçlarına dönük, bireyin uzun dönemli eğitim amaçlarına ulaşmasına yardım etmek amacıyla yönelik her türlü öğrenim yaşantılarını kapsayan bir programdır (Varış, 1997:14).

Öğretim Programı

Okulda ya da okul dışında bireye kazandırılması planlanan bir dersin öğretimiyle ilgili tüm etkinlikleri kapsayan yaşantılar düzeneğidir (Demirel, 2004:6).

Ders Programı

Bir disiplinin (dersin) amacı, muhteva (içerik), öğretme-öğrenme süreçleri ve değerlendirmeden oluşan programdır (Büyükkaragöz, 1999:3).

Program Geliştirme

Gerek okul içinde, gerek okul dışında milli eğitimin ve okulun amaçlarını etkinlikle gerçekleştirmek üzere düzenlenen içerik ve etkinliklerin uygun yöntem ve tekniklerle geliştirilmesine yönelik koordine çabaların tümüdür (Varış, 1997:17).

Program Değerlendirme

Gözlem ve çeşitli ölçme araçları ile eğitim programlarının etkililiği hakkında veri toplama, elde edilen verileri programın etkililiğinin işaretçileri olan ölçütlerle karşılaştırıp yorumlama ve programın etkililiği hakkında karar verme sürecidir (Erden, 1998:9).

BÖLÜM 1: EĞİTİM, SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ VE ÖĞRETİM PROGRAMLARI

Eğitimle ilgili temel kavramlar, program ve eğitimde program çeşitleri, eğitim programının faydaları ve özellikleri, sosyal bilgilerin tanımı ve önemi, sosyal bilgiler ve sosyal bilimler arasındaki ilişkiler, sosyal bilgiler eğitiminin tarihsel gelişim süreci, Türkiye’ de sosyal bilgiler eğitimin tarihsel gelişim süreci, yeni sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve özellikleri, sosyal bilgiler dersi öğretim programının genel amaçları, Türk Milli Eğitimi’nin genel amaçları, yeni sosyal bilgiler dersi öğretim programı 6. sınıf öğrenme alanları, üniteleri, kazanım sayıları ve süreleri ile ilgili açıklamalar bu bölümde ele alınmıştır.

1.1. Eğitim İle İlgili Temel Kavramlar

Genellikle birbirinin yerine kullanılan ancak birbirinden farklı olan eğitim, öğretim ve öğrenme kavramlarına bu kısımda açıklık getirilmeye çalışılmıştır.

1.1.1. Eğitim

Günlük hayatımızda en sık kullandığımız kelimelerden biridir. Eğitim için, “insanın ruhsal ve bedensel yönden gelişmesini, mükemmelleşmesini sağlamak için takip edilen yollardır” denilebilir. En geniş anlamıyla “insanları belli amaçlara göre yetiştirme sürecidir.” Şeklinde ifade edilebilecek olan eğitim diğer bir yönden “tahsil, terbiye ve yetiştirme” manalarını da ihtiva eder (Kılıç ve Seven, 2005:3).

Eğitim; biyolojik, kültürel ve sosyal bir varlık olan insanı yetiştirmeyi esas alan, insanın kendisi ya da başka biri üzerinde, bilinçli olarak istenen davranış değişikliklerini yapmak üzere etkide bulunma sürecidir. Bu süreçte insan, hem biyolojik hem de sosyal yönleri itibariyle geliştirilir. İçinde bulunduğu çevreyle etkileşime girerek sosyal ve kültürel yönden insan olma vasfı kazanır (Beydoğan, 1998:2).

İnsan davranışını değiştirmenin aracı ve ekonomik kalkınmanın önemli bir koşulu olarak görülen eğitim, özellikle, çağımızdaki bilimsel ve teknolojik gelişmeleri yakalamada ve bu gelişmeler ışığında ülke ekonomisini canlandırmada giderek daha çok önem kazanmaktadır. Bu bağlamda, bir ülkede eğitime verilen önemle o ülkenin gelişmişlik düzeyi arasında paralellik bulunmaktadır. Günümüz insanı hemen her

yönden hızla değişen bir dünyada yaşamaktadır. İnsanlar bu değişime ayak uydurmak için yeni davranışlar kazanmak durumundadır. Bu noktada eğitim işe koşulmakta ve bireyin bu değişime ayak uydurmasına yardımcı olunmaktadır. Bireyin hem değişen yaşam koşullarına uyum sağlamanın, hem de bu değişime katkıda bulunabilecek yeterliliğe ulaşmasında eğitim önemli rol oynamaktadır. Eğitim; bir yandan bireyin gelişmesine, diğer yandan da toplumun kalkınmasına katkı sağlamaktadır.

Bilindiği gibi, eğitim kurumlarının en önemli işlevlerinden biri çocuğu iyi bir vatandaş olarak yetiştirmektir. Eğitim kurumları bu işlevi, çocuğun toplumsallaşmasını, içinde yaşadığı toplumun kültürünü, tarihini, kurumlarını tanımasını sağlayarak; toplumdaki rollerinin gerektirdiği davranışları, toplumun kendisine sağladığı olanakları ve bunlardan yararlanma yollarını kazandırarak yerine getirir.

1.1.2. Öğretim

Eğitimin planlı ve programlı bir şekilde belli bir zaman diliminde ve belli bir mekanda gerçekleştirilen bölümüne öğretim denir (Kıncal, 2006:5). Öğretim, içsel bir süreç ve ürün olan öğrenmeyi destekleyen ve sağlayan dışsal olayların planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi sürecidir (Senemoğlu, 2003:399). Güngördü (2002) ise öğretimi; “öğrenmenin gerçekleşmesi ve bireyde istenen davranışların gelişmesi için uygulanan süreçlerin tümü” olarak belirtmektedir (Güngördü, 2002:7).

Eğitim ve öğretim kavramları bazen birbirlerinin yerine kullanılmaktadır. Oysa bu kavramlar hem anlamları hem de kapsamaları bakımından farklıdırlar. Yukarıdaki tanımlardan anlaşılacağı üzere, öğretim, eğitimden daha dar kapsamlıdır. Eğitim kavramı öğretimi kapsayabilir, fakat öğretim kavramının eğitimi kapsamaması mümkün değildir.

1.1.3. Öğrenme

İnsanın tek ve en karakteristik yönü öğrenmesidir. Öğrenme, insanın öylesine köklü bir niteliğidir ki, bunun insan için hemen hemen zorunlu olduğu söylenebilir (Bruner, 1991:93). Birey, yaşayabilmek için gerekli tüm davranışları öğrenmek zorundadır. Bireyin öğrenmesi yaşam boyu süren bir oluşumdur. İnsan yaşadığı sürece öğrenir. “Öğrenme” teriminin sadece bilgi edinme ya da “belleme” den daha geniş bir anlamı

vardır. Bu kavram yaşantılar sonucu davranışların değişmesi ve de çevreye daha iyi uyum sağlama oluşumu olarak tanımlanabilir. Daha kapsamlı olarak öğrenme, yaşantılar sonunda davranışları, daha iyi karşılayacak biçimde değiştirme anlamına gelir (Baymur, 1994:172). Bir diğer tanıma göre öğrenme, bireyin çevresiyle etkileşimi sonucu kendisinde meydana gelen kalıcı izli değişmelerdir (Fidan, 1996:85).

Öğrenme, tekrar ya da yaşantı yoluyla organizmanın davranışlarında meydana gelen oldukça kalıcı/sürekli değişikliklerdir (Bacanlı, 2004:145). Öğrenmek demek değişmek demektir. Dolayısıyla öğrenme, bireyin kendi yaşantısı sonucunda kendinde oluşan bilgi, tutum ve davranış değişikliğidir.

1.2. Program ve Eğitimde Program Çeşitleri

Yunanca bir kelime olan program, genel olarak yapılması gereken bir işin bölümlerini, her bölümün yapılaş sırasını, zamanını ve nasıl yapılacağını gösteren bir tasarı anlamına gelmektedir. Önemli işlerin üstesinden gelebilmenin temel şartlarından biri de yapılacak işin bir programa bağlanmasıdır.

Eğitim-öğretim, programlı olarak yapılması gereken bir işdir. Çünkü toplumların ideal olarak benimsedikleri eğitim hedeflerine ulaşabilmeleri, bu alandaki çalışmalarını belli programlara uygun olarak sürdürmelerine bağlıdır. Aslında okul eğitiminin planlı, düzenli ve kontrollü bir süreç olması da önceden hazırlanmış programlarla sağlanmaktadır (Büyükkaragöz, 1999:189). Eğitim alanındaki program kavramı; eğitim programı, öğretim programı ve ders programı gibi değişik adlar altında kullanılmaktadır. Bunlarla ilgili açıklamalar aşağıda yapılmıştır.

1.2.1. Eğitim Programı

Eğitim bilimciler, programın eğitim hedeflerini gerçekleştirmek için öğrencilerin karşı karşıya geldikleri düzenli öğrenme yaşantılarının tümü olduğunda birleşmektedirler. Eğitimin bir amaca yönelik, planlı ve kasıtlı bir değiştirme süreci oluşu, eğitim programının sistemli bir yaklaşımla ele alınıp gerçekleştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Genel olarak bir eğitim programı; hedef, eğitim durumları ve değerlendirme öğelerinden oluşur. Program hazırlanırken önce hedeflerin ortaya konması ve bu hedeflerin öğrenci davranışı yönünden tanımlanması gerekir.

Literatürde, eğitim programının çeşitli tanımlarının yapıldığı görülmektedir. Bu tanımlardan bazıları şunlardır:

Ertürk (1998), eğitim programı için yetişek kavramını kullanmış ve bu kavramı “belli öğrencilerin belli bir zaman süreci içinde yetiştirilmesine yönelik düzenli eğitim durumlarının tümü” olarak tanımlamıştır (Ertürk, 1998:13).

Variş’ a (1997) göre eğitim programı; bir eğitim kurumunun çocuklar, gençler, ve yetişkinler için sağladığı milli eğitimin ve kurumun amaçlarının gerçekleştirilmesine dönük tüm faaliyetleri kapsar. Öğretim, ders dışı kol faaliyetleri, özel günlerin kutlanması, geziler, kısa kurslar, rehberlik, sağlık vb. hizmetler ve fonksiyonlar bu çerçeveye girer (Variş, 1997:14).

Nitelikli insan gücü, verimliliği artırıcı eğitim programları ile elde edilebilir. Çünkü eğitimde istenilen düzeyde verimliliği sağlayabilmek için üzerinde çalışılması gereken bir konu da eğitim programlarıdır (Oğuz, 2004:11). Herhangi bir ülkede sürekli gelişmeyi sağlamak için her şeyden önce eğitim sisteminin ve bu sistemi ayakta tutmada önemli bir katkısı bulunan eğitim programlarının sürekli bir gelişme içinde olması kaçınılmazdır.

Eğitim sisteminin başarılı ya da başarısızlığında büyük katkısı olan eğitim programları, Türkiye’ de ülke kalkınmasına koşul olarak, Cumhuriyet döneminin başlangıcından bu yana, zaman zaman yapılan yanlış ve yetersiz uygulamalara karşın gelişme çizgisi üzerinde sürekli bir değişme ve yenileşme göstermiş, bugüne değin eğitim süreçlerine konu olan her alanda önemli bir yol kat edilmiştir. Türkiye’nin gelişmiş ülkeler düzeyine çıkması için gerekli olan eğitime verilen önemin salt okullaşma oranını artırmakla kalmayıp niteliğinin de artırılması gereklidir. Nitelikli eğitim için nitelikli programların hazırlanması ve sürekli geliştirilmesi bir zorunluluktur.

Eğitim uygulamalı bir bilim dalıdır. Bunun içinde eğitim ile ilgili kararları verirken, programları hazırlarken sadece belirli platformlarda belli kararlar vermek ve hazırlanan programların okullarda uygulanmasını beklemek hata olur. Bu yüzden sistemde ortaya çıkan sorunların çözümü izlenen milli eğitim politikasına ve okuldaki öğrencinin

davranışına dönüştürülmesi söz konusu olan eğitim programlarının geliştirilmesine bağlıdır. Böylece program geliştirme devamlı, kapsamlı ve uygulamalı bir süreçtir.

1.2.2. Öğretim Programı

Eğitim programı ve öğretim programı birbirinden farklı iki kavramdır fakat çoğu kez birbirinin yerine kullanılmaktadır. Varış (1997) öğretim programını, “eğitim programı içinde ağırlık taşıyan bu kesim, genellikle belli bilgi kategorilerinden oluşan, bir kısım okullarda beceriye ve uygulamaya ağırlık tanıyan, bilgi ve becerinin eğitim programının amaçları doğrultusunda ve planlı bir biçimde kazandırılmasına dönük bir programdır” şeklinde tanımlamaktadır (Varış, 1997:14). Ertürk (1998) ise bu kavramı; “eğitim programında işaret edilmiş faaliyetlerin nasıl yapılacağını, yani istendik öğrenmeyi sağlamada kullanılacak yöntemler ve malzemeyi yine zaman ve sıra olarak gösteren program, öğretim programı” (Ertürk, 1998:100) olarak ifade etmektedir.

Büyükkaragöz (1999) öğretim programını; “belli bir öğretim basamağındaki çeşitli sınıf ve derslerde okutulacak konuları, bunların amaçlarını, her dersin sınıflara göre haftada kaç saat okutulacağını ve öğretim metotlarını, tekniklerini gösteren kılavuzdur” şeklinde tanımlamakta ve genellikle ilkököl, ortaoköl ve lise programlarını öğretim programının karşılığı olarak belirtmektedir (Büyükkaragöz, 1999:190).

1.2.3. Ders Programı

Ders programı; Varış (1997) tarafından “öğretim programlarında yer alan bilgi kategorilerinin, disiplinlerin ve faaliyet alanlarının, eğitim amaçları ile ilişkili olan özel amaçlarını gerçekleştirmeleri için öğretim ilkelerini, konuların alt kategorilerini ve değerlendirme esaslarını içeren ve eğitim-öğretim programlarındaki davranışları öğrenci davranışına dönüştüren programdır” şeklinde tanımlanırken (Varış, 1997:14); Büyükkaragöz (1999) tarafından ise; “bir disiplinin (dersin) amacı, muhteva (içerik), öğretme-öğrenme süreçleri ve değerlendirmeden oluşan programdır” (Büyükkaragöz, 1999:191) biçiminde ifade edilmektedir.

1.3. Eğitim Programının Faydaları

Eğitim programının faydaları aşağıda belirtildiği şekliyle dört başlık altında toplanabilir (Büyükkaragöz, 1999:191):

a) *Eğitim Faaliyetlerine Yön Verir:* Eğitim programı ilgili okulun amaçlarını, okutulacak dersleri ve konuları belirtmek suretiyle öğretmen ve öğrencilerin faaliyetlerini daha bilinçli ve anlamlı bir yönde yapmalarını sağlar.

b) *Aynı Eğitim Basamağındaki Okullarda Eğitimin Aynı Amaçlar Çerçevesinde Hemen Hemen Aynı Yönde Gerçekleşmesini Sağlar:* Okullar toplumun benimsediği değer ölçülerine uygun vatandaşlar yetiştirmek ve vatandaşlar arasında birlik ve beraberlik sağlamakla görevli kurumlardır. Eğitim programları okulların bu görevlerini yapmalarında önemli rol oynamaktadır. Çünkü aynı seviyedeki okullarda aşağı yukarı aynı eğitim programı uygulanmaktadır.

c) *Eğitimde Verimi Arttırır:* Öğretmenin eğitim faaliyetlerini sadece kendi görüş ve anlayışına göre düzenlemesi ve yürütmesi bir takım hatalara yol açabilir. Bu hataları önlemek için öğrencilere kazandırılacak bilgi, beceri, alışkanlık ve değer-takdir duygularının onların yaş, ilgi ve yeteneklerine göre seçilmesi ve denenmesi gerekir. Eğitim programı bu tabloda seçilmiş ve denenmiş konuları kapsadığından gereksiz yere harcanan zaman, emek ve masrafı önlemektedir. Bunun yanında öğretmeni planlı, bilinçli ve düzenli bir çalışmaya yönelterek eğitimde verimi arttırır.

d) *Mesleğe Yeni Başlayan Öğretmenlere Rehberlik Eder:* Yani eğitim programı meslekte yeterli tecrübeye sahip olmayan öğretmenler için önemli bir yardımcıdır. Aslında öğretmen ne kadar hazırlıklı olursa olsun yine de programsız bir öğretim kargaşaya yol açabilir. Bu bakımdan hazırlıklı ve tecrübeli öğretmenler için de eğitim programı aynı ölçüde önemli bir rehberdir (Büyükkaragöz, 1999:191).

1.4. Eğitim Programının Özellikleri

İyi bir eğitim programında bulunması gereken özellikler şunlardır:

a) *Görevsel (İşlevsel) Olmalıdır:* Bu, programda yer verilen konuların ve etkinliklerin hayatta geçerli olması, yani işe yaraması yanında, birey ve toplumun ihtiyaçlarına cevap vermesi, bireyin yeteneklerini ortaya çıkarması ve cevap vermesi gibi niteliklere

de sahip olması demektir. Bu özelliğe sahip olan bir programda önemli olan bir başka husus da, öğrencilerin seçtikleri meslekte başarılı olmalarını sağlayacak bilgi, beceri ve etkinlikleri kapsamasıdır. Öte yandan, görevsel bir programın öğretmenlerin amaçlar yönünden nelere dikkat etmeleri gerektiğini, içeriğin etkili bir biçimde kazandırılması için ne gibi bir metot, teknik, araç, gereç ve kaynaklardan yararlanabileceklerini, bunları nerede ve nasıl uygulayabileceklerini ve değerlendirmenin nasıl yapılacağını da göstermesi gerekir (Büyükkaragöz, 1999:192).

b) *Esnek (Elastiki) Olmalıdır*: Esneklik kavramını, çerçeve program şeklinde ele almak ve düşünmek gerekir. Çerçeve program, öğretme-öğrenme etkinliklerine konu olan ünite ve konuların, sadece ana hatlarını veren, çok ayrıntıya inmeyen program demektir. Böyle bir program öğretmene bilim ve tekniğin getirdiği yenilikleri, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarını, okulun bulunduğu yerin özelliklerini, göz önünde bulundurarak konuların ayrıntılarını belirleme ve bunları ele alma imkanı verir (Büyükkaragöz ve Çivi, 1999:192). Ama çerçeve program, program geliştirme bilgi ve becerisi olan öğretmenin elinde verimli olabilir. Öğretmen, öğretmenlik meslek bilgisi edinmiş, çocuğu ve çevreyi iyi tanımış olmalıdır (Binbaşıoğlu, 1983:46).

İyi bir eğitim programının esnek olmasını gerektiren nedenleri şöyle sıralayabiliriz:

1-*Bir Ülkedeki Okulların Buldukları Yerlerin Çevre ve İklim Bakımından Farklı Olması*: Programın ülkenin değişik yerlerinde uygulanırken o yerin çevresel özelliklerinden ve iklim farklılıklarından kaynaklanan konuların işlenebilmesi için, programın esnek olması gerekmektedir.

2-*Öğrenciler Arasında Bireysel Farklılıkların Olması*: Aynı yaştaki öğrencilerin yeteneklerinin, ilgilerinin, ihtiyaçlarının, gelişme hızlarının ve öğrenme güçlerinin birbirlerinden önemli farklılıklar gösterdiği bilimsel bir gerçektir. Öğretmenin her öğrencinin ayrı bir kişiliği olduğunu ve bireysel farklılıkları bulunduğunu bilmesi gerekmektedir. Öğretmenlerden beklenen, farklılıkları olan öğrencilerle bir psikolog gibi ilgilenmesi değil, fakat öğretimi sırasında bireysel farklılıkları göz önünde bulundurmasıdır. Her öğrenci için ayrı bir program hazırlanması mümkün olmadığına göre, öğretmene programın farklı özelliklerini göz önünde bulundurarak uygulama yetkisi verilmesi gerekmektedir (Büyükkaragöz, 1999:193).

3-Bilimsel, Teknolojik ve Toplumsal Alanlarda Hızlı Gelişmelerin Meydana Gelmesi: Yirmi birinci yüzyılda toplumlar sosyal, siyasal, ekonomik ve bunun gibi yönlerden çeşitli değişme ve gelişmelere tanık olmaktadır. Şüphesiz bu gelişmelerden en çok etkilenen alanların başında eğitim gelmektedir (Gürbüzürk ve Genç, 2004:47). Dünyada bilgilerin her yedi yılda ikiye katlanarak arttığı belirtilmekte ve bu süre gittikçe kısalmaktadır. Bunun sonucunda okullarda okutulacak derslerin yapısı ve birbirleriyle ilişkisi de değişmektedir. Bunun yanında toplumların politik, ekonomik, sosyal ve teknolojik yönlerden gösterdikleri gelişmeler de programların eskisinden farklı olarak ele alınmasını ve uygulanmasını gerektirmektedir. Bu da esnek programla mümkündür. Çünkü her yıl, yeni bir program hazırlamak mümkün olmadığı gibi, hazırlansa bile, uygulamada pek çok güçlük yaratacağı ve eğitimde bir süre verimin düşmesine yol açacağı göz önüne alındığı zaman esnek programın önemi daha iyi anlaşılmaktadır (Büyükkaragöz ve Çivi, 1999:193).

c) Devletin ve Toplumun Görüş ve İsteklerine Uygun Olmalıdır: Bir ülkenin eğitim sistemi bireylerini her yönden bilgi ve becerilerle donatmak üzere çeşitli kurumlar oluşturmuştur. Bu kurumlar içinde okul da, eğitimden resmen sorumlu sosyal bir kurum olarak yerini almıştır. Eğitim kurumları toplumu meydana getiren bireylere, milli değerleri ve idealleri kazandırmakla görevlidirler. Bunun için eğitim programlarında yer alan çeşitli dersler ve faaliyetler, devletin dayandığı temel felsefe ve ilkelerin öğrencilere kazandırılmasına yönelik olmalıdır (Büyükkaragöz ve Çivi: 1999:193).

d) Uygulayıcılara Yardımcı Olmalıdır: Programların hazırlanması kadar uygulanması da önemlidir. Çünkü en iyi program yetersiz ve kötü bir uygulama ile verimliliğini kaybeder. Bir eğitim programının çağdaş yöntemlere uygun olarak çok iyi bir şekilde hazırlanmış olması onun başarıyla uygulanıp iyi sonuçlar vermesi için yeterli değildir. Bu işte en önemli rolü, yerine göre çevre ya da kaynak ayarlayıcısı olan öğretmen oynamaktadır (Çilenti, 1997:23). Bu bakımdan öğretmenlere programları başarıyla uygulayabilmelerini sağlayacak rehberlik yapılmalıdır. İyi bir eğitim programı iyi bir metot kitabı özelliği taşımaktadır.

Mesleğe yeni atanan öğretmenler, eğitim fakültelerinde öğrendiklerini unutabilir ya da bazı disiplinlerde meslekten olmayan kişilerin ders vermesi durumunda en iyi yol gösteren eldeki eğitim programıdır (İşman ve ESKİCUMALI, 2003:38).

1.5. Sosyal Bilgilerin Tanımı ve Önemi

Sosyal bilgiler alanı yıllar boyu birbiriyle çelişen tanımlardan, işlev örtüşmesi ve felsefi karmaşadan olumsuz etkilenmiştir. Bu nedenle sosyal bilgiler eğitimcilerinin, öğretim boyutunu irdelemeye başlamadan önce alanın kavramsal ve felsefi boyutlarını iyi kavramış olmaları gerekir (Öztürk ve diğerleri, 2006:23).

“Sosyal bilgiler nedir?” yirminci yüzyıl boyunca bu soruya birbirinden farklı pek çok yanıt verilmiştir. Ders okullarda on yıllardır verilmekle beraber sosyal bilgiler öğretiminin amaç, içerik ve yönteminin ne olduğu ya da olması gerektiği konusunda uzun süre bir uzlaşma sağlanamamıştır. İlk kez 1970 yılında Barth ve Shermis, üzerinde geniş mutabakat sağlanan bir tanım yapmayı başarmış ise de, sosyal bilgiler eğitimcileri Soğuk Savaş’ ın sona erişine kadar alana kimi farklılıklar gösteren yeni tanımlar getirmeye devam etmiştir (Öztürk ve diğerleri, 2006:24).

Aşağıda yapılan sosyal bilgiler tanımlarından bazı örnekler verilmiştir:

Sosyal bilgiler, ilköğretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek amacıyla, Sosyal bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak, öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanı olarak tanımlanabilir (Erden, Tarihsiz:8). Sosyal bilgiler dersi toplumsal yaşamla çok yakından ilgilidir. Özellikle içinde yaşadığımız yakın ve uzak çevrenin geçmişi, bugünü ve geleceği ile yakından tanıma olanağı bulunur. Bu derste çocuk, toplumsal sorunlarla karşı karşıya bırakılır ve kendisinin toplumsal yaşamla kaynaşması sağlanır. Sönmez (1998) sosyal bilgileri “Toplumsal gerçekle kanıtlanmaya dayalı bağ kurma süreci ve bunun sonucunda elde edilen dirik bilgiler” şeklinde ifade etmiştir (Sönmez, 1998:17).

[NCSS]’ e göre sosyal bilgiler terimi; sosyal bilim alanlarını, insan şeref ve haysiyetini korumak amacıyla oluşturulan demokratik bir toplumda bireyin rolünü inceleyen, sosyal olayları ve insan ilişkilerini irdeleyen faaliyet alanlarını kapsamaktadır (Öztürk ve Otluoğlu, 2003:5).

Yeni uygulamaya konulan sosyal bilgiler dersinin bakanlık tarafından yeni bir tanımı da yapılmıştır ve şu şekilde ifade edilmiştir:

“Sosyal bilgiler, bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimler ile vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren, insanın sosyal ve fizikî çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelediği, toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir” (MEB, 2005: 46).

Sosyal bilgileri oluşturan disiplinler (tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk) yeni ilköğretim sosyal bilgiler programında açıkça ifade edilmektedir ve dersin tanımında da yer almaktadır. Sosyal bilgiler, bir yandan öğrencilere içinde yaşadığı yurt ve dünyayı tanıtarak onlar hakkındaki anlayışlarını genişletmek amacıyla, toplumsal görüşlerin gelişmesini sağlarken diğer yandan bireyin kendisine, çevresine, yasalara ya da devlete karşı ödev ve sorumluluklarının neler olduğunu ve çevresine etkin bir şekilde nasıl uyum sağlayabileceğini de öğretmeyi amaçlar. Demokratik yaşamın değeri de ancak bu amacın gerçekleşmesiyle anlaşılabilir. Öğrenciler bu dersle demokratik yaşamın gereklerini ve önemini daha iyi kavrayabilirler. Kısaca belirtmek gerekirse sosyal bilgiler dersinin en önemli amacı toplumsal kişilik kazandırmaktır. Sosyal bilgiler dersi, çocuğun içinde bulunduğu sosyal çevreyle çok yakından ilgilidir. Birey bu dersle geçmişi, geleceği ve içinde bulunduğu durumları, sorumluluklarının ve ödevlerinin ne olduğunu daha iyi kavrayacaktır. Dewey’ in de belirttiği gibi, sosyal bilgiler dersiyle; çocuğa uygarlığı, kültürü ve demokrasiyi tanıtop sevdirmek ve gençleri etkili bir yurttaş olarak yetiştirmek mümkün olabilecektir (Binbaşoğlu, 1981:45).

1.6. Sosyal Bilgiler ile Sosyal Bilimler Arasındaki İlişkiler

Sosyal bilimler ile sosyal bilgiler kavramlarının çoğu kez eş anlamlı olarak kullanıldıkları görülmektedir. Ancak, eğitim öğretim süreci içinde bu iki kavramın farklı olarak ele alındıklarını belirtmek gerekir. Sosyal bilgiler öğretiminde içerik, genellikle sosyal bilimlerle ilgili disiplinlerden seçilmektedir. Bu bakımdan sosyal bilimler ile sosyal bilgiler, birer kavram olarak eş anlamlı olmasalar bile, aralarında yakın bir ilişki vardır (Can ve diğerleri, 1998:3).

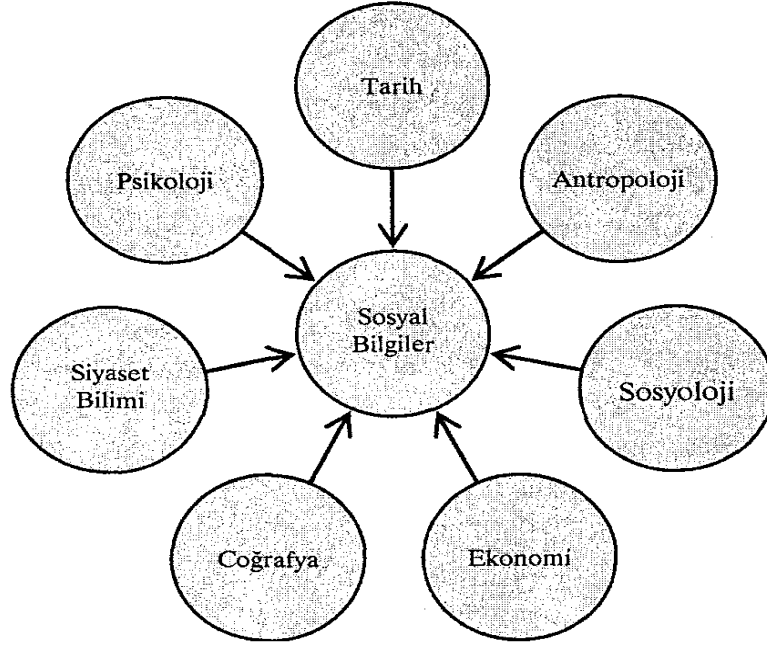
Sosyal bilimler, insan tarafından üretilen gerçekle kanıtlanmaya dayalı bağ kurma süreci ve bu sürecin sonunda elde edilen dirik bilgilerdir (Sönmez, 1998:15). İnsanın; insanı, toplumu, yaşadığı çevreyi ve yönetenle olan ilişkisini anlama ve çabası sosyal bilimlerin doğmasına sebep olmuştur. Sönmez (1998) sosyal bilimleri, insan tarafından üretilen gerçekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bu sürecin sonunda elde edilen dirik bilgiler olarak tanımlanmaktadır (Sönmez, 1998:2). Bu tanımdan da anlaşılacağı gibi sosyal bilimler, insan tarafından oluşturulan gerçekle uğraşmaktadır. İnsan tarafından oluşturulan gerçek, toplumsal olgular olabildiği gibi kişinin diğer kişi ve kurumlarla etkileşimi sonucu oluşan gerçek de olabilir.

Sosyal bilimler içerisinde tarih, coğrafya, hukuk, ekonomi, psikoloji, sosyoloji, antropoloji, filoloji, eğitim vb. gibi toplum yaşamına dönük bilim dalları yer almaktadır. Sözü edilen bilim dallarının konu alanlarına bakıldığında organik bir bağla birbirlerine bağlı oldukları görülmektedir. Sosyal bilgiler dersi, bireyi sosyal yaşamda etkin, verimli, sorumlu ve kendi kendine yaşam sorunlarına karşı meydan okuyan bir modern insan olarak yetiştirmeyi hedefleyen disiplinler arası bir programdır (Duman ve İkiel, 2002:254). Sosyal bilgiler dersi, ayrıca, demokrasi ya da Cumhuriyet ülkülerini benimsettiği, toplumsal yaşamın, dünü, bugünü, yarını arasındaki ilişkiyi gösterdiği oranda amacına ulaşmış sayılır (Binbaşıoğlu, 1981: 40-42).

Sönmez (1998)' inde belirttiği gibi, sosyal bilgiler disiplinler arası bir disiplin olarak ele alınabilir. Çünkü; toplumsal yaşamı düzenleyen tüm ilke ve genellemeler bu alanın konusu içindedir. Sosyal bilgiler dersi sosyal bilimlerin ortak bir bileşkesi olarak ele alınır. Bunun nedeni, sosyal bilgiler dersinde olgular bir bütün içinde verilmelidir; çünkü insan her türlü olguyu parça parça değil bir bütün içinde görür ve daha kolay öğrenir. Bu nedenle ilköğretimde çocuk toplumsallaşırken, her bilim dalıyla ilgili ilke ve genellemeler ayrı bir ders olarak değil, onların ortak noktaları bulunup birleştirilerek sunulmalıdır. Bütünü görüp anlamak ve ona uygun yaşamak daha kolaydır. Bu ilke ilköğretim çağındaki öğrencinin gelişim ve öğrenme ilkesine de uygundur (Sönmez, 1998:4-5).

Tüm bu alanlar kendilerine özgü bir bakışla toplumun bir parçası olan “insanı” incelerler. Kısaca sosyal bilimlerin çalışma alanlarını insanla-insan, insanla-toplum ve insanla-devlet arası ilişkiler oluşturur. Yani sosyal bilgiler bir bakıma tüm sosyal bilimlerin, Felsefe ve diğer etkinliklerin ortak bir bileşkesi, onların kesiştiği bir alan, yani disiplinler arası bir disiplin olarak düşünülebilir (Şekil 1).

Şekil 1: Sosyal Bilimlerin Sosyal Bilgilere Katkısı

Kaynak: Öztürk ve diğerleri, 2006:39

Sosyal bilimlere ait akademik disiplinler, sosyal bilgilerin yapı taşlarıdır. Sosyal bilimlere ait olgular, bilgiler, kavramlar, genellemeler büyük ölçüde onun içeriğini meydana getirmektedir. Ayrıca, özellikle “sosyal bilim” ve “yansıtıcı araştırma - inceleme” yaklaşımlarına dayalı sosyal bilgiler öğretme - öğrenme süreçlerinde sosyal bilimlere özgü yöntem ve teknikler kullanılmaktadır. Öğrencilerden sosyal bilgiler derslerinde her şeyden önce olgusal bilgileri edinmeleri beklenmektedir. Problem çözebilme bakımından bu olguları öğrenmeleri büyük bir önem taşımaktadır. Farklı sosyal bilimcilerin günlük çalışmalarında kullandıkları araştırma/problem çözme ve bilgi üretme süreçleri, öğrencileri olgusal öğrenmeden çok daha zengin bir bireysel donanıma sahip bilmektedir.

Bu bakımdan sosyal bilimcilerin kullandıkları süreçleri öğrenme ve uygulama, hatırlamaya dayalı öğrenmenin tamamlayıcısıdır (Öztürk ve diğerleri, 2006:38).

1.7. Sosyal Bilgiler Eğitiminin Tarihsel Gelişim Süreci

Sosyal bilgiler eğitiminin ne zaman ve nerede başladığı kesin olarak bilinmemektedir. Yalnız, “insanoğlu var olduğu andan itibaren hem fen, hem de sosyal bilimler eğitimi başlamıştır” denilebilir; çünkü insan doğal ve toplumsal bir ortamda doğar, büyür, yaşlanır, gelişir ve ölür. İnsan, yaşmak için hem doğanın, hem de toplumun bazı ilkelerini öğrenmek zorundadır. Durum böyle olunca, “ fen ve sosyal bilimler insanoğlunun yaşamı kadar eskidir” savı ileri sürülebilir (Sönmez, 1998:7).

Yapılan çalışmalara göre ilk ve en eski yerleşik toplum olan Sümerlerde (MÖ. 10 bin-4 bin) okul vardır. Okulda, okuma-yazma, matematik, geometri, astronomi dersleri okutulmuş; ilk harita, ilk yazı ve Sümerce’ den Samice’ ye ilk sözlük onlar tarafından hazırlanmıştır; fakat elde edilen bilgi ve belgelerde sosyal bilimlerle ilgili hiçbir ders adına rastlanmamıştır. Böyle olmakla birlikte, devlet düzeninin, toplumsal yaşamı düzenleyen kuralların da öğretilmiş olacağı savunulabilir. Çünkü tabletlerde hangi mala karşı ne kadar başka bir maldan verileceği, suç işleyenlerin hangi cezalara çarptırılacağı hususlarına yer verilmiştir (Sönmez, 1998:7).

Tarihte ilk kez, İsrail Devleti çocuklarına ulusal tarih ve yurttaşlık bilgisi dersleri okutturmuş; Antik Roma’da ise Trivial okullarında okuma-yazma, hesap ve hukuk; Grammer okullarında mitoloji, tarih, coğrafya, hukuk, aritmetik, geometri ve felsefe dersleri verilmiştir (Sönmez, 1998:7-8). Sönmez’ e (1998) göre; Eski Çağ’ daki eğitim sisteminde okutulan tarih (Çin, İsrail, Roma), coğrafya (Roma), yurttaşlık (İsrail) ve hukuk (Roma) derslerinin doğrudan sosyal bilimlerle ilgili olduğu söylenebilir. Orta Çağ’ da ise, yetişekte (program) din dersleri baskın hale gelmiş, fen ve sosyal bilimlerle ilgili yukarıda belirtilen dersler dini içerikle donatılmıştır. Sosyal bilimlerle ilgili tarih, coğrafya, hukuk gibi dersler, Rönesans ve Reform döneminde, yeni ve yakın çağlarda isim olarak değişmemiş; fakat içerik açısından dinin etkisinden kurtarılmaya çalışılmıştır (Sönmez, 1998:7-8).

İlk kez “Sosyal Bilgiler” adıyla bir dersin ilk ve ortaokullarda okutulmasını Fransız düşünürü Condorcet (1743-1749) savunmuştur. 18. Yüzyılın sonlarına doğru Amerika Birleşik Devletleri’nde ulusal toplum anlayışını oluşturmak üzere Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık Bilgisi konularından oluşan bir tür sosyal bilgiler dersi içeriğinin oluşturulması kararlaştırılmıştır. Sosyal Bilgiler (Social Studies) terimi de ilk kez 1916’da Amerika Birleşik Devletleri’nde kullanılmaya başlanmıştır (Sözer, 1998:8). İlk defa sosyal bilgiler programı 1892 yılında Amerika Birleşik Devletleri’nde hazırlanmıştır. Hazırlanan program, toplumsal, siyasal yaşamın değişmesi, bilim ve teknolojiye gelişmeler, öğretme ve öğrenme anlayışındaki yeniliklerle zaman içerisinde değişiklikler göstermiştir (Sözer, 1998:22-24).

Sosyal bilgiler, eğitim kurumlarına bir konu alanı ya da ders olarak ABD’de 20. yüzyılın başında, sosyal yaşantıların karmaşıklaşması, toplumsal değişmelerin ve çatışmaların artmasıyla birlikte girmiştir (Erden, Tarihsiz:6). Endüstri devrimini gerçekleştirmeden önce ABD’de halk büyük ölçüde kırsal kesimde yaşıyordu. Fakat bu devrimle birlikte ortaya çıkan endüstrileşme ve teknolojik gelişme, ABD’yi bir kent toplumu haline getirmiştir. Böylece, kendini dış dünyadan soyutlamış bölgelerde yaşayan insanlar, çok katlı apartmanlarda veya bitişik nizam evlerde yaşamak zorunda kalmışlardır. Çiftçi ailesine özgü bağımsız tavır, şehir ve varoşlarda, karşılıklı bağımlılığa dayanan işbirliklerine dönüşmüştür. Kent hayatı ise bu insanlara; kaliteli su, mükemmel yollar, elektrikli aydınlatma vb. gibi imkanlar sağlamıştır. Ancak, bunların karşılığında onları geçmiş yaşantılarında hiç de alışık olmadıkları bazı sorunlarla karşı karşıya bırakmıştır. Bunların en önemlisi, etnik ve dinsel bakımdan tamamıyla farklı olan kapı veya sokak komşularıyla yaşayabilecekleri/yaşadıkları sorunların üstesinden gelebilmektir. Bu durum ABD’de geçmiş yüzyıllarda yaşanan etnik ve dinsel çatışmalar göz önünde bulundurulursa, hiç de kolay değildi. Bunun için, yeni Amerikan toplumuna, başka kültürlerden olan insanlarla birlikte yaşama, işbirlikli problem çözme ve ortak karar alma için gerekli bilgi, tutum ve değerlerin öğretilmesi gerekiyordu. Bu, ABD eğitim yöneticilerini yeni bir vatandaşlık eğitim programı geliştirme mecburiyetiyle karşı karşıya getiriyordu. Başka bir deyimle, yeni oluşan ülkede bir eğitim reformunun yapılmasını öngörüyordu. 19. Yüzyılın başlarında, sosyal bilimciler, eğitimciler ve sosyal çalışanlar bu reformu yeni bir vatandaşlık programı hazırlayarak gerçekleştirdiler. Program, tüm çocuklara kentli dayanışmasını nasıl

gerçekleştireceklerini, kısaca her zamankinden daha girift, güç ve karmaşık hale gelen bir dünyada nasıl yaşayacaklarını öğretecekti. Sosyal problemlerin şansa bırakılmaması gerektiğine, dahası demokratik bir toplumda karar alma sürecinin yerel politikacılara terk edilmemesine karar verilmişti. Yurттаşlar, sosyal sorunları ve bunların çözüm süreçlerinde rol almayı öğrenmeliydi. Okul programı, bir kimsenin yaşam niteliğine ilişkin sorunlardan bahsetmeliydi (Öztürk ve Otluoğlu, 2003:13).

Nelson'un (1987) belirttiği üzere, ilk yıllarda sosyal bilgiler programında tarih, coğrafya ve yurttaşlık konuları bazıları tarafından gereksiz görüldü. Bu arada tarih konularının programdaki ağırlığının azalması, tarihçilerde düş kırıklığına ve tepkilere yol açtı. Tarihin karşısında sosyal bilgilerin yer almasıyla ilgili akademik tartışmalar oldukça yaygındı. Bir çok öğretmen bu tartışmalara aldırınmayarak ilkökul sınıflarında tarih öğretmeye devam etti. Bir kısım ilkökul öğretmeni tarafından da ilk günden itibaren entegre "sosyal bilgiler" programı uygulamaya konuldu (Akt. Öztürk ve Dilek, 2004:71).

Sosyal bilgilerin bir konu alanı olarak, eğitim programına girmesi, ilerlemecilik akımının "demokratik toplum için vatandaş yetiştirme" görüşünün etkisiyle gerçekleşmiştir. Nelson' un (1987) belirttiği üzere, 1930 ve 1940' lı yıllarda sosyal bilgilerde uluslar arası üne sahip eğitimcilerin (bunlar arasında Edgar B.Wesley, Henry Johnson, Harold Rugg, Hilda Taba ve Earle Rugg gibi isimler bulunuyordu) etkisi söz konusuydu (Akt. Öztürk ve Dilek, 2004:71). Aynı yıllarda **yeniden kurmacılık** akımını ve **çocuk merkezli eğitim** yaklaşımını benimseyen eğitimciler de sosyal bilgiler programının gerçekleştirilmesi için çaba göstermişlerdir. Ancak 1940' lı ve 1950' li yıllarda sosyal bilgiler programları büyük ölçüde Tarih ve Coğrafya ağırlıklı olarak uygulanmıştır. II. Dünya Savaşı'ndan 1960 yıllarına kadar olan dönemde, özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde sosyal bilimler öğretiminde merkezi ve ulusal program çalışmalarına ve ders içeriklerinin önceden belirlenmesine karşı güçlü bir tepki başlamış, bireysel uyum, toplumsal gereksinimler, vatandaşlık eğitimi gibi konularda içeriğin çevreye göre belirlenmesi çalışmaları başlatılmıştır. Bu durum, "Sosyal Bilimler Öğretimi" yerine "Sosyal Bilgiler Öğretimine" yer vermek biçimine dönüşmüştür. Bu hareketin belirgin özelliği, öğrencilere ayrı ayrı disiplinleri öğretmek yerine, sosyal sorunlardan hareket ederek bu sorunları çözmeye yönelik bilgi ve

becerileri programlarda bir bütün olarak “Sosyal Bilgiler” adı altında vermektir (Özoğlu, 1974:39-40). Sosyal bilgiler dersinin yetiştiği tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi derslerinden oluşturulmuş ve toplumun gereksinimlerine göre içerik yeniden yapılandırılmış ve bu anlayış 1960’ lı yıllara kadar sürmüştür (Sönmez, 1998:8).

1960’ lı yılların başından 1970’ li yılların ortasına kadar sosyal bilgiler dersine ağır eleştiriler gelmiş ve yeni “sosyal bilgiler” adı altında bir reform hareketi başlatılmıştır. Bu hareketin ortaya çıkmasında ve gelişmesinde Bruner’in **buluş yoluyla öğrenme** kuramının büyük katkısı olmuştur. Bu hareketle sosyal bilgiler dersinde tarih ve coğrafya bilgilerinin ağırlığı azaltılmış; sosyoloji, antropoloji, ekonomi, siyaset bilimi ve sosyal psikolojiye ağırlık verilmiştir. Sosyal bilimler alanındaki kavram ve yöntemlere dayalı disiplinler arası bir yapı benimsenmiştir. Geleneksel tümdengelim ve anlatım öğretim yönteminin yerini tümevarım ve araştırma yöntemi almıştır. Öğrenciler bilgilerin pasif alıcısı olmaktan çıkartılarak, bilgiyi aktif olarak elde eden, kritik düşünme becerisine sahip bireyler olarak yetiştirilmek istenmiştir (Öztürk ve Otluoğlu, 2003:14).

ABD’ de Ulusal Bilim Vakfı tarafından yapılan araştırmalar “Yeni Sosyal Bilgiler” uygulamasının başarısız olduğunu göstermiştir. Bunun üzerine 1980’ li yıllarda “temele dönme” hareketiyle birlikte sosyal bilgiler öğretiminde yine geleneksel yaklaşım benimsenmeye başlanmıştır (Erden, Tarihsiz:6). Sosyal bilgiler, ABD’ de doğmuş ve gelişmiş bir öğretim yaklaşımı olmakla birlikte, bu ülkenin eğitim sisteminden etkilenen başka ülkelerde de benimsenmiştir. Bunlar arasında Türkiye, Japonya ve Güney Kore gibi ülkeler de bulunmaktadır (Erden, Tarihsiz:6). Bununla beraber gerek ABD’ de, gerekse başka ülkelerde birçok eğitimci sosyal bilgiler öğretimi yaklaşımına karşı çıkmıştır. Bunlar, sosyal bilimlerin birbirinden bağımsız olarak öğretilmesinin vatandaşlık eğitimi bakımından daha etkili olacağını savunmaktadır.

1.8. Türkiye’ de Sosyal Bilgiler Eğitiminin Tarihsel Gelişim Süreci

Türk Eğitim tarihinde, Türklerin İslamiyet’i kabul edişlerinden önce toplumsal yaşamla ilgili bir takım bilgi ve kurallarla, gelenek-görenekler çocuk ve gençlere öğretilmeye çalışılmıştır. İslamiyet’in kabul edilışinden sonra da daha çok İslam dinini temel alan konuların kazandırılması yoluna gidilmiş; Osmanlılarda, özellikle **sıbyan mektepleri**

ve **medreselerde** din temeline dayalı bilgiler programda ağırlık taşıırken, Sosyal Bilimler içinde yer alan kimi dersler, kurumların öğretim düzeylerine uygun bir biçimde belirli saat ve sürelerde okutulmuştur. Bu durumun genel olarak Cumhuriyet dönemine dek sürdüğü görülür (Can ve diğerleri, 1998:9).

Bu dönemde medreselerde tarih, coğrafya, kelam, fıkıh, hadis, tefsir, ilmi-hal gibi dersler diğerlerinin yanında okutulmuş, bunun yanı sıra gelenek ve göreneğin de kuralları öğrenciye kazandırılmıştır.

1845'te Osmanlı Padişahı Abdülmecid' in yayınladığı "Hat" da ilköğretimden "umumi cehaletin giderilmesi, genel öğretimin uygulanması ve dini eğitim ile hayati bir eğitim ve öğretimin verilmesi" beklenmektedir. Bu amaç 1923'e kadar hemen hemen hiç değişmemiştir (Sönmez, 1998:35). Osmanlı döneminde sosyal bilgilerin kapsamına giren dersler ilk olarak II. Abdülhamit zamanında, dönemin ilköğretim kurumları programlarına girmiştir. İlk başlarda sadece tarih ve coğrafya dersleri verilirken ilköğretim süresinin altı yıla çıkarılmasıyla daha önce okutulan tarih ve coğrafya derslerine ek olarak bugünkü vatandaşlık ve insan hakları dersi kapsamındaki bazı dersler de programa alınmıştır (Öztürk ve Dilek, 2004:73).

Cumhuriyet döneminde ise bu programın özüne zarar verilmeden yine aynı derslere bazı değişikliklerle programlarda yer verilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasının ardından eğitim sisteminin kuruluşundan itibaren ortaokul ve liselerin müfredat programları bir çok defalar değiştirilmiş ve program geliştirme çalışmalarına sürekli olarak devam edilmiştir. Osmanlı eğitim sisteminde, orta derecedeki okulların müfredat programları, düzenli olarak ilk defa "Maarif-i Umumiye Nizamnamesi" ile belirlenmiştir. Cumhuriyet dönemine gelinceye kadar bu program, bir çok değişikliğe uğramıştır (Cicioğlu, 1985:167-169).

1924 yılında ilkokul üzerine üç yıllık "ortaokul"lar, bunun üzerine de üç yıllık "lise"ler kurulmuştur. 1924 yılında toplanan "İkinci Heyet-i İlmiye" de ortaöğretim örgütü ve müfredat programları üzerinde geniş bir şekilde durulmuştur. Cumhuriyetin ilk yıllarında lise birinci devre denilen ortaokul müfredat programlarına "İkinci Heyet-i İlmiye" nin çalışmaları sonucunda 1924 yılında kavuşulabilmiştir. Cumhuriyet döneminin ilk ortaokul programın niteliğini taşıyan bu programda, sosyal bilgiler

programının kapsadığı dersler ve bu derslerin haftalık ders saatleri Tablo 1’ de verilmiştir.

Tablo 1: 1924 Yılı Sosyal Bilgiler Programının Kapsadığı Dersler ve Bu Derslerin Haftalık Ders Saatleri

DERSLER	SINIFLAR		
	VI	VII	VIII
Malumat-ı Vataniyye	-	1	1
Tarih	2	2	2
Coğrafya	2	1	1

(Cicioğlu, 1985:171).

1924 programı üç yıl uygulandıktan sonra, öğretmen ve ilgili müfettişlerin raporlarına dayanılarak tarih, coğrafya, riyaziyat programlarında değişiklik yapılmıştır. 1927 yılından itibaren değiştirilmiş şekliyle uygulanan ortaokul programındaki sosyal bilgiler programının kapsadığı dersler ve bu derslerin kapsadığı haftalık ders saatleri Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2: 1927 Yılı Sosyal Bilgiler Programının Kapsadığı Dersler ve Bu Derslerin Haftalık Ders Saatleri

DERSLER	SINIFLAR		
	VI	VII	VIII
Vatan-ı Malumat	-	1	1
Tarih	2	2	3
Coğrafya	2	2	1

(Cicioğlu, 1985:172).

1931-1932 programında köklü bir değişme ve özel öğretim programlarında özellikle tarih ve yurt bilgisi derslerinde yeni bir görüş getirilmiştir. 1924 yılından beri kısmen değiştirilerek uygulanan “orta mektep müfredatı” yedi yıllık bir deneyimden sonra köklü değişmeyi gerektirmiştir. Tarih programında Türk ulusunun Orta Asya’ dan bütün dünyaya yayıldığı ve bu uygarlığın öncüsü olduğu tezi savunulmuştur. Programda diğer bir önemli değişiklik yurt bilgisi derslerinde görülmektedir. Ortaokulun her üç sınıfında okutulması istenilen bu derste, öğrenciye; millet, devlet,

demokrasi, cumhuriyet, hürriyet ve eşitlik gibi kavramlar öğretilmektedir. Bu programların hazırlanmasında Atatürk bizzat çalışmıştır. Atatürk, müfredat programlarının başarılı olup olmadıklarını denetlemek amacıyla sık sık okullara giderek, derslere girmiş, imtihanlarda bulunmuş, bizzat öğrencileri imtihan etmiştir (Cicioğlu, 1985:173-174). 1931-1932 tarihinde değiştirilen ortaokul programında sosyal bilgiler programının kapsadığı dersler ve bu derslerin haftalık ders saatleri Tablo 3' te gösterilmiştir.

Tablo 3: 1931-1932 Yılı Sosyal Bilgiler Programının Kapsadığı Dersler ve Bu Derslerin Haftalık Ders Saatleri

DERSLER	SINIFLAR		
	VI	VII	VIII
Tarih	2	2	3
Coğrafya	2	2	1
Yurt Bilgisi	1	1	1

(Cicioğlu, 1985:180).

1935 yılında programların yeniden gözden geçirilerek düzenlenmesi için Kültür Bakanlığı (Milli Eğitim Bakanlığı) program komisyonu kurmuştur. Bu komisyonlar programlarda teorik bilgilere fazlaca yer verildiği görüşünde birleşerek yeni öğretim kılavuzunu hazırlamıştır. Bu kılavuzlar 1935-1936 öğretim yılında denenmiş ve yeniden değişiklik yapma gereği duyulmuştur (Cicioğlu, 1985:180). İlk defa milli eğitimin amaç ve ilkelerine bu programda geniş olarak yer verilmiş; eğitim-öğretimde öğrencilerin gelişim özelliklerinin de göz önünde bulundurulması istenmiştir (Kalaycı, 2004:36). 1937-1938 ders yılında uygulanan programda sosyal bilgiler programının kapsadığı dersler ve bu derslerin haftalık ders saatleri Tablo 4' te gösterilmiştir.

Tablo 4: 1937-1938 Yılı Sosyal Bilgiler Programının Kapsadığı Dersler ve Bu Derslerin Haftalık Ders Saatleri

DERSLER	SINIFLAR		
	VI	VII	VIII
Tarih	2	2	2
Coğrafya	2	2	2
Yurt Bilgisi	-	2	2

(Cicioğlu, 1985:182).

1937-1938 programı, bir yıl denendikten sonra, 1938-1939 öğretim yılından itibaren 11 yıl uygulanacak olan müfredat programı hazırlanmıştır. 22-31 Ağustos 1949’ da toplanan “Dördüncü Milli Eğitim Şurası” yeni hazırlanan ortaokul programını incelemiştir. 1949 ortaokul programı projesi üzerinde çalışan komisyon, program taslağını Türk toplumunun ve mevcut hayat şartlarının istediği insanı yetiştirme yolunda ortaokulları özlenen müessese haline getirebilecek nitelikte görmüştür. Yeni programda temel anlayış, ilkokul ve ortaokulun bir birine yaklaştırılması, ikisi arasında bir uyum gerçekleştirilmesi, ortaokulu bitiren bir öğrenciyi ister hayata atılsın, isterse daha üst öğrenimine devam etsin kendisine gerekli olacak temel davranışların verilmesi esasına dayanmıştır (Başar, 2004:418). Kurulan komisyon, yeni ortaokul program taslağını eğitim-öğretim anlayışı ve uygulanışı bakımından ilkokul programına paralel ve uyum sağlayıcı olarak görmüş, ortaokullarımızın istenilen düzeye çıkarılması için çalışmalar yapmıştır. 1949 yılından 1970 yılına kadar ortaokullarda uygulanan programda sosyal bilgiler programının kapsadığı dersler ve bu derslerin haftalık ders saatleri Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5: 1949 Yılı Sosyal Bilgiler Programının Kapsadığı Dersler ve Bu Derslerin Haftalık Ders Saatleri

DERSLER	SINIFLAR		
	VI	VII	VIII
Tarih	2	2	2
Coğrafya	2	2	1
Yurt Bilgisi	1	1	1

(Cicioğlu, 1985:184).

1949 yılından beri uygulanmakta olan ortaokul programı, 1970 yılında günün şartlarına göre yeniden ele alınarak düzenlenmiştir. Bu programda, tarih, coğrafya, yurttaşlık bilgisi dersleri “Sosyal Bilgiler” adı altında toplanmıştır (Cicioğlu, 1985:187). Sosyal bilgiler dersi Türkiye’de ilk önce 1952 yılında İlköğretmen Okulları Programına Tarih, Coğrafya, Yurttaşlık Bilgisi dersleri yerine konulmuştur. 1952 yılında toplanan V. Milli Eğitim Şûrası’nda da ilk ve orta dereceli okullarda okutulması kararlaştırılmıştır (Binbaşoğlu, 1981:39). Okullarımız için sosyal bilgiler pek eski olmayan bir derstir. Sosyal bilgiler dersi 1968-1969 öğretim yılında bütün ilkokullara, 1970-1971 yılında da deneme niteliğinde ortaokullara girmiştir (Türk Eğitim Derneği, 1995:22). Bu programın haftalık ders saati Tablo 6’ da gösterilmiştir.

Tablo 6: 1970-1971 Yılı Sosyal Bilgiler Programının Haftalık Ders Saatleri

DERSLER	SINIFLAR		
	VI	VII	VIII
Sosyal Bilgiler	4	4	4

(Cicioğlu, 1985: 187).

Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Dairesi dokuzuncu Milli Eğitim Şûrası kararları uyarınca temel eğitimin amaçlarına uygun olarak, temel eğitimin 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıflar sosyal bilgiler programını geliştirmiş ve 15.11.1974 tarih ve 459 sayılı kurul kararıyla kabul edilmiştir (Türk Eğitim Derneği, 1995:28).

1974 yılından itibaren program deneme dönemini tamamlayarak son şekli ile uygulamaya konmuştur. Beşinci Milli Eğitim Şûrası’nda Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık Bilgisi derslerinin “Sosyal Bilgiler” adı altında toplulaştırılmasında “iki mihver dersten

birisi olarak” gözetilen amacın, bu dersleri “sadece biri birine eklemek değil, bir hadiseyi veya bir problemi çeşitli bilgi ve anlayış açısından incelemek ve araştırmak imkanlarının sağlanması” olduğu belirtilmiştir. 1975-1976 öğretim yılında uygulamaya konulan ikinci kademe sosyal bilgiler programı Talim ve Terbiye Kurulu’ nun 26.04.1985 tarih ve 64 sayılı kararıyla uygulamadan kaldırılmıştır. Sosyal Bilgiler dersi 1985-1986 öğretim yılından itibaren “Milli Tarih”, “Milli Coğrafya” ve “Vatandaşlık Bilgileri” adı altında üç derse ayrılmıştır (Güngördü, 2002:132). Bu programda sosyal bilgiler programının kapsadığı dersler ve bu derslerin haftalık ders saatleri Tablo 7’ de gösterilmiştir.

Tablo 7: 1985-1986 Yılı Sosyal Bilgiler Programının Kapsadığı Dersler ve Bu Derslerin Haftalık Ders Saatleri

DERSLER	SINIFLAR		
	VI	VII	VIII
Milli Tarih	2	2	-
Milli Coğrafya	2	2	-
Vatandaşlık Bilgileri	-	-	3
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük	-	-	2

(Şahin, 2003:87).

Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı’nın 10.09.1997 tarih ve 143 sayılı kararı ile ilköğretim okullarında 1986 yılından beri uygulanan program uygulamadan kaldırılmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı’nın 02.04.1998 tarih ve 62 sayılı kararı ile kabul edilen “Sosyal Bilgiler” dersi öğretim programı uygulamaya konulmuştur (Anıl, 1999:24). Bu programın haftalık ders saati Tablo 8’ de gösterilmiştir.

Tablo 8: 1998 Yılı Sosyal Bilgiler Programının Kapsadığı Dersler ve Bu Derslerin Haftalık Ders Saatleri

DERSLER	SINIFLAR				
	IV	V	VI	VII	VIII
Sosyal Bilgiler	3	3	3	3	-
Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi	-	-	-	1	1
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük	-	-	-	-	2

(MEB, 2000:7).

Böylece 1997-1998 öğretim yılında tekrar ilköğretim okullarında 6. ve 7. sınıflarda sosyal bilgiler dersi uygulamasına geçilmiştir. Türkiye’ de sosyal bilgiler öğretim programları, felsefi temeller bakımından ABD’ deki programlardan pek farklı olmamakla birlikte, iki ülkedeki öğretim yaşantıları arasında her zaman büyük farklar ola gelmiştir. Bunun nedenlerinden biri, ilkeleredeki bu çağdaşlığa karşın, Türkiye’ deki programlarda içeriğin bu ilkelere hiçbir şekilde bağdaşmayacak bir biçimde gereksiz bir bilgi yığınına öğrencilere dayatmayı aktarmasıdır (Öztürk ve Dilek, 2004:75).

Kuşkusuz ABD’ de başlatılan sosyal bilgiler alanındaki gelişmeler diğer ülkelerde olduğu gibi Türkiye’ yi de etkilemiştir. Türkiye’de ilköğretim programlarında yer alan tarih, coğrafya ve yurt bilgisi dersleri 1962 ilköğretim programı taslağından “Toplum ve Ülke İncelemeleri” adı altında birleştirilmiştir. 1968 ilköğretim programında 1970’ de ise ortaokulda (ilköğretim ikinci kademe) bu dersler sosyal bilgiler adını almıştır. 1968 programı hazırlanırken “Yeni Sosyal Bilgiler” hareketinden etkilenildiğini söylemek mümkündür. Programda bu yaklaşımın izleri görülmektedir. Ancak, Türkiye’ de bu hareketi destekleyecek öğretim materyallerinin bulunmaması ve öğretmenlerin bu konuda yeterli bilgiye sahip olmamaları, geleneksel yaklaşımın devam etmesine neden olmuştur. Bu nedenle sosyal bilgiler halen tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgisi konularının bir toplamı olarak algılanmaktadır (Erden, Tarihsiz:6-7).

Cumhuriyetten günümüze kadar program geliştirme çalışmaları süre gelmiştir. Son olarak 6., 7. ve 8. sınıf sosyal bilgiler programının pilot uygulaması 2005-2006 öğretim yılında 9 il ve 120 ilköğretim okulunda yapılmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu' nun 07.08.2006 tarih ve 333 sayılı "İlköğretim Sosyal Bilgiler (6 ve 7. Sınıflar) Dersi Öğretim Programında Değişiklik Yapılması" kararı ile 2006-2007 öğretim yılında önce altıncı sınıflarda uygulanmaya başlanmıştır. Daha sonraki yıllarda kademeli olarak yedinci ve sekizinci sınıflarda da uygulamaya geçilmesi düşünülmektedir. Bu programın haftalık ders saati Tablo 9' da gösterilmiştir.

Tablo 9: 2005-2006 Yılı Sosyal Bilgiler Programının Kapsadığı Dersler ve Bu Derslerin Haftalık Ders Saatleri

DERSLER	SINIFLAR		
	VI	VII	VIII
Sosyal Bilgiler	3	3	-
Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi	-	1	1
T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük	-	-	2

(MEB, 2005:7)

Tablo 10: Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 6. Sınıf Öğrenme Alanları, Üniteleri, Kazanım Sayıları ve Süreleri

ÖĞRENME ALANI	ÜNİTELER	KAZANIM SAYILARI	ORANI (%)	SÜRE/DERS SAATİ
1-Birey ve Toplum	Sosyal Bilgiler Öğreniyorum	7	14	15
2-İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Yeryüzünde Yaşam	5	14	15
3-Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Ülkemizin Kaynakları	7	17	18
4-Küresel Bağlantılar	Ülkemiz ve Dünya	5	11	12
5-Kültür ve Miras	İpek Yolunda Türkler	8	20	21
6-Güç, Yönetim ve Toplum	Demokrasinin Serüveni	5	14	15
7-Bilim, Teknoloji ve Toplum	Elektronik Yüzyıl	5	10	12
	TOPLAM	42	100	108

Ayrıca yeni programda öngörülen içerik ve ünitelerle ilgili tablo Ek-1’ de gösterilmiştir (MEB, 2005:11)

1.9. Yeni Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Özellikleri

Araştırmanın bu kısmında yeni sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve özellikleri konusunda kısa açıklamalara yer verilmesi programı anlamak açısından yararlı olacaktır.

1.9.1. Niçin Yeni Bir Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı?

Bilimsel ve teknolojik gelişmeler karşısında eski program ve ders kitaplarının yetersizliğinin anlaşılması,

-Eğitim bilimlerinde öğrenme-öğretme anlayışında meydana gelen gelişmelerin eğitim-öğretim sistemine aktarılmak istenmesi,

-Eğitimde kaliteyi ve eşitliği artırma ihtiyacı, bunun için programdan başlanarak yeni uygulamalar arayışı,

-Ekonomiye ve demokrasiye duyarlı bir eğitim zorunluluğu,

-Artık yeni dünya anlayışında ekonominin çok büyük bir öneme sahip olduğu, bu yüzden yetişecek genç nesillerin hem ekonomiye hem de mutlaka iyi öğrenilmesi ve anlaşılması gereken demokrasiye duyarlı olmalarının sağlanması,

-Bireysel ve ulusal değerlerin küresel değerler içinde geliştirilmesi ihtiyacı, değişen dünya değerleri içerisinde birey ve ulus olarak yerinin tespiti ve geliştirilmesi için öğretim programlarında buna uygun ortam oluşturmak,

-Sekiz yıllık temel eğitim için program bütünlüğünün sağlanması zorunluluğu, ilköğretim de 8 yıllık zorunlu temel eğitim anlayışının kabul edilmesine rağmen programda gereken bütünlüğü sağlayacak değişimin yapılmamış olması,

-Yatay ekseninde dersler arası ve dikey ekseninde her dersin kendi içinde kavramsal bütünlük sağlanması zorunluluğu ve bu bütünlüğün yeni bir programla ancak sağlanabilecek olması vb. şeklinde sıralanabilir. Netice olarak, tüm dünyada bireysel, toplumsal ve ekonomik alanda yaşanmakta olan değişimi ve gelişimi; ülkemizde de demografik yapıda, ailenin niteliğinde, yaşam biçimlerinde, üretim ve tüketim kalıplarında, bilimsellik anlayışında, toplumsal cinsiyet alanında, bilgi teknolojisinde, iş ilişkileri ve iş gücünün niteliğinde, yerelleşme ve küreselleşme süreçlerinde görmek

mümkündür. Tüm bu değişim ve gelişmeleri eğitim sistemine ve programlarına yansıtmak bir zorunluluk haline gelmiştir (Tümsek, 2006:20-21).

1.9.2. Yeni Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Vizyonu

Türkiye'de sosyal bilgiler ve tarih ders programlarını yenileme çabaları son yıllarda hızlanmıştır. Bu bağlamda Sosyal Bilgiler dersinin vizyonu ve nasıl bir insan yetiştirilmesi gerektiği şu şekilde açıklanmıştır:

Sosyal Bilgiler Öğretim Programının vizyonu;

21. yüzyılın çağdaş, Atatürk ilkeleri ve inkılâplarını benimsemiş, Türk tarihini ve kültürünü kavramış, temel demokratik değerlerle donanmış ve insan haklarına saygılı, yaşadığı çevreye duyarlı, bilgiyi deneyimlerine göre yorumlayıp sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturan, kullanan ve düzenleyen (eleştirel düşünen, yaratıcı, doğru karar veren), sosyal katılım becerileri gelişmiş, sosyal bilimcilerin bilimsel bilgiyi üretirken kullandıkları yöntemleri kazanmış, sosyal yaşamda etkin, üretken, haklarını ve sorumluluklarını bilen, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını yetiştirmektir (MEB, 2005:40).

1.9.3. Yeni Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Temel Yaklaşımı

Bilgi, insanlık tarihinin her döneminde önemli olmakla beraber, iletişim olanaklarının küçülttüğü dünyamızda en önemli etken durumuna gelmiştir. Çağımızda tartışılmaz üstünlük bilgiyi üreten ve kullananlarındır. Bilginin kazanılmasında, kullanılmasında ve donanımlı insan gücünün yetiştirilmesinde de en önemli görev eğitim sistemimize düşmektedir. Millî Eğitim Şûrası ve benzeri platformlarda sıklıkla, öğretim programlarının, öğrencilerin bilgiye ulaşma yollarını öğrenmelerine, sorun çözme ve karar verme becerilerini geliştirmelerine olanak sağlayacak şekilde yeniden düzenlenmesine ihtiyaç olduğu dile getirilmektedir. Tüm bu ihtiyaçlar doğrultusunda dünyada yaşanan gelişmelere paralel olarak, öğretim programlarında yeni yaklaşımlar dikkat çeker duruma gelmiştir. Bu nedenle program, tümüyle davranışçı yaklaşımlardan öte, bilginin taşıdığı değeri ve bireyin var olan deneyimlerini dikkate alarak, yaşama etkin katılımını, doğru karar vermesini, sorun çözmesini destekleyici ve geliştirici bir yaklaşım doğrultusunda yapılandırmayı önemseyen bir gelişim göstermektedir. Bu yaklaşımla öğrenci merkezli, dolayısıyla etkinlik merkezli, sosyal bilgiler açısından,

bilgi ve beceriyi dengeleyen, öğrencinin kendi yaşantılarını ve bireysel farklılıklarını dikkate alarak çevreyle etkileşimine olanak sağlayan yeni bir anlayış yaşama geçirilmeye çalışılmaktadır.

Bu anlayış doğrultusunda ***Sosyal Bilgiler Programı***;

1. Her öğrencinin birey olarak kendine özgü olduğunu kabul eder.
2. Öğrencilerin gelecekteki yaşamlarına ışık tutarak, bireylerden beklenen niteliklerin geliştirilmesine duyarlılık gösterir.
3. Bilgi, kavram, değer ve becerilerin gelişmesini sağlayarak, öğrenmeyi öğrenmenin gerçekleşmesini ön planda tutar.
4. Öğrencileri düşünmeye, soru sormaya ve görüş alışverişi yapmaya özendirir.
5. Öğrencilerin fiziksel ve duygusal açıdan sağlıklı ve mutlu bireyler olarak yetişmesini amaçlar.
6. Millî kimliği merkeze alarak, evrensel değerlerin benimsenmesine önem verir.
7. Öğrencilerin kendi örf ve âdetleri çerçevesinde ruhsal, ahlâkî, sosyal ve kültürel yönlerden gelişmesini hedefler.
8. Öğrencilerin haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren bireyler olarak yetişmesini önemser.
9. Öğrencilerin toplumsal sorunlara karşı duyarlı olmasını sağlar.
10. Öğrencilerin öğrenme sürecinde deneyimlerini kullanmasına ve çevreyle etkileşim kurmasına olanak sağlar.
11. Her öğrenciye ulaşabilmek için öğrenme-öğretme yöntem ve tekniklerindeki çeşitliliği dikkate alır.
12. Periyodik olarak, öğrenci çalışma dosyalarına bakılarak öğrenme ve öğretme süreçlerinin akışı içerisinde değerlendirmeye olanak sağlar (MEB, 2005:41-42).

Genel olarak sıralanan bu işlevler istenilen öğrenci modelini çok iyi yansıtmakla beraber, uygulamaya dönüştürülmesinde bazı sıkıntıların olabileceği gözden kaçırılmıştır. Çünkü programı okullarda uygulayan kişiler öğretmenlerdir. Dolayısıyla öğretmenlerin iyi bir eğitim-öğretim sergileyebilmeleri de konuyla ilgili bilgilerine bağlıdır. “Yeni eğitim programı ile ilgili olarak öğretmenlere verilen hizmet içi eğitim seminerlerinde akademisyen ve alan uzmanlarından yararlanılmamış, seminerler müfettişler tarafından verilmiştir” (Aykaç ve Başar, 2005:359). Ayrıca öğretmenlere

verilen seminer süresi ise oldukça az bir zaman olup (bir hafta) yeterli olmadığı görüşünü desteklemektedir. Ders programları her yönüyle değiştirilmiştir. Bu değişiklik yeni bir kuramla desteklenmiş olup, yapılan seminerlerde sadece değişen ders içerikleri ve ders programları açıklanmaya çalışılmıştır. Dolayısıyla öğretmenler “programın dayandığı yapılandırmacı yaklaşım hakkında yeterli bilgi edinememişlerdir. Bu yüzden öğretmenlerin, programın felsefesini ve özünü yeterince anlamaları zorlaşmıştır” (Aykaç ve Başar, 2005:359). Bu eksiklikler araştırmanın yapıldığı pilot okullardaki ders öğretmenlerinde de gözlenmiştir.

1.9.4. Yeni İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Yapısı

İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, 4, 5, 6 ve 7. sınıflarda haftada üçer ders saati olmak üzere her sınıf için 36 haftada toplam 108 saatlik bir süre öngörülerek hazırlanmıştır. Sosyal bilgiler programını oluşturan temel öğeler; beceriler, kavramlar, değerler ve genel amaçlardır. Beceri öğrencilerde, öğrenme süreci içerisinde kazanılması, geliştirilmesi ve yaşama aktarılması tasarlanan kabiliyetlerdir. Sosyal bilgiler programı, ilköğretim 4-8. sınıf düzeyinde diğer derslerle birlikte ilk 9 beceriyi kazandırmanın yanında, kendine özgü 6 beceriyi kazandırmayı da amaçlamaktadır. Bu becerilerin bazılarını ya da aşamalarını, üniteler göz önünde bulundurularak, doğrudan verilecek beceri olarak programda yer verilmektedir.

Bu becerileri şöyle sıralayabiliriz;

- 1- Eleştirel düşünme becerisi,
- 2- Yaratıcı düşünme becerisi,
- 3- İletişim becerisi,
- 4- Araştırma becerisi,
- 5- Problem çözme becerisi,
- 6- Karar verme becerisi,
- 7- Bilgi teknolojileri kullanma becerisi,
- 8- Girişimcilik becerisi,
- 9- Türkçe’yi doğru, güzel ve etkili kullanma becerisi,
- 10- Gözlem becerisi,
- 11 - Mekânı algılama becerisi,
- 12- Zaman ve kronoloji algılama becerisi,
- 13- Değişim ve sürekliliği algılama becerisi,

- 14- Sosyal katılım becerisi,
15- 15-Empati becerisi, (MEB, 2005:52).

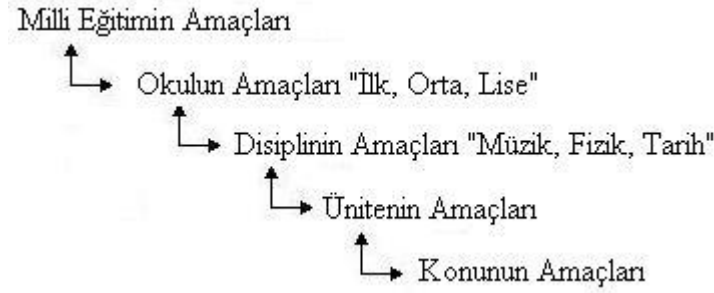
1.10. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Genel Amaçları

Eğitim programının amaçları belirlenirken; öncelikle herkes için anlaşılır biçimde dile getirilmesi gerekir. Amaçların karşılanması gereken koşullar şu altı madde altında toplanabilir (Varış, 1997:97):

- Toplum şartlarına ve ihtiyaçlarına yanıt vermelidir.
- İnsanların temel ihtiyaçlarını karşılayacak yönde olmalıdır.
- Demokratik ideallere uymalıdır.
- Kendi içinde çelişki halinde bulunmamalıdır.
- İstenen davranış değişikliğini açıklayan bir yönde dile getirilmelidir.
- Amaçlar gerçekleşebilecek nitelikte olmalıdır.

Eğitim programı, programın öğeleri olan amaç, içerik, öğretme-öğrenme süreci ve değerlendirme boyutları arasındaki dinamik ilişkiler bütündür. Bir eğitim programının temel öğelerinden birincisi olan amaç boyutunda “bireyleri niçin eğitiyoruz?” sorusuna yanıt aranmaktadır. Ertürk (1998:24), **amaçları**; “yetiştirilen insanda bulunması uygun görülen eğitim yoluyla kazandırılabilir nitelikte istendik özellikler” şeklinde tanımlar. Yani amaçlar, uygulanacak olan programda yapılmak istenilenleri genel olarak ortaya koyar. Varış (1998:10) amaçların, bir eğitim kurumunun öğrencilerde gerçekleştireceği davranış standartlarını belirlediği; yönetici, öğretmen, öğrenci, veli arasında görüş birliği sağladığı; içerik ve etkinliklerin seçimi ve düzenlenmesinde rehberlik ettiği; değerlendirmede ölçek rolü oynadığı ve programın geliştirilmesini sağladığı görüşündedir. Yine Varış (1998:11), amaçların hiyerarşik analizini Şekil 2’deki gibi belirtmiştir.

Şekil 2. Eğitim Programına İlişkin Amaçların Hiyerarşisi

Kaynak: Varış, 1998:11

Şekil 2’de görüldüğü gibi amaçlar, milli eğitimin amaçlarından başlayarak dersin amaçlarına doğru genelden özele sıralanarak somut hale getirilmiştir.

1.11. Türk Milli Eğitimi’nin Genel Amaçları

1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu’na göre Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları:

Türk Millî Eğitiminin genel amacı, Türk milletinin bütün fertlerini;

1. Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti’ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

2. Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip; insan haklarına saygılı; kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

3. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek, gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak. Böylece, bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan millî birlik ve bütünlük içinde iktisadî,

sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır (MEB, 2005:5).

1.12. Yeni Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Amaçları

Binbaşıoğlu (1981)' na göre; ilköğretimdeki sosyal bilgiler dersi öğrenciyi toplumsal yaşama hazırlamayı amaçlamaktadır. Sosyal bilgiler dersinin en önemli amaçlarından biri öğrenciyi “toplumsal kişilik kazandırmaktır”. Toplumsal kişiliğin en önemli özelliği iyi bir yurttaş olmaktır. Burada iyi bir yurttaş olmaktan amaç, kişinin ödev ve sorumluluklarını bilmesi, çevresine ve çevresindeki olaylara karşı bilinçli olmasıdır. Sosyal bilgiler dersi, çocuğun içinde bulunduğu toplumsal yaşamla çok yakından ilgilidir. Bu nedenle, çocuk özellikle içinde bulunduğu toplumsal yaşamı bu derste, geçmişini bugünü ve geleceği ile yakından tanıyacaktır (Binbaşıoğlu, 1981:40-42).

İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın genel amaçlarına ilişkin Sözer (1998:25)'in düşünceleri ise şöyledir:

“İlköğretimin amaçları ile tutarlılık göstermekte; çok önemli ve gerekli noktalar ortaya koymaktadır. Buna karşılık, amaçların kimilerinde çok genel anlatımlara yer verildiği; kimi amaçların dersin özelliklerine uygun biçimde taksonomik olarak saptanmadığı; ilköğretim çağındaki çocukların bilişsel, duygusal ve devinimsel hazır bulunuşluk düzeylerine pek uygun olmadığı; davranışa dönüştürülebilmesinde, süre, öğrenci yaşı ve yer yer soyuta kaçan anlatımlara yer vermesi bakımından zorluk çekebileceği gibi konularda eleştiriler bulunmaktadır”.

2005 sosyal bilgiler öğretim programı, Türk Milli Eğitimi' nin yukarıda belirtilen genel amaçlarına paralel olarak sosyal bilgiler dersine özgü şu genel amaçları belirlemiştir:

7. Sınıf Sonunda Öğrenci;

1. Özgür bir birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varır.

2. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak, vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, ulusal bilince sahip bir vatandaş olarak yetişir.

- 3.** Atatürk İlke ve İnkılâplarının, Türkiye Cumhuriyetinin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrar; lâik, demokratik, ulusal ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olur.
- 4.** Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilir.
- 5.** Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak, millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul eder.
- 6.** Yaşadığı çevrenin ve dünyanın coğrafî özelliklerini tanıyarak, insanlar ile doğal çevre arasındaki etkileşimi açıklar.
- 7.** Bilgiyi uygun ve çeşitli biçimlerde (harita, grafik, tablo, küre, diyagram, zaman şeridi vb.) kullanır, düzenler ve geliştirir.
- 8.** Ekonominin temel kavramlarını anlayarak, kalkınmada ve uluslararası ekonomik ilişkilerde ulusal ekonominin yerini kavrar.
- 9.** Meslekleri tanıır, çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli olduğuna inanır.
- 10.** Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesnelere, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirler, değişim ve sürekliliği algılar.
- 11.** Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanır.
- 12.** Bilimsel düşünmeyi temel alarak bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlâkı gözetir.
- 13.** Birey, toplum ve devlet arasındaki ilişkileri açıklarken, sosyal bilimlerin temel kavramlarından yararlanır.
- 14.** Katılımın önemine inanır, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için kendine özgü görüşler ileri sürer.
- 15.** İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, lâiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçleri ve günümüz Türkiye' si üzerindeki etkilerini kavrayarak yaşamını demokratik kurallara göre düzenler.
- 16.** Farklı dönem ve mekânlardaki toplumlararası siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimi analiz eder.

17. İnsanlığın bir parçası olduğu bilincini taşıyarak, ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık gösterir (Öztürk ve diğerleri, 2006:32-33).

1998 ve daha önceki sosyal bilgiler dersi öğretim programlarında davranışçı yaklaşım doğrultusunda davranışsal olarak ifade edilen amaçlar, 2004 sosyal bilgiler dersi öğretim programında yapılandırmacı yaklaşım doğrultusunda kazanımlar biçiminde ifade edilmiştir. Öğrenme alanlarının içeriğini somutlaştıran, “kazanım”, öğrenme süreci içinde, planlanmış ve düzenlenmiş yaşantılar yoluyla öğrencilerin kazanması beklenen bilgi, beceri, tutum ve değerlerdir. Davranışçı yaklaşımda, bilgi, beceri ve değer ayrı kategoriler halinde ele alınmaktayken, yapılandırmacı yaklaşım bunların her birini anlamlı bir bütün içine yerleştirmeyi temel almıştır (Yaşar, 2005:337).

Bu noktada, amaçların kazanımlar biçiminde ifade edilmesi olumludur. Ancak, 2004 sosyal bilgiler dersi öğretim programında kazanımların öğretmene hazır olarak verilmesi, yapılandırmacı yaklaşımın “öğrenciye göre öğretim” ilkesine ters düşmektedir. Bir başka deyişle, kazanımların ayrıntılı biçimde verilmesi, davranışçılığın izlerinin devam ettiğini çağrıştırmaktadır. Temelde iyi vatandaş yetiştirme üzerine odaklanan 1998 sosyal bilgiler dersi öğretim programının amaçları, vatandaşlık görev ve sorumlulukları, toplumların birbirleriyle olan ilişkileri, çevreyi, yurdu ve dünyayı tanıma yetenekleri ve ekonomik yaşama fikri ve yeteneklerini geliştirme bakımından ifade edilmiştir. 2004 sosyal bilgiler dersi öğretim programının genel amacı ise, demokratik ilkeleri benimseyen, düşünme becerileri gelişmiş, bilgiyi üreten, sosyal ilişkileri gelişmiş, etkili ve sorumlu vatandaş yetiştirmek olarak belirtilmiştir. 2004 sosyal bilgiler dersi öğretim programında vurgulanan etkili ve sorumlu vatandaş kavramı, 1998 sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan iyi vatandaş kavramına göre daha açık ve net bir anlatıma sahiptir. Çünkü iyi vatandaş kavramı, nesnel olmayan bir özellik taşıyarak etkili ve sorumlu vatandaş kavramı sınırları ve kapsamı belirlenmiş bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir başka deyişle, etkili vatandaşın hangi bilgi, beceri ve değerlere sahip olması gerektiği belirlidir. Ayrıca, etkili vatandaşlık kavramının vatandaşlık sorumluluğunu yerine getirmeyi daha çok vurguladığı söylenebilir (Yaşar, 2005:338). 2004 sosyal bilgiler dersi öğretim programındaki kazanımlar diğer derslerle de ilişkilendirilmeye

çalışılmıştır. Kuşkusuz, kazanımların diğer derslerle ilişkilendirilmesi önemli olmakla birlikte, kimi ilişkilendirmelerin niçin yapıldığı açık değildir. Öte yandan, 2004 sosyal bilgiler dersi öğretim programında amaçların sayısı önceki programlara göre azaltılmıştır. Amaçlarda bilgi, beceri, değer-tutum ve davranış dengesi sağlanmaya çalışılmıştır. Bu nedenle, ünitelerde doğrudan verilecek değer ve beceriler belirlenmiştir. Ancak, “doğrudan” ifadesi öğretmen merkezli bir eğitim anlayışını temsil etmektedir. Ayrıca, değer ve beceri kazandırılması bir süreçtir ve bir üniteye yer alan etkinliklerle istenilen değer ve becerinin tümüyle kazandırılması olanaklı değildir (Yaşar, 2005:338).

1.12.1. Yeni Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının İçeriği

Önceki programlara kıyasla, 2004 sosyal bilgiler dersi öğretim programının içeriği esnek tutulmuştur. Programda içeriğin; bilgi, beceri ve değerlerin birlikte işlendiği öğrenme alanları biçiminde verildiği görülmektedir. Öğrenme etkinlikleri ve ünitelerin adları, “**Sosyal Bilgiler Öğreniyorum**”, “**Yeryüzünde Yaşam**”, “**Ülkemizin Kaynakları**”, “**Ülkemiz ve Dünya**”, “**İpek Yolunda Türkler**”, “**Demokrasinin Serüveni**” ve “**Elektronik Yüzyıl**” gibi öğrencilerin dikkatini çekecek ve merakını uyandıracak biçimde düzenlenmiştir. Ayrıca, bilgilerin güncel yaşama uygun biçimde tasarlandığı ve yakın çevreden uzağa doğru bir öğrenmenin benimsendiği görülmektedir. Bu bakımdan program içeriğinin yapılandırmacı yaklaşıma uygun olduğu söylenebilir. Kuşkusuz, içeriğin daha ayrıntılı olarak değerlendirilmesi, ancak ders kitaplarındaki yansıması ile olanaklı olabilecektir. 2004 öncesi sosyal bilgiler dersi öğretim programlarında içerik; konular ve alt konular biçiminde yer alırken, 2004 sosyal bilgiler dersi öğretim programında öğrenme alanları doğrultusunda oluşturulan üniteler ve ünitelerdeki kazanımları gerçekleştirmeye yönelik etkinlikler biçiminde yer almıştır (Yaşar, 2005:338). Ayrıca, 1998 sosyal bilgiler dersi öğretim programının içeriğine bakıldığında, Tarih ve Coğrafya disiplinlerinin ağırlıklı olduğu görülürken, 2004 sosyal bilgiler dersi öğretim programının içeriğinde ise, Tarih ve Coğrafya ağırlığının ortadan kalktığı ve Sosyal Bilimlerin farklı disiplinlerinin öğrenme üniteleri içerisinde yer aldığı görülmektedir (Karaduman, 2005:18-19).

1.12.2. Yeni Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Öğretme-Öğrenme Süreci

2004 sosyal bilgiler dersi öğretim programının önceki programlardan ayrılan en temel özelliği, öğrenci merkezli öğretimi amaçlamasıdır. Ancak, 2004 sosyal bilgiler dersi öğretim programında genel olarak göze çarpan özellik, öğrenci merkezli yaklaşıma uygun ve tutarlı öğelerin az olmasıdır. Ayrıca, öğretmenlerin programda verilen etkinlikler dışında, çevresel etmenleri göz önünde bulundurarak kazanımlar doğrultusunda etkinlikler hazırlayabilecekleri belirtilmektedir. Ancak, öğrencilerin gerçekleştirilecek etkinlikleri belirlemedeki rolüne değinilmemektedir. Bu durumda, öğretmenlerin etkinlikleri hazırlayacak bilgilerinin ve yeterliliklerinin ne düzeyde olduğu da belli olmadığı gibi, öğrencilerin de sürece ne düzeyde ve nasıl katılacakları belli değildir. 2004 sosyal bilgiler dersi öğretim programında öğretme-öğrenme sürecinde güncel ve özgün öğrenme yaklaşımlarına değinilmektedir. Özellikle, açıklamalar bölümünde kapsamlı açıklamalar yer almaktadır. Bu açıklamaların, programın etkili bir biçimde uygulanmasına katkıda bulunacağı ve öğretme-öğrenme sürecine zenginlik getireceği söylenebilir (Yaşar, 2005:339).

Yine, program hazırlanırken, öğrencilerin ön bilgileri dikkate alınmaya çalışılmış; bunun için dersin işlenişinde öğretmenin üniteler, dersler ve ara disiplinler ile ilişkilendirmeler yapmasına olanak sağlanmıştır. Ancak, birçok etkinlikte, öğretmenin öğrencilerin ön bilgilerini belirlemesi gerektiğine etkinliklerin başlangıcında yer verilmemiştir. Özet olarak, yeni programda, özellikle, öğrenme alanları ve bu alanlara ilişkin üniteler belirlenmiş; öğretme-öğrenme sürecinde gerçekleştirilecek etkinliklerin ise, öğretmenler tarafından belirlenmesi istenmiştir. Ayrıca, ünitelere ilişkin örnek etkinliklere programda yer verilmiştir. Böylece, öğrenci merkezli, bilgi ve beceriyi dengeleyen, öğrencinin kendi yaşantılarını ve bireysel farklılıklarını dikkate alan ve çevreyle etkileşimine olanak sağlayan yeni bir anlayışın yaşama geçirilmesi amaçlanmıştır.

1.12.3. Yeni Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Değerlendirme Süreci

Programın değerlendirme boyutu, önceki programlarda yer alan geleneksel ölçme-değerlendirme yöntemlerini içermesinin yanı sıra, ağırlıklı olarak yapılandırmacı öğrenmenin vurguladığı “süreç” değerlendirme anlayışı ile desteklenmiştir.

Programdaki değerlendirme yöntemleri ile sadece ürün değil, öğrenme sürecinin de değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu nedenle, geleneksel ölçme-değerlendirme yöntemlerinin yanı sıra, gösteri, tartışma, gözlem, proje, öz değerlendirme, anekdot, görüşme, araştırma kağıdı, tutum ölçekleri, öğrenci ürün dosyası ve tutum ölçekleri gibi ölçme-değerlendirme tekniklerine yer verilmiştir (MEB, 2004:109-117). Ancak, bu teknikler kullanılarak yapılan değerlendirmelerin genel not sistemine nasıl dönüştürüleceği ile ilgili bilgi verilmemiştir. Ayrıca, etkinlik örnekleri içinde birçok ölçme yöntem ve tekniği birlikte ve yeterince açıklama yapılmadan verilmiştir.

İlgili Araştırmalar

Talim ve Terbiye Kurulu' nun sosyal bilgiler dersi öğretim programı ile ilgili yapmış olduğu değişiklik sonucu Sosyal Bilgiler dersi 1985-1986 eğitim-öğretim yılından itibaren “Milli Tarih”, “Milli Coğrafya” ve “Vatandaşlık Bilgileri” adı altında üç derse ayrılmıştır. Hazırlanan bu program 11 yıl uygulandıktan sonra Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 10.09.1997 tarih ve 143 sayılı kararı ile ilköğretim okullarında 1986 yılından beri uygulanan program uygulamadan kaldırılmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 02.04.1998 tarih ve 62 sayılı kararı ile kabul edilen “Sosyal Bilgiler” dersi öğretim programı uygulamaya konulmuştur. 1998 yılında yenilenen programda “Milli Tarih”, “Milli Coğrafya” dersleri kaldırılarak yerine yeniden sosyal bilgiler adı altında tek bir ders konulmuştur. Son olarak sosyal bilgiler dersi öğretim programı Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu' nun 07.08.2006 tarih ve 333 sayılı “İlköğretim Sosyal Bilgiler (6 ve 7. Sınıflar) Dersi Öğretim Programında Değişiklik Yapılması” kararı ile 2006-2007 eğitim- öğretim yılında yenilenerek altıncı sınıflarda uygulanmaya başlanmıştır. Son yıllarda sosyal bilgiler dersine ilişkin olarak hazırlanan ve uygulamaya konulan programlar; müfettiş, öğretmen, öğrenci ve veli görüşlerine göre değerlendirilerek, yenilenen programların uygulamadaki etkililiği ve başarısı yapılan çalışmalarla ortaya konulmuştur. Bunlar içerisinde, dikkate değer olanlara aşağıda yer verilmiştir:

Kahveci (1986), “Ortaokullarda Sosyal Bilgiler Ders Programlarının Değerlendirilmesi” konulu araştırmasında ortaokullardaki Sosyal Bilgiler Programını 300 öğretmenin görüşüne dayalı olarak değerlendirmiştir. Bu çalışmada, programın

amaçlarının Milli Eğitimin amaçlarını kısmen gerçekleştirdiği, amaçların öğrencilerin psikolojik gelişimlerine kısmen uygun olduğu ortaya konulmuştur. Programda içeriğin dağılımının kesmen dengeli olduğu belirlenmiş, dersin öğretiminde en çok düz anlatım ve soru-cevap yönteminin kullanıldığı, öğretmenlerin yarısından çoğunun okullarda ders araç ve gereçlerini yetersiz buldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Aydiner (1995), “İlköğretimde Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarına İlişkin Öğretmen ve Müfettiş Görüşleri” adlı bir araştırmasında, ilköğretim 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının geliştirme ilke ve tekniklerine uygunluğu, programa ilişkin görüşlerin ve uygulamada karşılaşılan güçlüklerin neler olduğu, programın yeniden düzenlenmesi ve geliştirilmesinde, öğretmen ve müfettiş görüşlerinin neler olduğunu araştırmıştır. Araştırma sonucunda, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından uygulamaya konulan ilköğretim kurumları, 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersi programının, program geliştirme ilke ve tekniklerine uygun hazırlanmadığı tespit edilmiştir.

Polat (1996) tarafından, “Ortaokul Milli Tarih Programının Değerlendirilmesi” adlı bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırmada, ortaokullarda uygulanan Milli Tarih Programının amaç, içerik, öğrenme-öğretme süreçleri ve değerlendirme öğeleri açısından genel bir değerlendirmesinin yapılmasına çalışılmış ve eksiklerin neler oldukları araştırılmıştır. Araştırmanın sonucunda, ilköğretim okullarında uygulanan Milli Tarih Programının yararlı ve uygun olmadığı, ayrıca programın, amaçlarının, içeriğinin, öğrenme-öğretme süreçlerinin ve değerlendirme boyutlarının yeniden düzenlenmesi ve uygulamada sürekli geliştirilmesi gerektiği tespit edilmiştir.

Anıl (1999) tarafından, “İlköğretim Kurumlarında Uygulanan Sosyal Bilgiler Programının Değerlendirilmesi” adlı bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırmada, ilköğretim kurumlarında uygulanan 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının amaç, içerik, öğretme-öğrenme süreçleri ve değerlendirme öğeleri açısından genel durumu öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilmeye çalışılmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından uygulamaya konulan ilköğretim kurumları 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler Programının genelde “kısmen” yararlı ve uygun olduğu, amaçlar, içerik, öğretme-öğrenme süreçleri ve değerlendirme boyutları açısından ise yeterli ölçüde etkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Aynacı (2001) tarafından, “Sosyal Bilgiler Programı Hakkında Uzman, Müfettiş ve Öğretmenlerin Görüşü” adlı yapılan çalışmada, Sosyal Bilgiler programının öğretmen, müfettiş ve uzmanların görüşleri doğrultusunda genel bir değerlendirmesinin yapılmasına çalışılmış ve eksiklerin neler oldukları araştırılmıştır. Araştırmanın sonucunda, hedeflerin, Türkiye’nin toplumsal gerçeğine uygun olarak, birey ve konu alanı özellikleri dikkate alınarak, öğrencilere kazandırılacak davranışlar şeklinde yeniden yazılması gerektiği tespit edilmiştir.

Aktan (2003) tarafından, “İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi (6 ve 7) Ünitelerine ilişkin Branş Öğretmenleri ve Müfettiş Görüşleri” adlı bir araştırma yapılmıştır. Bu çalışmada ilköğretim 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretim programlarının içeriklerinde yer alan konuların yeterli olup olmadıkları, bazı konuların öğretim programından çıkarılması eklenmesi ya da ağırlıklarının artırılması veya azaltılmasının gerekip gerekmediği konusunda Sosyal Bilgiler öğretmenleri ve ilköğretim müfettişlerinin görüşlerinin neler olduğu araştırılmıştır. Araştırmanın sonucunda, araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yarısından, ilköğretim müfettişlerinin de üçte ikisinden fazlası, 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler derslerinin, öğrencilerin lise öğrenimleri sırasında görecekları tarih ve coğrafya derslerine temel oluşturabilmekten uzak olduğunu düşünmektedirler.

Aykaç ve Başar (2005) tarafından, “İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Eğitim Programının Değerlendirilmesi” konulu çalışmaları ile programın öğrencilerin sosyalleşme gereksinimlerini karşılamada etkililik derecesini ve eğitim kurumlarının mevcut insan gücü ve alt yapı bakımından programın uygulanmasına ne derecede uygun olduğunu belirlemeye yönelik bir çalışma yapılmıştır. Öğretmen görüşleri ve iki programın karşılaştırmalı olarak incelenmesi sonucunda elde edilen verilere göre, denem uygulaması yapılan yeni Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının yapılandırmacı öğrenme yaklaşımına uygun olarak hazırlandığı ve programın, öğrenci merkezli yöntemlerin uygulanmasına, öğrencilerin etkinliklere aktif bir şekilde katılmasına ve bilgilerin öğrenci tarafından yapılandırılmasına olanak sağladığı belirtilmiştir. Araştırmada sınıfların kalabalık olması nedeniyle her öğrencinin bireysel olarak değerlendirilmediği vurgulanmıştır. Ayrıca çalışmada öğretmenler, programın uygulanması sırasında gerekli araç-gereç-sıkıntısı çektiklerini bildirmişlerdir.

Bayram (2005) tarafından, 1998 Hayat Bilgisi Dersi Programı ile 2004 Hayat Bilgisi Dersi Programının Etkililiğini öğretmen adayı görüşlerine yönelik bir araştırma yapılmıştır. Araştırmada, programlara ilişkin amaçların gerçekleşmesi, temel yapı ve yaklaşımların oluşması, öğretme-öğrenme sürecinde iyi işleyişin sağlanması ve okul iklimi boyutları açısından öğretmen adaylarının düşünceleri alınmıştır. Buna göre katılımcılar, 2004 programının 1998 programına göre daha olumlu sonuç verdiğini belirtmişlerdir.

Canerik (2005) tarafından, “Sosyal Bilgiler Programı ve Öğretimi” konulu çalışması ile yeni programa genel bir bakış açısıyla yaklaşmış ve eski programla bazı karşılaştırmalar yapılarak çeşitli sonuçlar ortaya konulmuştur. Buna göre araştırmada, eski programın temel felsefesi ulusallık olarak vurgulanırken, yeni programın temel felsefesi Avrupa Birliği (AB) normlarına uygunluk olduğu belirtilmiştir. Yaşanan değer değişimi ve küreselleşmenin programı önemli ölçüde etkilediği ve Türk toplumunun ihtiyaçlarından ziyade AB’nin gereksinimlerinin ön plana çıkarıldığı vurgulanmıştır. Çalışmada belirtilen bir diğer önemli nokta, yeni programda ulusal kavramlara eski programa göre daha az yer verilmesidir. Eski programın genel amaçlarında Atatürk, Türk, vatani millet, Cumhuriyet gibi kavramlara 43 kez yer verilirken, benzeri kavramlar yeni programların genel amaçlarında 10 kez geçmektedir. Benzeri duruma ders kitaplarında rastlamanın da mümkün olduğu çalışmada belirtilmiştir. Bir diğer önemli değişiklik Atatürkçülük konularına yeni programda yer verilmeyişidir. Programın en zayıf yönlerinden biri, öğretmen ve yöneticilere yeni programa ilişkin yeterli eğitimin verilmediği şeklinde ifade edilmiştir. Ayrıca okullarda araç-gereç ve alt yapı eksikliğinin de programın uygulanması ve başarıya ulaşmasında en önemli sorunlardan biri olduğu belirtilmiştir.

Gömlüksiz (2005), “2004–2005 Eğitim-Öğretim Yılında, Yeni İlköğretim Programının Uygulandığı Okullarda Görev Yapan Öğretmenlerin, Yeni Programın Uygulanmasına ve Etkililiğine İlişkin Görüşleri” konulu bir araştırma ortaya koymaya çalışmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, yeni programın geneline ilişkin, öğretmen görüşleri arasında, il, sınıf mevcudu ve cinsiyet değişkenlerine göre anlamlı bir farklılığın olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca araştırmada İstanbul, Ankara, İzmir ve Kocaeli ilinde görev

yapan öğretmenler, programların uygulandığı eğitim ortamı bakımından okullarının “orta” düzeyde, Van, Samsun Ve Bolu illerinde görev yapan öğretmenler ise, “çok” düzeyinde uygun olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmada İstanbul, Hatay ve Samsun ilinde görev yapan öğretmenlerin yeni programları “çok” düzeyinde, Ankara, İzmir, Kocaeli, Van ve Bolu ilindeki öğretmenlerin ise “orta” düzeyde benimsedikleri saptanmıştır. Ayrıca, İstanbul, Ankara, Kocaeli, İzmir, Van, Hatay, Bolu ve Samsun ilinde görev yapan öğretmenlerin tamamı yeni programları “çok” düzeyinde uyguladıklarını bildirmişlerdi.

Gözütok ve diğerleri (2005), “İlköğretim Programlarının Öğretmen Yeterlilikleri Açısından Değerlendirilmesi” konulu yapmış oldukları araştırma ile 2004-2005 eğitim-öğretim yılında deneme uygulaması yapılan ilköğretim programlarının öğretmen yeterlilikleri açısından değerlendirilmesi, amaçlanmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre, öğretmenlerin mesleki gelişim, yeni programların içerdiği yaklaşımlar, öğretimi tasarılma ve uygulama ile ölçme ve değerlendirme konularında kendilerini yüksek düzeyde yeterli gördükleri ortaya çıkmıştır. Gözlem formu faktörüne ilişkin performans puanları dikkate alındığında ise, öğretmen anketindeki puanlara göre daha düşük çıktığı saptanmıştır.

Kutlu (2005), “Yeni İlköğretim Programlarının Öğrenci Başarısındaki Gelişimi Değerlendirme Boyutu Açısından İncelenmesi” konulu yapmış olduğu kuramsal araştırma ile yeni ilköğretim programında öngörülen ölçme ve değerlendirme boyutu irdelenmiştir. Araştırmada, okul öğrenmelerinin ölçülmesinde kullanılan yeni ölçme ve değerlendirme (Durum Belirleme) yaklaşımları ve öğretmenlerin bu yaklaşımları etkili kullanabilme koşulları belirtilmektedir. Ayrıca araştırmada Fen ve Teknoloji, Türkçe, Matematik, Sosyal Bilgiler ve Hayat Bilgisi dersi öğretim programlarında yer alan ölçme ve değerlendirme kavramlarına yer verildiği, ancak bu kavramların ne anlama geldiği ve uygulamaya yönelik örneklerin programlarda yer almadığı belirtilerek eleştirilmiştir.

Küçükahmet (2005), araştırmasında 2004 Hayat Bilgisi programını değerlendirmeye çalışmıştır. Buna göre araştırmacı, bir çok kazanımın kazanım ifadesi ile bitmediğini, kazanımların oldukça karmaşık ve yanlış temada olduğunu, bazı kazanımların ise

önyargılı olduğunu, bazı kazanımlarda kavram kargaşası yaşandığını ve bazı kazanımların çok kapsamlı olduğunu ileri sürmüştür. Aynı zamanda araştırmacı, program hazırlayıcıların, etkinlik önermeleri yerine, öğretmenlerin etkinlikleri kendilerinin zenginleştirmelerinin daha uygun olacağını, programın çoğu yerinde yöntem ve tekniğin karıştırıldığını ve programda yer alan ölçme ve değerlendirmenin programın en zayıf halkasını oluşturduğu belirtilmiştir.

Özden (2005), araştırmasında Hayat Bilgisi Programını Değerlendirmeye çalışmıştır. Buna göre, katılımcıların bir kısmı programda öngörülen kazanımların değiştirilmesini doğru bulurken, bir kısmı da değişikliği gereksiz bulmuştur. İçerik konusunda katılımcılar, eski programda bilgi yüklemesinin, ancak yeni programda bilgiye ulaşmanın esas alındığını, ancak aynı zamanda içeriğin karmaşık olduğunu da belirtmişlerdir. Araştırmada katılımcılar, etkinlikleri günlük yaşamla bağdaştırmakta güçlük yaşadıklarını ve bu nedenle zaman zaman kazanımlar arasında kopukluklar yaşandığı şeklinde görüş bildirmişlerdir. Katılımcılar, uygulamada en çok sıkıntı çektikleri konunun ise ölçme ve değerlendirme olduğunu ifade etmişlerdir.

Yaşar (2005), “Sosyal Bilgiler Programı ve Öğretimi” konulu çalışması ile yeni sosyal bilgiler programını eleştirel bir değerlendirmeye çalışmıştır. Programın hazırlanma gerekçesi, programın hazırlanma sürecindeki yaklaşım, programın dünyadaki programlara uygunluğu, programın uygulanmasında karşılaşılabilecek problemler ve çözüm önerileri bu çalışmada yer alan alt konu başlıklarıdır. Araştırmada, yeni programın sosyal bilgiler dersine bir takım yenilikler ve farklı bakış açısı getirdiği kabul edilmiştir. Programda öğrenci merkezli öğrenmeye vurgu yapılsa da özellikle etkinliklerde denetim yetkisinin öğretmende olduğu vurgulanmıştır. Program geliştirme çalışmalarının planlı ve bilimsel bir anlayışla sürdürülmesinin gerekliliği belirtilmiştir. Ancak bu şekilde programın gerçek amacına ulaşacağı ve daha işlevsel bir hale geleceği vurgulanmıştır. Ayrıca programın, ilgililere çok iyi tanıtılması, benimsetilmesi ve sürekli iyileştirilmesi için değerlendirilmesinin gerekliliğine dikkat çekilmiştir.

Yeni programlar konusunda yapılan araştırmalar incelendiğinde, programlarda yapılandırmacı ve öğrenci merkezli öğrenme yaklaşımlarının benimsenmesinin olumlu bir gelişme olarak değerlendirilmiştir. Programların öğelerinde (kazanımlar, kapsam,

eğitim durumu ve değerlendirme) bir takım eksikliklerin ve yanlışlıkların bulunduğu grlmştir. Özellikle değerlendirme boyutundaki aksaklıkların daha fazla olduğu saptanmıştır. Ayrıca yapılan araştırmalarda yeni programların bir önceki programlara göre öğrencilerin derse etkin katılımı noktasında oldukça başarılı olduğu bulunmuştur. Ayrıca yeni programları uygulayan ve uygulayacak olan öğretmenlerin hizmet içi eğitime gereksinim duydukları belirtilmiştir. Öğretmenlerin uygulamada materyal ve malzeme sıkıntısı çektikleri ileri srlmştir. Ayrıca yeni programlar konusunda uygulamaya dayalı araştırmaların çok az olduğu grlmştir.

BÖLÜM 2: ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu bölümde, araştırmanın modeli, çalışma evreni ve örnekleme, veriler ve toplanması, ölçme araçları, verilerin analizi ve yorumlanması konularında bilgi verilmiştir.

2.1.Araştırmanın Modeli

Program değerlendirme sürecinde tüm soruların yanıtını kontrollü deneysel araştırmalarla belirlemek mümkün değildir. Özellikle programdaki aksaklık ve eksikliklerin belirlenmesinde, konu alanı ve program geliştirme uzmanlarının, öğretmenlerin, velilerin, yöneticilerin görüşlerinin alınması gerekmektedir. Bu tip çalışmalar tarama yöntemlerine girer. Tarama modeli alınan örneklem üzerinde deneklerin görüşleri doğrultusunda veri elde edilen bir modeldir. Tarama yöntemleri ile yapılan araştırmalar; olayların, objelerin, kurumların ve çeşitli alanların “ne” olduğunu betimlemeye, açıklamaya çalışan incelemeler olup, çok sayıda obje ve denek üzerinde ve belirli bir zaman kesiti içinde yapılmaktadır.

Tarama yöntemlerinin genel özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

1. Tarama araştırmasında bir evreni temsil eden örneklem üzerinde çalışılır.
2. Araştırma hakkında sorulan sorulara yanıtlar doğrudan yazılı ya da sözlü olarak alınır.
3. Araştırma evreni temsil edecek şekilde seçildiğinden sonuçlar genellenebilir.
4. Tarama araştırmaları doğal koşullarda yürütülür.

Tarama araştırmalarında veri toplamak için genellikle anket ve görüşme teknikleri kullanılır (Yılmaz, 2006:42).

İlköğretim okullarında 2006–2007 eğitim-öğretim yılında uygulanmakta olan yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programını öğretmen görüşlerine dayalı olarak değerlendirmeyi amaçlayan bu araştırmanın gerçekleştirilmesinde tarama modelinden yararlanılmıştır. Bu model çerçevesinde, araştırmaya katılan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin görüş ve önerileri var olan duruma dayalı bir biçimde betimlenmeye çalışılmıştır. Ayrıca var olan durumun; öğretmenlerin cinsiyetine, mesleki kıdemlerine, eğitim düzeyine ve en son bitirdikleri okula ya da eğitim-öğretim programına göre

değişip değişmediği de ilişkisel olarak aranmıştır. Araştırmada konu alanıyla ilgili literatür taranmış, bu literatüre ve uzman görüşlerine dayanarak anket hazırlanmıştır. Sakarya il merkezi ve ilçelerindeki ilköğretim okullarında görev yapan sosyal bilgiler branş öğretmenlerine söz konusu anketin uygulanması sonucu elde edilen veriler araştırmada kullanılmıştır.

2.2.Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

2.2.1.Evren

Bu araştırmanın genel evrenini, Türkiye’de Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı ilköğretim okullarının altıncı sınıflarında görev yapan sosyal bilgiler branş öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma evrenini ise, 2006–2007 eğitim-öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı Sakarya il merkezindeki ve ilçelerindeki ilköğretim okullarının altıncı sınıflarında görev yapan sosyal bilgiler branş öğretmenleri oluşturmaktadır. Ayrıca araştırmada evren olarak yer alan Sakarya il merkezindeki ve ilçelerindeki ilköğretim okullarında görev yapan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin seçilme nedeni altıncı sınıf sosyal bilgiler dersini okutuyor olmalarıdır.

2.2.2.Örneklem

Bu araştırmada, örnekleme yöntemlerinden olasılıksal olmayan örneklem türlerinden **Karar(Judgement)** örnekleme yöntemi seçilmiştir. Böylece evreni temsil gücü yüksek, maliyeti düşük, ulaşılabilir ve verilerin toplanmasının kolay olduğu örneklem biriminin seçimi gerçekleştirilmiştir.

Sakarya İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nden il merkezi ve ilçelerde görev yapan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin sayısı tam olarak alınamadığından, Sakarya ili ve ilçelerinde bulunan ilköğretim okullarını içeren bir liste oluşturulmuş ve ilk önce okul seçimi yapılmıştır. Bu araştırmanın örneklemini, Sakarya il merkezi ve ilçelerindeki 104 ilköğretim okulunda görev yapan 117 sosyal bilgiler şube öğretmeni oluşturmaktadır.

Araştırmanın çalışma evreniyle ilgili sayısal bilgiler aşağıdaki Tablo 11’ de verilmiştir.

- Tablo 11’deki bu sayısal değerler Sakarya İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nün 2006–2007 eğitim öğretim yılındaki verilerine göre düzenlenmiştir.
- Araştırmanın çalışma evrenini 2006–2007 eğitim-öğretim yılının II. döneminde Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı Sakarya il merkezi ve ilçelerindeki 104 ilköğretim okulunun altıncı sınıflarında görev yapan 117 sosyal bilgiler branş öğretmeni oluşturmaktadır.

Tablo 11:Araştırmaya Katılan Okul ve Sosyal Bilgiler Branş Öğretmeni Sayılarının İl ve İlçelere Göre Dağılımı

İL/İLÇE	OKUL SAYISI	ÖĞRETMEN SAYISI	TOPLAM SAYI
1-SAKARYA-MERKEZ	26	33	33
2-AKYAZI	12	12	12
3-FERİZLİ	4	4	4
4-GEYVE	11	14	14
5-HENDEK	7	7	7
6-KARAPÜRÇEK	2	2	2
7-KARASU	13	13	13
8-KAYNARCA	1	1	1
9-KOCAALİ	6	6	6
10-PAMUKOVA	5	8	8
11-SAPANCA	11	11	11
12-SÖĞÜTLÜ	5	5	5
13-TARAKLI	1	1	1
GENEL TOPLAM	104	117	117

Tablo 12: Araştırmaya Katılan Sosyal Bilgiler Branş Öğretmenlerine Uygulanan Anketlerin Geri Dönüşüm Sayıları

Anket Uygulanan Okullar	Araştırmanın Çalışma Evrenindeki Öğretmen Sayısı	Yanıtlanan Anket Sayısı	Yanıtlanan Anket Yüzdesi (%)
Sakarya İl Merkezindeki ve İlçelerindeki İlköğretim Okulları	117	117	100.0

Tablo 12’ de görüldüğü gibi, anket dağıtılan öğretmen sayısı 117 olup, ankete yanıt veren öğretmen sayısı da 117’dir. Görülmektedir ki; araştırmanın çalışma evrenini oluşturan anketlerin tamamı geçerli olarak ve anket kurallarına uygun bir şekilde

doldurularak geri alınmıştır. Anketi yanıtlayan öğretmenlerin %100 oranında olması, araştırma açısından olumlu bir gösterge olarak kabul edilebilir.

2.3. Veriler ve Toplanması

Araştırma için gerekli olan verileri, geniş bir literatür taramasından elde edilen bilgilerin yanında, ilköğretim okullarında görev yapan ve 6. sınıf sosyal bilgiler derslerini okutan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinden sağlanan görüşler oluşturmaktadır. Böylece veriler çeşitlendirilerek araştırmanın geçerliliği arttırılmaya çalışılmıştır. Konuyla ilgili öğretmen görüşleri, bu konuda araştırmacı tarafından, uzman görüşlerine dayalı olarak geliştirilmiş olan anket formuna verilen yanıtlarla ve görüşme tekniği de kullanılarak belirlenmiştir.

Veri toplama araçları yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programının uygulandığı Sakarya il merkezi ve ilçelerindeki 104 ilköğretim okulu ve bu okullarda görev yapan 117 sosyal bilgiler branş öğretmenine araştırmacı tarafından bizzat dağıtılmıştır. Okul müdürleri ile irtibat kurularak kendilerine araştırmanın amacı hakkında gerekli bilgi verilmiş bu noktada kendilerinden araştırmaya katkıda bulunmaları istenmiştir. Bunun üzerine anketlerle birlikte araştırma izin yazısı ve anketlerin nasıl uygulanacağına ilişkin yönerge okullara araştırmacı tarafından dağıtılmış ve aynı yöntemle toplanmıştır. Sonuç olarak, Sakarya il merkezi ve ilçelerinde görev yapan 117 sosyal bilgiler branş öğretmenine ulaşılmıştır.

Anketin örneklemdaki öğretmenlerden geri alınmasından sonra toplanan formlar üzerinde çalışılarak veriler istatistiksel olarak şekillendirilmiştir. Bu çalışmalara “Bulgular ve Yorumlar” kısmında yer verilmiştir.

2.4. Ölçme Araçları

Yeni programların uygulamadaki etkililiğinin değerlendirilmesi amacıyla hazırlanan veri toplama araçlarının geliştirilmesi birkaç aşamadan oluşmaktadır. Araştırma probleminin çözümü için gerekli bilgileri toplamak üzere araştırmacı tarafından bir anket geliştirilmiştir. Anket geliştirilmeden önce benzer nitelikli bilgi toplama araçları incelenerek yeterli sayıda kapalı uçlu soru maddesi ve bunlara uygun yanıt seçenekleri belirlenmiştir. Kapalı uçlu sorularla birlikte yanıt seçenekleri de verilmiş, böylece

kaynak kişinin, kendisine sunulan yanıt seçeneklerinden hangisini uygun görüyorsa, onu işaretlemesi sağlanmıştır. Kapalı uçlu sorular, istenen bakış açısını davet etmekte, kaynak kişi için yanıtlama kolaylığı sağlamaktadır. Bu tür soruların, araştırmacı için değerlendirme kolaylığı sağlaması da söz konusudur (Karasar, 1999:176).

Anket önce taslak olarak hazırlanmış, sonra taslağa yönelik kapsam geçerliliği için uzman görüşleri alınmış, meslek grubu içinde tartışılmış, geliştirilen öneri ve eleştiriler ışığında, bazı maddeler düzeltilerek ankete son biçimi verilmiştir. Öğretmenlerden derlenen veriler bilgisayar paket programı **SPSS 10.0** (Statistical Package for Social Sciences) kullanılarak çözümlenmiştir.

Bilgi toplama aracı olarak geliştirilen anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, kişisel ve mesleki bilgilere ait sorular, ikinci bölüm ise öğretmenlerin yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programına ilişkin görüşlerini almaya yönelik sorulardan oluşmaktadır. Anketin ikinci bölümünde, öğretmenlerin programla ilgili görüşlerini almaya yönelik geliştirilen **Likert tipi** beş ölçekli soru çeşitleri yer almıştır.

2.4.1. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Kişisel ve Mesleki Çalışmalarına İlişkin Bilgi Formu

Dokuz sorunun yer aldığı birinci bölümde, öğretmenlerin kişisel ve mesleki çalışmalarına ilişkin bilgiler mevcuttur. Öğretmenlerin, kişisel ve mesleki çalışmalarına ilişkin bilgiler kısmında araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyet değişkenine ait iki seçenekli, yaş değişkenine ait üç seçenekli, mezun oldukları okul değişkenine ait üç seçenekli, meslekteki hizmet süresi değişkenine ait üç seçenekli, eğitim düzeyi değişkenine ait ise üç seçenekli sorular bulunmaktadır.

Sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin görev yaptıkları okulların sahip olduğu eğitim ortamına ilişkin; eğitim amaçlı teknolojik materyal (projeksiyon, tepegöz vb. gibi) kullanımı, bilgisayar laboratuvarı kullanımı, kütüphane kullanımı ve internet kullanımı değişkenlerine ait “Evet” ve “Hayır” seçeneklerinin bulunduğu sorular yer almaktadır.

2.4.2. Yeni 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programına İlişkin Bilgi Formu

Öğretmenlerin yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programına ilişkin görüşlerine ait bulguları kazanım, kapsam, eğitim durumları ve ölçme ve değerlendirme boyutları

olmak üzere dört kategoride değerlendirilmiştir. “Yeni Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Değerlendirme Ölçeği” nde yer alan 1.,2.,3.,4.,5.,6.,7.,8.,9.,10.,11.,12.,25. ve 28. sorular programın “Kazanım” boyutunu, 12.,13.,14.,15.,16.,17.,18.ve 19. sorular programın “Kapsam” boyutunu, 20.,21.,22.,23.,24.,26.ve 27. sorular programın “Eğitim Durumu” boyutunu, 29.,30.,31. ve 32. sorular ise programın “Ölçme ve Değerlendirme” boyutunu içermektedir.

Ölçeğin uygulanması ile elde edilen puanların güvenilirliği **Cronbach Alpha** güvenilirlik formülü kullanılarak hesaplanmış ve 32 maddeden oluşan bu ölçeğin tüm olarak Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı .98 olarak bulunmuştur. Elde edilen bu sonuca göre ölçeğin güvenilir bir ölçek olduğu söylenebilir. Ölçeğin bütün olarak güvenilirlik analizinin yanı sıra, ölçekte bulunan dört alt boyutun her birinin de güvenilirliği ayrı ayrı hesaplanmıştır. Ölçeğin alt boyutlarına ilişkin güvenilirlik katsayıları Tablo 13’ te görülmektedir.

Tablo 13: Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Ölçeğinin Alt Boyutlarına Göre Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayıları

Alt Boyutlar	Madde No	Güvenirlik Katsayısı
Kazanım	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,25,28	.97
Kapsam	12,13,14,15,16,17,18,19	.97
Eğitim Durumu	20,21,22,23,24,26,27	.94
Ölçme ve Değerlendirme	29,30,31,32	.86

Tablo 13’ teki bulgular incelendiğinde ölçeğe ait boyutların **Cronbach Alpha** güvenilirlik katsayılarının .86 ile .97 arasında değiştiği görülmektedir.

En son bölümde ise “programa ilişkin başka görüş ve önerileriniz varsa lütfen aşağıya yazınız” şeklinde açık uçlu bir soru maddesiyle öğretmenlerin diğer görüş ve önerileri alınmıştır. Anketin geçerliliğinin sağlanması için, ankette yer alan her maddenin araştırılmakta olan konu ile ilişkili olmasına ve tüm konuyu kapsamasına özen

gösterilmiştir. Anket içinde değişik yerlere birbirlerini tekrarlar nitelikte bazı sorular koyularak cevaplardaki dürüstlük ve güvenilirlik kontrol edilmeye çalışılmıştır. Daha sonra yine anketin geçerliliğini sağlamak için anket konusunda uzman görüşleri alınarak, alınan eleştiriler doğrultusunda çeşitli düzeltmeler sonucu anket geliştirilmiştir.

Geliştirilen veri toplama aracı, araştırma amacıyla kullanılmadan önce, çalışma evrenini temsil edebilecek nitelikte ve sayıda daha küçük yerlerde araştırmacının da katılımıyla ön denemeden geçirilmiştir. Ayrıca, anketin uygulandığı bazı öğretmenlerle görüşme yapılmıştır. Ön denemeden alınan sonuçlar ile görüşmeden elde edilen veriler düzenlenerek anketin güvenilirliğinin sağlanmasına çalışılmıştır.

Bu çalışmalardan sonra, anket formu danışman öğretim üyesiyle birlikte yeniden gözden geçirilerek gerekli düzeltmeler yapılmış ve uygulamaya hazır hale getirilmiştir (Ek:2).

Uygulamaya hazır hale getirilerek, son şekli verilen anket formu yeterli sayıda çoğaltılmıştır. Anketin okullardaki ilgili öğretmenlere uygulanması için izin almak üzere, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün bir yazısı ile Sakarya İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne başvurulmuş ve anketin uygulanması için gerekli izin onayı alınmıştır (Ek:3).

2006–2007 eğitim-öğretim yılının ikinci dönemi içinde yer alan Mart ayında anketin uygulanacağı tüm okullara, Sakarya İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden anketin uygulanması için alınan gerekli izin onay belgesi araştırmacı tarafından sunulmuştur. Ayrıca, anket formları tüm okullardaki ilgili öğretmenlere, araştırmacı tarafından dağıtılmış ve toplanmıştır.

2.2.5. Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Verilerin analizinde aşağıdaki sıra izlenmiştir.

Araştırma için kullanılan anket formlarının tümü toplandıktan sonra, kodlamaya geçilmeden önce, tek tek kontrol edilmiştir. Bu kontrol sırasında Sosyal Bilimler branş öğretmenlerine uygulanan anketlerin tümünün (117) tam ve kurallara uygun olarak doldurulduğu tespit edilmiştir.

Anketin birinci bölümünde yer alan ve öğretmenlerin çeşitli niteliklerini ortaya koyan bağımsız değişkenlere göre, anketin ikinci bölümünde yer alan ve bağımlı değişken olarak kabul edilen görüş ve öneriler bilgi formlarına işlenmiş, böylece bilgisayara aktarılmaya hazır hale getirilmiştir.

Öğretmenlerden elde edilen veriler bilgisayar paket programı **SPSS 10.0** (Statistical Package for Social Sciences) kullanılarak çözümlenmiştir. Öğretmenlerin mesleki ve kişisel bilgilerine ait verilerin analizinde **frekans ve yüzde** gibi istatistiksel değerler kullanılmıştır. İki guruplu değişkenler (cinsiyet, il merkezi veya ilçede görev yapma, görev yaptığı okulda eğitim amaçlı materyallerin kullanımı (projeksiyon, tepegöz vb.), bilgisayar laboratuvarı kullanımı, kütüphane ve internet kullanımı) bakımından öğretmen görüşleri arasında anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını belirlemek için ilişkisiz örneklem "**t testi**", üç veya daha fazla alt birimli bağımsız değişkenler (yaş, mezun olduğu okul, mesleki kıdem ve eğitim düzeyi) bakımından öğretmen görüşleri arasında anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını belirlemek için ise, "**F testi**" (Varyans Analizi) analizi uygulanmıştır. *F* testinde (Varyans Analizi), değişkenler arasındaki ilişkinin anlamlılığının ölçülmesinde ve verilerin analizinde **P<0.05 anlamlılık düzeyi** benimsenmiştir. Ölçekte bulunan cümlelerin karşısında yer alan seçenekler, puanları ve bu seçeneklere ilişkin puan aralıkları Tablo 14' teki gibidir.

Tablo 14: Ölçekte Bulunan Cümlelerin Karşısında Yer Alan Seçenekler, Puanları ve Bu Seçeneklere İlişkin Puan Aralıkları

Tamamen	5	4.21-5.00
Çok	4	3.41-4.20
Orta	3	2.61-3.40
Az	2	1.81-2.60
Hiç	1	1.00-1.80

Araştırma ile ilgili veriler toplandıktan sonra bu veriler ışığında yorum yapılırken önce, bağımsız değişkenler ile bağımlı değişkenlerin arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığına bakılmış, istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunamamışsa, durumun kısaca açıklaması yapılmıştır. Ancak bağımsız değişkenler ve bağımlı değişkenler arasında anlamlı bir ilişkinin bulunması durumunda, durumu gösteren tablolardan sonra daha ayrıntılı açıklamalar yapılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkinin anlamlılığının test edilmesinde ve verilerin analizinde **P<0.05 anlamlılık düzeyi** benimsenmiştir.

BÖLÜM 3: BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölüm, araştırmanın hipotezleri doğrultusunda yapılan analizlerin detaylı sonuçlarını içermektedir. Araştırmanın amacı, yenilenen 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programının etkililiğini Sakarya il merkezi ve ilçelerinde görev yapan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirmektir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi öğretim programına yönelik görüşlerini belirlemek için “*Yeni 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Değerlendirme Ölçeği*” kullanılmıştır. Sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programı ile ilgili genel olarak olumlu bir görüşe sahip olup olmadıklarına yönelik bulgulara yer verilmiştir. Ayrıca programda öngörülen; kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutlarına ilişkin programın geneline ait düşüncelerini belirlemek amacıyla, öğretmenlerden ölçme aracının sonuna programla ilgili görüş ve önerilerini yazmaları istenmiştir.

Araştırmanın temel amacına uygun olarak, ankette yer alan bölümler ve bu bölümlerdeki araştırmaya ait alt problemler doğrultusunda sorular sorulmuştur. Ele alınan problemin çözümü için, araştırmaya katılan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin vermiş oldukları cevaplara göre tablolar hazırlanıp, ardından her tabloyla ilgili sağlanan verilerin çözümlenmeleri sonucunda ortaya çıkan bulgulara ilişkin yorumlar yapılmıştır.

Yine, araştırmaya katılan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin; *yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında öngörülen kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutları* ile ilgili görüşleri arasında, cinsiyet, görev yaptığı yer (il merkezi/ilçe), görev yaptığı okulda eğitim amaçlı materyaller (projeksiyon, tepegöz vb.), bilgisayar laboratuvarı, kütüphane ve İnternet kullanımı değişkenleri açısından farklılıklarını belirlemek amacıyla “*t testi*” kullanılmıştır. Son olarak, sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin; *yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında öngörülen kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutları* ile ilgili görüşleri arasında yaş, mezun olduğu okul, mesleki kıdem ve eğitim düzeyi değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık olup olmadığını tespit etmek için ise “*F testi*” (Varyans Analizi) kullanılmıştır.

Araştırmadan elde edilen bulgular temel olarak 11 grup altında sınıflandırılmıştır. Bunlar:

1. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin; *yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında öngörülen; kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutları* ile ilgili programın geneline ilişkin görüşlerine yönelik bulgular,
2. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin; *yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında öngörülen kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutları* ile ilgili görüşlerinin “cinsiyet” değişkeni açısından farklılıklarını gösteren “*t testi*” bulguları,
3. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin; *yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında öngörülen kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutları* ile ilgili görüşlerinin “görev yaptığı yer (il merkezi/ ilçe)” değişkeni açısından farklılıklarını gösteren “*t testi*” bulguları,
4. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin; *yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında öngörülen kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutları* ile ilgili görüşlerinin görev yaptığı okulda “eğitim amaçlı materyallerin (projeksiyon, tepegöz vb.) kullanımı” değişkeni açısından farklılıklarını gösteren “*t testi*” bulguları,
5. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin; *yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında öngörülen kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutları* ile ilgili görüşlerinin görev yaptığı okulda “eğitim amaçlı bilgisayar laboratuvarı kullanımı” değişkeni açısından farklılıklarını gösteren “*t testi*” bulguları,
6. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin; *yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında öngörülen kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutları* ile ilgili görüşlerinin görev yaptığı okulda “eğitim amaçlı kütüphane kullanımı” değişkeni açısından farklılıklarını gösteren “*t testi*” bulguları,
7. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin; *yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında öngörülen kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutları* ile ilgili görüşlerinin görev yaptığı okulda “eğitim amaçlı İnternet kullanımı” değişkeni açısından farklılıklarını gösteren “*t testi*” bulguları,

8. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin; *yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında öngörülen kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutları* ile ilgili görüşleri arasında “yaş” değişkeni açısından farklılıklarını gösteren “*F testi*” bulguları,

9. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin; *yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında öngörülen kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutları* ile ilgili görüşleri arasında “mezun olduğu okul” değişkeni açısından farklılıklarını gösteren “*F testi*” bulguları,

10. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin; *yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında öngörülen kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutları* ile ilgili görüşleri arasında “mesleki kıdem” değişkeni açısından farklılıklarını gösteren “*F testi*” bulguları,

11. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin; *yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında öngörülen kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutları* ile ilgili görüşleri arasında “eğitim düzeyi” değişkeni açısından farklılıklarını gösteren “*F testi*” bulguları,

3.1. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin; *yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında öngörülen; kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutları* ile ilgili programın geneline ilişkin görüşlerine yönelik bulgular,

Bu araştırma sorusunda araştırmaya katılan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin; yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programına ilişkin genel görüşlerini belirlemek amacıyla ortalamalar ve standart sapmalar hesaplanmıştır.

Buna ilişkin bulgular Tablo 15’ te gösterilmiştir.

Tablo 15: Araştırmaya Katılan Sosyal Bilgiler Branş Öğretmenlerinin Yeni 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Geneline İlişkin Görüşlerine Yönelik Bulgular

Değişken	N (Denek Sayısı)	En az	En çok	\bar{X} (Ortalama)	Ss (Standart Sapma)
Kazanım	117	2.00	4.38	3.13	.49
Kapsam	117	1.38	4.75	3.20	.60
Eğitim Durumu	117	2.00	4.57	3.29	.55
Ölçme ve Değerlendirme	117	1.50	4.50	3.06	.66

Tablo 15 incelendiğinde, araştırmaya katılan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programına ilişkin görüşlerinin genel olarak “*orta*” düzeyde bir olumluluğa sahip olduğu görülmüştür. Ayrıca bu durumun ölçeğin dört alt boyutu olan kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme açısından çok fazla farklılaşmadığı, tabloya bakıldığında en düşük ortalamanın ölçme ve değerlendirme, en yüksek ortalamanın ise eğitim durumu alt boyutunda olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre yeni programla ilgili öğretmenlerin genelinin olumlu görüşe sahip oldukları söylenebilir.

Milli Eğitim Şurası ve benzeri platformlarda sıklıkla öğretim programlarının; öğrencilerin bilgiye ulaşma yollarını öğrenmelerine, sorun çözme ve karar verme becerilerini geliştirmelerine olanak sağlayacak şekilde yeniden düzenlenmesine ihtiyaç olduğu dile getirilmektedir. Tüm bu ihtiyaçlar doğrultusunda dünyada yaşanan gelişmelere paralel olarak, öğretim programlarında yeni yaklaşımlar dikkat çeker duruma gelmiştir. Bu nedenle, program tümüyle davranışçı yaklaşımdan öte bilginin taşıdığı değeri ve bireyin var olan deneyimlerini dikkate alarak; yaşama etkin katılımını, doğru karar vermesini, sorun çözmesini destekleyici ve geliştirici bir yaklaşım doğrultusunda yapılandırmayı önemseyen bir gelişim göstermektedir. Bu yaklaşımla öğrenci merkezli, dolayısıyla etkinlik merkezli, sosyal bilgiler açısından,

bilgi ve beceriyi dengeleyen, öğrencilerin kendi yaşantılarını ve bireysel farklılıklarını dikkate alarak çevreyle etkileşimine olanak sağlayan yeni bir anlayış yaşama geçirilmeye çalışılmaktadır (MEB, 2004: 43).

Aykaç ve Başar (2005) yapmış oldukları araştırmada, öğretmenlerin yeni programı öğrenci merkezli buldukları ve yeni program ile öğrencilerin daha aktif olduklarını saptamışlardır. Araştırmaya katılan öğretmenler iki programı karşılaştırdıklarında sosyal bilgiler dersi öğretim programının öğrencinin derse katılımını artırma, araştırmacı kişiler yetiştirme ve uygulanan yöntemlerin yaparak-yaşayarak öğrenmeye fırsat tanıma açısından daha etkili olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca araştırmada öğretmenler, yeni programın uygulanmasının öğrenciler üzerinde olumlu etki yaptığını da vurgulamışlardır. Araştırmacıların uygulama yaptıkları okullardaki gözlem sonuçları ve öğretmen görüşmelerinden elde edilen bulgular yorumlandığında öğretmenlerin, genelde deneme uygulaması yapılan sosyal bilgiler dersi öğretim programını olumlu buldukları saptanmıştır (Aykaç ve Başar, 2005:359). Yapılan araştırmalardan elde edilen verilerden de anlaşıldığı üzere, yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programı araştırmaya katılan sosyal bilgiler branş öğretmenleri tarafından da olumlu bulunmuştur. Ancak ülkenin mevcut şartları, öğretmenlerin görev yaptığı okulların yapısı, sınıflardaki öğrenci sayısı ve programda sosyal bilgiler dersi için öngörülen ders saati süresi yetersizliği programın etkili ve verimli bir şekilde uygulanmasını mümkün kılmamaktadır. Öğretmenlerle yüz yüze yapılan görüşmelerde programla ilgili yaşanan olumsuzluklar, uygulamada karşılaşılan sıkıntılar ve bu durumun iyileştirilmesi için yapılması gerekenlere ilişkin görüşler dile getirilmiştir.

Bu görüşlerden dikkate değer olanlardan bazıları aşağıda verilmektedir.

“Program içerik ve amaç olarak iyi bir program olmasına rağmen, uygulama açısından sıkıntılara sebep olabilecek yapıdadır”.

Öğretmenlerle yapılan görüşmelerde, il merkezindeki ilköğretim okullarında görev yapan sosyal bilgiler branş öğretmenleri programın genel olarak ihtiyaca cevap verdiğini ancak, uygulama ortamının olmaması, sınıfların çok kalabalık olması ve okulların alt yapısının yetersizliği nedeniyle sorunlar ortaya çıktığını belirtmişlerdir.

“Programın yapısı tüm öğrencilere hitap etmiyor. Her okuldaki imkanlar bu programa uygun değil. Program genel itibariyle olumlu, fakat uygulamada sorun yaşanıyor”.

“Program genel olarak iyi fakat alt yapısının hazırlanmasında acele edildiği için tam olarak uygulamada zorluklar yaşanıyor. Olumlu yanları çok yalnız biraz zamana ihtiyaç var”.

“Program genel hatlarıyla olumlu görünüyor. Etkinlikler konusunda bazen zorlanıyoruz. Gurup çalışmalarının nasıl yapılması konusunda aydınlatıcı bilgi verilmelidir”.

“Şartlar sağlandığında uygulanabilir bir program”.

“1-Programın mevcut ders saatleriyle uygulanması imkansız.

2-Programın kalabalık sınıflarda uygulanması çok zor.

3-Programda yer alan bazı konular öğrencilerin gelişim düzeyine uygun değil”.

“Sınıflardaki öğrenci sayısının fazlalığı, ders saatinin konularının tamamlanması hususunda yeterli olmayışı, amaçlara ulaşma noktasında öğrencilerin kendilerini yeteri kadar ifade edememeleri, bazı imkansızlıklardan ötürü bazı öğrencilerin ders için gerekli olan materyallere ulaşamaması ve bunun da hem performansı hem de projelerin hazırlanmasında ciddi sıkıntılar doğurması ve müfredattaki tarih konularının önceki seneye göre oldukça azaltılmış olması”.

“Programın gayet güzel olduğunu düşünüyorum ama alt yapı ve ders saati yetersiz”.

“Öğrenciyi araştırmaya sevk eden fakat ders içinde etkinliklere fazla vakit ayıramadığımız bir program. Ders süreleri yetersiz kalmakta”.

“6. Sınıf yeni müfredat programı zaman açısından, olumsuz özelliklere sahip, öğretmenlerde tamamen sınav merkezli düşündükleri için konuların daha doğru, çalışma bölümlerinin ise işlenemediğini söyleyebiliriz

“Yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlanan öğretim programında Türkiye’ nin her yerindeki bütün okulların aynı donanımına sahip olduğu varsayılmıştır. Ancak bunun

böyle olmadığı ortadadır. Bu programla kazandırılacak davranışların çok olduğu, ancak eski programda olduğu gibi süre sıkıntısının çekildiği gerçektir”.

“Programın uygulanmasında konuların yoğunluğu ve sınıf mevcudunun fazlalığı çeşitli sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Bu program ancak mevcudu az okul ve sınıflarda uygulanabilir”.

“Yeni uygulamaya giren 6. sınıf programı, düşünce, yapılan çalışma vb. gibi yönlerden iyi ve başarılı gelişme. Ancak fiziki yapı ve sınıfların kalabalık olması dezavantaj oluşturan durumlardır”.

“Yeni program öğrenci katılımını arttırma, araştırma, yaratıcı düşünme konularında öğrencilere ve öğretmenlere önemli şekilde katkı sağlamaktadır. Sadece sosyal bilgiler dersine haftada 3 saat ayrılmış olması konuların geriden takip edilmesine sebep olmaktadır”.

Öğretmenlerin yeni programla ilgili görüşlerinden kayda değer olanlarının bir kısmına EK-4’ te yer verilmiştir.

Bu programda sosyal bilgiler dersi için ayrılan ders saati süresi 3 saatle sınırlıdır. Öğretmenler, bu ders için ayrılan zamanın programda öngörülen kazanımların verilmesi ve etkinliklerin yapılması için uygun görmemektedirler. Özellikle proje ve performans ödevlerine ağırlık verilen programda, bütün bu etkinliklerin yapılabilmesi için öngörülen 3 ders saati programın tam anlamıyla uygulanabilirliği açısından yeterli değildir.

Bu nitel görüşler incelendiğinde, öğretmenlerden elde edilen bulgular çerçevesinde yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programının uygulanmasında bazı sıkıntılar yaşansa da genel olarak olumlu bulunmuştur. Kazanım boyutuna yönelik olarak; programın konularının öğrenci seviyesine uygun, günlük hayatta her an karşılaşılabileceği nitelikte yaşamla iç içe olduğu, kapsam boyutuna yönelik olarak; programda var olan ünite ve konuların öğrenci ilgi ve ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte, hayata dönük olduğu, eğitim durumuna ilişkin olarak; programın öngördüğü etkinliklerin öğrencinin öğrenme-öğretme sürecine aktif katılımını sağladığını, ölçme ve değerlendirme boyutuna yönelik olarak ise sosyal bilgiler branş öğretmenleri

programa ilişkin özellikle performans ve proje ödevleri ile birlikte rubriclerin (derecelendirme ölçeği) nasıl değerlendirilmesi konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca bu konuyla ilgili olarak öğretmenler, programın tanıtımında yapılmış olan seminerlerde kendilerine yeterince bilgi verilmediğini belirtmişlerdir.

Özellikle programda var olan ünite ve konuların işlenişi, gerçekleştirilmesi öngörülen etkinliklerin ve değerlendirmelerin yapılabilmesi için sürenin yeterli olmadığını, okullarda sınıfların mevcut şartlarının ve öğrenci sayılarının programın etkili bir biçimde uygulanmasını zorlaştıran en önemli etken olduğunu dile getirmişlerdir. Programın uygulanmasında öğretmenlerin en çok zorlandıkları ve sıkıntı yaşadıkları boyut ise ölçme ve değerlendirmedir.

Aykaç ve Başar (2005) araştırmalarında, yeni programa yönelik en büyük sorunun değerlendirme boyutunda yaşandığı sonucuna ulaşmışlardır. Öğretmenler, değerlendirme konusunda yeterli bilgilerinin olmadığını belirtmişlerdir. Bunun nedeni olarak öğretmenler, sınıfların kalabalık olduğunu, öğrencilerin bireysel çalışmalarının zaman aldığını ve değerlendirme formlarını fazla bulduklarını vurgulamışlardır (Aykaç ve Başar 2005:355). Kutlu (2005), programda performans gerektiren görevlerle ilgili örneklerle ve dereceli puanlama anahtarı örneklerine yeterince ve açıklayıcı örnekler yer verilmediğini belirtir (Kutlu, 2005:69). Ayrıca Küçükahmet (2005) de, programın en zayıf halkalarından birinin değerlendirme boyutu olduğunu vurgulamıştır (Küçükahmet, 2005:381).

3.2. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin; yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında öngörülen; kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutları ile ilgili görüşlerinin cinsiyet değişkeni açısından farklılıklarını gösteren “t testi” bulguları,

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin; yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında öngörülen kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutları ile ilgili görüşlerinin cinsiyet değişkeni açısından farklılıklarının incelenmesinde İki Ortalama Arasındaki Farkın Anlamlılık Testi olan “t testi” tekniği kullanılmıştır. Bu çalışmada öğretmenlerin cinsiyet değişkeni açısından

farklılıkları kazanım, kapsam, eğitim durumları ve ölçme ve değerlendirme alt boyutları ile incelenmiştir.

Tablo 16: Araştırmaya Katılan Sosyal Bilgiler Branş Öğretmenlerinin Yeni 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Öngörülen Kazanım, Kapsam, Eğitim Durumu ve Ölçme ve Değerlendirme Boyutlarıyla İle İlgili Görüşlerinin Cinsiyet Değişkeni Açısından Farklılıklarına İlişkin “t testi” Bulguları

Değişken	Cinsiyet	N (Denek Sayısı)	\bar{X} (Ortalama)	Ss (Standart Sapma)	t	Sd	p
Kazanım	Kadın	39	3.18	.48	.701	114	.635
	Erkek	78	3.11	.50			
Kapsam	Kadın	39	3.20	.63	.060	114	.799
	Erkek	78	3.19	.58			
Eğitim Durumu	Kadın	39	3.31	.58	.406	114	.578
	Erkek	78	3.27	.54			
Ölçme ve Değerlendirme	Kadın	39	3.21	.62	1.717	114	.489
	Erkek	78	2.98	.67			

Tablo 16’ da cinsiyet değişkenine göre kadın ve erkek öğretmenlerin kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutlarına ait N sayıları, ortalamaları ve standart sapmaları görülmektedir. Tabloya bakıldığında, kadın ve erkek öğretmenlerin cinsiyete göre sosyal bilgiler dersi öğretim programı ölçeğinin tüm alt boyutları açısından anlamlı bir farklılık sergilemedikleri görülmektedir. Bu bulgulara göre programın kazanım boyutuna ilişkin kadın öğretmenler (\bar{X} :3.18) erkek öğretmenler (\bar{X} :3.11) “orta”, kapsam boyutuna ilişkin kadın öğretmenler (\bar{X} :3.20) erkek öğretmenler (\bar{X} :3.19) “orta”, eğitim durumu boyutuna ilişkin kadın öğretmenler (\bar{X} :3.31) erkek öğretmenler (\bar{X} :3.27) “orta” ölçme ve değerlendirme boyutuna ilişkin kadın öğretmenler (\bar{X} :3.21) erkek öğretmenler (\bar{X} :2.98) “orta” düzeyde görüş bildirmişlerdir.

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin; yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında öngörülen kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutları ile ilgili görüşlerinde cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. ($p>0,05$)

Sosyal Bilgiler branş öğretmenleriyle yapılan görüşmelerde cinsiyet değişkenine göre erkek ve kadın öğretmenler arasında programın kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutuna ilişkin olarak farklılık bulunamamıştır.

Collins (2005) araştırmasında, pilot uygulamaya katılan okullarda öğretmenlerin çoğunun programı kendi özveri ve çabalarıyla, “bu işi ilk biz deniyoruz” demenin verdiği sorumlulukla yürüttüklerini vurgulamıştır. Aynı özveri ve çabanın, programın 2006-2007 eğitim öğretim yılında uygulanmaya başlandığında da gösterilebilmesi için ihtiyaç duyulan desteğin verilmesi, bu desteğin bir kısmını sürekli eğitim olanakları, programın sürekli değerlendirilmesi ve değişikliklerin yapılması, gerekli kaynak ve materyallerin sağlanması gerektiğini belirtmiştir(Collins, 2005:228)

3.3. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin; yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında öngörülen kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutları ile ilgili görüşlerinin görev yaptığı yer (il merkezi/ ilçe) değişkeni açısından farklılıklarını gösteren “t testi” bulguları,

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin; yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında öngörülen kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutları ile ilgili görüşlerinin görev yaptığı yer (il merkezi/ ilçe) değişkeni açısından farklılıklarının incelenmesinde İki Ortalama Arasındaki Farkın Anlamlılık Testi olan “t testi” tekniği kullanılmıştır. Bu çalışmada, öğretmenlerin görev yaptığı yer (il merkezi/ ilçe) değişkeni açısından farklılıkları kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme alt boyutları ile incelenmiştir.

Tablo 17: Araştırmaya Katılan Sosyal Bilgiler Branş Öğretmenlerinin Yeni 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Öngörülen Kazanım, Kapsam, Eğitim Durumu ve Ölçme ve Değerlendirme Boyutları İle İlgili Görüşlerinin Görev Yaptığı Yer (İl Merkezi/ İlçe) Değişkeni Açısından Farklılıklarına İlişkin “t testi” Bulguları

Değişken	Görev Yaptığı yer	N (Denek Sayısı)	\bar{X} (Ortalama)	Ss (Standart Sapma)	t	Sd	p
Kazanım	İlçe	84	3.13	.51	.167	114	.373
	İl Merkezi	33	3.11	.43			
Kapsam	İlçe	84	3.18	.63	-.600	114	.281
	İl Merkezi	33	3.25	.52			
Eğitim Durumu	İlçe	84	3.30	.55	.372	114	.764
	İl Merkezi	33	3.26	.56			
Ölçme ve Değerlendirme	İlçe	84	3.00	.68	-1.273	114	.441
	İl Merkezi	33	3.18	.59			

Tablo 17’ de görev yaptığı yer (il merkezi/ ilçe) değişkenine göre öğretmenlerin kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutlarına ait N sayıları, ortalamaları ve standart sapmaları görülmektedir. Tabloya bakıldığında, il merkezi veya ilçede görev yapan öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi öğretim programı ölçeğinin tüm alt boyutları açısından anlamlı bir farklılık sergilemedikleri görülmektedir. Bu bulgulara göre, programın kazanım boyutuna ilişkin ilçede görev yapan öğretmenler (\bar{X} :3.13) il merkezinde görev yapan öğretmenler (\bar{X} :3.11), “orta”, kapsam boyutuna ilişkin ilçede görev yapan öğretmenler (\bar{X} :3.18) il merkezinde görev yapan öğretmenler (\bar{X} :3.25) “orta”, eğitim durumu boyutuna ilişkin ilçede görev yapan öğretmenler (\bar{X} : 3.30) il merkezinde görev yapan öğretmenler (\bar{X} :3.26) “orta”, ölçme ve değerlendirme boyutuna ilişkin ilçede görev yapan öğretmenler (\bar{X} :3.00) il merkezinde görev yapan öğretmenler (\bar{X} :3.18) “orta” düzeyde görüş bildirmişlerdir.

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin; yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında öngörülen kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutları ile ilgili görüşlerinde görev yaptığı yer (il merkezi/ ilçe) değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. ($p>0,05$)

Yapılan görüşmelerde, araştırmaya katılan il merkezindeki ilköğretim okullarında görev yapan sosyal bilgiler branş öğretmenleri programı genel olarak olumlu bulmakla beraber pek çok sıkıntıyla da karşı karşıya kaldıklarını belirtmişlerdir. İl merkezindeki ilköğretim okullarında görev yapan sosyal bilgiler branş öğretmenleri sınıfların kalabalık olduğunu, okulların fiziksel şartlarının bu program için elverişli olmadığını belirtmişlerdir. İlçelerdeki ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenler ise bu programın özellikle İstanbul, Ankara, İzmir gibi büyük şehirlerde yaşayan öğrencilerin imkanları göz önüne alınarak hazırlandığını ilçe, kasaba ve köylerde okuyan öğrencilerin seviyesinin çok üstünde bulunduğunu, programın öngördüğü kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutuna ilişkin olarak ise mevcut haliyle programın özellikle küçük yerleşim birimlerinde uygulanmasının çok daha zor olduğunu ifade etmişlerdir.

Kaptan (2005) araştırmasında, yeni programın eğitimde çağı yakalamak adına pozitif bir gelişme olduğu ve amaçlandığı gibi uygulandığında Türk Milli Eğitimi'ne katkı sağlayacağını düşünmektedir. Araştırmacıya göre, programdaki saptanan eksiklikler zaman içerisinde giderilebilir, fakat programın uygulanmasının hazırlanmasından çok daha zor olduğu gerçeği unutulmamalıdır (Kaptan, 2005:298).

MEB' in kadrolar yönünde donanımlı olmaması, bakanlık kararlarında siyasi anlayışın etkili olması, okullarımızda değişmeye kapalı oturmuş ve klasik bir yapının bulunması, okul yöneticilerinin eğitimdeki güncel gelişmeleri izlemiyor olması ve özellikle sınıflarda öğrenim gören öğrenci sayısının fazla olması gibi olumsuzluklar, yeni ilköğretim programlarının okullarımızda etkili ve verimli uygulanmasını aksatacak, belki de zamanla toplumsal, kültürel ve bunun gibi sorunların ortaya çıkmasına neden olabilir (Kutlu, 2005:70).

3.4. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin; yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında öngörülen kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutları ile ilgili görüşlerinin görev yaptığı okulda eğitim amaçlı materyallerin (projeksiyon, tepegöz vb.) kullanımı değişkeni açısından farklılıklarını gösteren “t testi” bulguları,

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin; yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında öngörülen kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutları ile ilgili görüşlerinin görev yaptığı okulda eğitim amaçlı materyallerin (projeksiyon, tepegöz vb.) kullanımı değişkeni açısından farklılıklarının incelenmesinde İki Ortalama Arasındaki Farkın Anlamlılık Testi olan “t testi” tekniği kullanılmıştır. Bu çalışmada öğretmenlerin görev yaptığı okulda eğitim amaçlı materyallerin (projeksiyon, tepegöz vb.) kullanımı değişkeni açısından farklılıkları kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme alt boyutları ile incelenmiştir.

Tablo 18: Araştırmaya Katılan Sosyal Bilgiler Branş Öğretmenlerinin Yeni 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Öngörülen Kazanım, Kapsam, Eğitim Durumu ve Ölçme ve Değerlendirme Boyutları İle İlgili Görüşlerinin Görev Yaptığı Okulda Eğitim Amaçlı Materyallerin (Projeksiyon, Tepegöz vb.) Kullanımı Değişkeni Açısından Farklılıklarına İlişkin “t testi” Bulguları

Değişken	Eğitim Amaçlı Materyallerin Kullanımı	N (Denek Sayısı)	\bar{X} (Ortalama)	Ss (Standart Sapma)	t	Sd	p
Kazanım	Evet	92	3.11	.50	-.605	114	.525
	Hayır	25	3.18	.45			
Kapsam	Evet	92	3.15	.60	-1.866	114	.975
	Hayır	25	3.39	.56			
Eğitim Durumu	Evet	92	3.27	.56	-.533	114	.525
	Hayır	25	3.34	.53			
Ölçme ve Değerlendirme	Evet	92	3.03	.67	-.814	114	.326
	Hayır	25	3.16	.62			

Tablo 18’ de öğretmenlerin görev yaptığı okulda eğitim amaçlı materyallerin (projeksiyon, tepegöz vb.) kullanımı değişkenine göre kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme puanlarına ait N sayıları, ortalamaları ve standart sapmaları görülmektedir. Tabloya bakıldığında, öğretmenlerin görev yaptığı okulda eğitim amaçlı materyallerin (projeksiyon, tepegöz vb.) kullanımı değişkenine ilişkin, sosyal bilgiler dersi öğretim programı ölçeğinin tüm alt boyutları açısından anlamlı bir farklılık sergilemedikleri görülmektedir. Bu bulgulara göre programın kazanım boyutuna ilişkin materyal kullanımı değişkenine evet cevabını veren öğretmenler (\bar{X} :3.11) hayır cevabını veren öğretmenler (\bar{X} :3.18) “orta”, kapsam boyutuna ilişkin materyal kullanımı değişkenine evet cevabını veren öğretmenler (\bar{X} :3.15) hayır cevabını veren öğretmenler (\bar{X} :3.39) “orta”, eğitim durumu boyutuna ilişkin materyal kullanımı değişkenine evet cevabını veren öğretmenler (\bar{X} :3.27) hayır cevabını veren öğretmenler (\bar{X} :3.34) “orta”, ölçme ve değerlendirme boyutuna ilişkin materyal

kullanımı değişkenine evet cevabını veren öğretmenler (\bar{X} :3.03) hayır cevabını veren öğretmenler (\bar{X} :3.16) “*orta*” düzeyde görüş bildirmişlerdir.

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin; yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında öngörülen kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutları ile ilgili görüşleri arasında görev yaptığı okulda eğitim amaçlı materyallerin (projeksiyon, tepegöz vb.) kullanımı değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. ($p>0,05$)

Araştırmaya katılan öğretmenler okulların mevcut şartlar altında programda öngörülen etkinliklerin gerçekleştirilmesini sağlayacak fiziksel donanım ve kapasiteye sahip olmadıklarını vurgulamışlardır. İl merkezinde görev yapan öğretmenler, kalabalık sınıflarda teknolojik materyal kullanımının zor olduğunu ifade ederken ilçe merkezinde görev yapan öğretmenler ise teknolojik materyallere ulaşamadıklarını, görev yaptıkları okulların bu donanımdan yoksun olduğunu belirtmişlerdir. Araştırma sırasında öğretmenler görev yaptıkları okullarda kendilerine ait sosyal bilgiler sınıflarının bulunmadığını, bulunsa bile bu sınıfların sosyal bilgiler dersinin etkili bir şekilde öğretilebilmesi için çok yetersiz kaldıklarını ifade etmişlerdir.

Yaşar(2005), sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan etkinliklerin uygulanması sürecinde gerekli olan araç-gereçler, kaynaklar ve okulların fiziki koşulları gibi etmenler programın uygulanmasında yetersiz kalacağını ifade etmiştir (Yaşar, 2005:340).

Pesen (2005), yapılandırmacı anlayışın uygulandığı eğitim ve öğretim ortamları, bireylerin öğrenme sürecinde daha fazla sorumluluk almalarını ve etkin olmalarını gerektirir; çünkü öğrenilecek öğelerle ilgili zihinsel yapılandırmalar, bireyin bizzat kendisi tarafından gerçekleştirilir. Bu nedenle, yapısalcı eğitim ve öğretim ortamları bireylerin çevreleriyle daha fazla etkileşimde bulunmalarına, dolayısıyla zengin öğrenme yaşantıları geçirmelerine olanak sağlayacak bir biçimde düzenlenir (Pesen, 2005: 275).

3.5. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler branş օğretmenlerinin; yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi օğretim programında օngörölen kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutları ile ilgili görüşlerinin görev yaptığı okulda eğitim amaçlı bilgisayar laboratuvarı kullanımı değişkeni açısından farklılıklarını gösteren “t testi” bulguları,

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler branş օğretmenlerinin; yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi օğretim programında օngörölen kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutları ile ilgili görüşlerinin görev yaptığı okulda eğitim amaçlı bilgisayar laboratuvarı kullanımı değişkeni açısından farklılıklarının incelenmesinde İki Ortalama Arasındaki Farkın Anlamlılık Testi olan “t testi” tekniği kullanılmıştır. Bu çalışmada օğretmenlerin görev yaptığı okulda eğitim amaçlı bilgisayar laboratuvarı kullanımı değişkeni açısından farklılıkları kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme alt boyutları ile incelenmiştir.

Tablo 19: Araştırmaya Katılan Sosyal Bilgiler Branş Öğretmenlerinin Yeni 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Öngörülen Kazanım, Kapsam, Eğitim Durumu ve Ölçme ve Değerlendirme Boyutları İle İlgili Görüşlerinin Görev Yaptığı Okulda Eğitim Amaçlı Bilgisayar Laboratuvarı Kullanımı Değişkeni Açısından Farklılıklarına İlişkin “t testi” Bulguları

Değişken	Eğitim Amaçlı Bilgisayar Laboratuvarı Kullanımı	N (Denek Sayısı)	\bar{X} (Ortalama)	Ss (Standart Sapma)	t	Sd	p
Kazanım	Evet	100	3.12	.50	-.516	114	.284
	Hayır	17	3.19	.43			
Kapsam	Evet	100	3.17	.61	-1.345	114	.206
	Hayır	17	3.38	.49			
Eğitim Durumu	Evet	100	3.29	.57	.069	114	.142
	Hayır	17	3.28	.44			
Ölçme ve Değerlendirme	Evet	100	3.06	.68	.175	114	.212
	Hayır	17	3.03	.55			

Tablo 19’ da öğretmenlerin görev yaptığı okulda eğitim amaçlı bilgisayar laboratuvarı kullanımı değişkenine göre kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme puanlarına ait N sayıları, ortalamaları ve standart sapmaları görülmektedir. Tabloya bakıldığında, görev yaptığı okulda eğitim amaçlı bilgisayar laboratuvarı kullanımı değişkenine ilişkin, öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi öğretim programı ölçeğinin tüm alt boyutları açısından anlamlı bir farklılık sergilemedikleri görülmektedir. Bu bulgulara göre, programın kazanım boyutuna ilişkin bilgisayar laboratuvarı kullanımı değişkenine evet cevabını veren öğretmenler (\bar{X} :3.12) hayır cevabını veren öğretmenler (\bar{X} :3.19) “orta”, kapsam boyutuna ilişkin bilgisayar laboratuvarı kullanımı değişkenine evet cevabını veren öğretmenler (\bar{X} :3.17) hayır cevabını veren öğretmenler (\bar{X} :3.38) “orta”, eğitim durumu boyutuna ilişkin bilgisayar laboratuvarı kullanımı değişkenine evet cevabını veren öğretmenler (\bar{X} :3.29) hayır cevabını veren öğretmenler (\bar{X} :3.28) “orta”, ölçme ve değerlendirme boyutuna

ilişkin bilgisayar laboratuvarı kullanımı değişkenine evet cevabını veren öğretmenler (\bar{X} :3.06) hayır cevabını veren öğretmenler (\bar{X} :3.03) “orta” düzeyde görüş bildirmişlerdir.

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin; yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında öngörülen kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutları ile ilgili görüşleri arasında görev yaptığı okulda eğitim amaçlı bilgisayar laboratuvarı kullanımı değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. ($p>0,05$)

Yapılan görüşmelerde öğretmenler, eğitim amaçlı bilgisayar laboratuvarı kullanımı ile ilgili olarak görev yaptıkları okullarda bu olanaklara sahip olmadıklarını vurgulamışlardır. Özellikle 1999 yılında yaşanan depremden sonra yabancı kaynaklarla yapılan okulların laboratuvar, kütüphane ve sosyal kulüp odalarına sahip olduğu görülmüştür. İlçe merkezlerindeki okullarda görev yapan öğretmenler bu şartlara sahip olmadıklarını ifade ederek sosyal bilgiler dersinin öğretiminde eğitim amaçlı bilgisayar laboratuvarlarını kullanamadıklarını belirtmişlerdir.

Aykaç ve Başar (2005) araştırmalarında, mevcut şartlarda birçok okulda bilgisayar laboratuvarlarının, İnternet ağının, kütüphanelerin, bireysel ve grup olarak çalışma köşelerinin, gerekli olan teknolojik araç-gereç donanımının olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca, programın uygulanmasında öğretmenlerin yaşadığı en önemli eksikliğin kaynak, materyal ve araç-gereç eksikliği olduğunu, bu eksikliklerle zengin bir öğretme-öğrenme süreci yaratmanın ve görselliğe dayalı bir öğrenme çevresinin oluşmasının mümkün olmadığını, özellikle program uygulanırken deneme uygulamasına alınmayan kırsal bölgelerdeki okullarda bu eksikliğin en üst düzeyde hissedildiğini vurgulamışlardır (Aykaç ve Başar, 2005:360).

3.6. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin; yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında öngörülen kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutları ile ilgili görüşlerinin görev yaptığı okulda eğitim amaçlı kütüphane kullanımı değişkeni açısından farklılıklarını gösteren “t testi” bulguları,

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin; yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında öngörülen kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutları ile ilgili görüşlerinin görev yaptığı okulda eğitim amaçlı kütüphane kullanımı değişkeni açısından farklılıklarının incelenmesinde İki Ortalama Arasındaki Farkın Anlamlılık Testi olan “t testi” tekniği kullanılmıştır. Bu çalışmada öğretmenlerin görev yaptığı okulda eğitim amaçlı kütüphane kullanımı değişkeni açısından farklılıkları kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme alt boyutları ile incelenmiştir.

Tablo 20: Araştırmaya Katılan Sosyal Bilgiler Branş Öğretmenlerinin Yeni 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Öngörülen Kazanım, Kapsam, Eğitim Durumu ve Ölçme ve Değerlendirme Boyutları İle İlgili Görüşlerinin Görev Yaptığı Okulda Eğitim Amaçlı Kütüphane Kullanımı Değişkeni Açısından Farklılıklarına İlişkin “t testi” Bulguları

Değişken	Eğitim Amaçlı Kütüphane Kullanımı	N (Denek Sayısı)	\bar{X} (Ortalama)	Ss (Standart Sapma)	t	Sd	p
Kazanım	Evet	104	3.15	.49	1.544	114	.534
	Hayır	13	2.92	.44			
Kapsam	Evet	104	3.20	.57	.186	114	.272
	Hayır	13	3.17	.81			
Eğitim Durumu	Evet	104	3.27	.56	-.709	114	.441
	Hayır	13	3.39	.44			
Ölçme ve Değerlendirme	Evet	104	3.04	.67	-.829	114	.291
	Hayır	13	3.21	.53			

Tablo 20’ de görev yaptığı okulda eğitim amaçlı kütüphane kullanımı değişkenine göre öğretmenlerin kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme puanlarına ait N sayıları, ortalamaları ve standart sapmaları görülmektedir. Tabloya bakıldığında, görev yaptığı okulda eğitim amaçlı kütüphane kullanımı değişkenine ilişkin, öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi öğretim programı ölçeğinin tüm alt boyutları açısından anlamlı bir farklılık sergilemedikleri görülmektedir. Bu bulgulara göre, programın kazanım boyutuna ilişkin kütüphane kullanımı değişkenine evet cevabını veren öğretmenler (\bar{X} :3.15) hayır cevabını veren öğretmenler (\bar{X} :2.92) “orta”, kapsam boyutuna ilişkin kütüphane kullanımı değişkenine evet cevabını veren öğretmenler (\bar{X} :3.20) hayır cevabını veren öğretmenler (\bar{X} :3.17) “orta”, eğitim durumu boyutuna ilişkin kütüphane kullanımı değişkenine evet cevabını veren öğretmenler (\bar{X} :3.27) hayır cevabını veren öğretmenler (\bar{X} :3.39) “orta”, ölçme ve değerlendirme boyutuna ilişkin kütüphane kullanımı değişkenine evet cevabını veren

öğretmenler (\bar{X} :3.04) hayır cevabını veren öğretmenler (\bar{X} :3.21) “*orta*” düzeyde görüş bildirmişlerdir.

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin; yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında öngörülen kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutları ile ilgili görüşleri arasında görev yaptığı okulda eğitim amaçlı kütüphane kullanımını değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. ($p>0,05$)

Araştırmaya katılan öğretmenlerin pek çoğu görev yaptıkları okullarda eğitim amaçlı bir kütüphaneye sahip olmadıklarını belirtmişlerdir. Okullarında eğitim amaçlı kullandıkları kütüphanelerinin var olduğunu belirten öğretmenler ise yeterli sayıda doküman ve kaynağa sahip olmadıkları için etkin bir şekilde yararlanamadıklarını ifade etmişlerdir. Mevcut şartlarda özellikle ilçe merkezlerinde bulunan okullar bu eksikliği çok daha fazla yaşamaktadır. Eğitim amaçlı kütüphaneye sahip olan öğretmenler okullarında bu kütüphanelerin amacına hizmet etmekte çok yetersiz kaldığını, kitap ve kaynak sıkıntısı yaşadıklarını vurgulamışlardır.

Aykaç ve Başar (2005) araştırmalarında, programın uygulanmasında öğretmenlerin yaşadığı önemli bir eksikliğin de okullarda kaynak, materyal ve araç-gereç sıkıntısı olduğunu vurgulamışlardır. Bu eksikliklerle, zengin bir öğretme öğrenme süreci yaratmanın ve görselliğe dayalı bir öğrenme çevresi oluşturmanın mümkün olmadığını belirtmişlerdir (Aykaç ve Başar,2005:359).

3.7. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin; yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında öngörülen kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutları ile ilgili görüşlerinin görev yaptığı okulda eğitim amaçlı İnternet kullanımını değişkeni açısından farklılıklarını gösteren “t testi” bulguları,

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin; yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında öngörülen kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutları ile ilgili görüşlerinin görev yaptığı okulda eğitim amaçlı

İnternet kullanımı değişkeni açısından farklılıklarının incelenmesinde İki Ortalama Arasındaki Farkın Anlamlılık Testi olan “*t* testi” tekniği kullanılmıştır. Bu çalışmada öğretmenlerin görev yaptığı okulda eğitim amaçlı İnternet kullanımı değişkeni açısından farklılıkları kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme alt boyutları ile incelenmiştir.

Tablo 21: Araştırmaya Katılan Sosyal Bilgiler Branş Öğretmenlerinin Yeni 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Öngörülen Kazanım, Kapsam, Eğitim Durumu ve Ölçme ve Değerlendirme Boyutları İle İlgili Görüşlerinin Görev Yaptığı Okulda Eğitim Amaçlı İnternet Kullanımı Değişkeni Açısından Farklılıklarına İlişkin “*t* testi” Bulguları

Değişken	Eğitim Amaçlı İnternet Kullanımı	N (Denek Sayısı)	\bar{X} (Ortalama)	Ss (Standart Sapma)	t	Sd	p
Kazanım	Evet	92	3.18	.48	2.042	114	.673
	Hayır	25	2.95	.51			
Kapsam	Evet	92	3.20	.60	-.026	114	.634
	Hayır	25	3.20	.60			
Eğitim Durumu	Evet	92	3.32	.58	1.474	114	.215
	Hayır	25	3.14	.46			
Ölçme ve Değerlendirme	Evet	92	3.10	.67	1.496	114	.911
	Hayır	25	2.89	.63			

Tablo 21’ den de görüleceği üzere görev yaptığı okulda eğitim amaçlı İnternet kullanımı değişkenine ilişkin, öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi öğretim programı ölçeğinin tüm alt boyutları açısından anlamlı bir farklılık sergilemedikleri görülmektedir. Bu bulgulara göre, programın kazanım boyutuna ilişkin İnternet kullanımı değişkenine evet cevabını veren öğretmenler (\bar{X} :3.18) hayır cevabını veren öğretmenler (\bar{X} :2.95) “*orta*”, kapsam boyutuna ilişkin İnternet kullanımı değişkenine evet cevabını veren öğretmenler (\bar{X} :3.20) hayır cevabını veren öğretmenler (\bar{X} :3.20) “*orta*”, eğitim durumu boyutuna ilişkin İnternet kullanımı değişkenine evet cevabını

veren öğretmenler (\bar{X} :3.32) hayır cevabını veren öğretmenler (\bar{X} :3.14) “*orta*”, ölçme ve değerlendirme boyutuna ilişkin İnternet kullanımı değişkenine evet cevabını veren öğretmenler (\bar{X} :3.10) hayır cevabını veren öğretmenler (\bar{X} :2.89) “*orta*” düzeyde görüş bildirmişlerdir

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin; yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında öngörülen kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutları ile ilgili görüşleri arasında görev yaptığı okulda eğitim amaçlı İnternet kullanımı değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. ($p>0,05$)

Araştırma sırasında öğretmenler okullarında eğitim amaçlı İnternet ağından yararlanamadıklarından yakınmışlardır. Okulların pek çoğunda mevcut şartlarda bilgisayar laboratuvarı bulunmamaktadır. Bu imkana sahip olan okullarda ise İnternet ağının olmaması nedeniyle kullanamadıklarını ifade etmişlerdir. Özellikle araştırmanın yapıldığı okullarda öğretmenler odasında tüm öğretmenlerin kullanabileceği sadece bir bilgisayar bulunmaktadır. Öğretmenler çoğu zaman bu imkandan yararlanamadıklarını ve bilgisayar sayısının yeterli olmadığını belirtmişlerdir.

Yaşar (2005) çalışmasında, programda yer alan kazanımların genelde çağdaş dünyaya ayak uydurabilen, internet ve kitle iletişim araçlarını ve diğer teknolojileri etkili olarak kullanabilen bireylerin yetiştirilmeye çalışıldığı sonucuna varmıştır (Yaşar, 2005:334).

3.8.Araştırmaya katılan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin; yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında öngörülen kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutları ile ilgili görüşleri arasında yaş değişkeni açısından farklılıklarını gösteren “F testi” bulguları,

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin; yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında öngörülen kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutları ile ilgili görüşleri arasında yaş değişkeni açısından farklılıklarının incelenmesinde “F testi” kullanılmıştır. Öğretmenlerin yaş değişkenine göre farklılıkları 25-35, 36-45 ve 46 yaş ve üzeri şeklinde üç kategoride ele alınmıştır.

Bu çalışmada öğretmenlerin yaş değişkeni açısından farklılıkları kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme alt boyutları ile incelenmiştir.

Yapılan analiz sonucunda Tablo 22’ de ilköğretim okullarında görev yapan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin; yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında öngörülen kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutları ile ilgili görüşlerinin yaş değişkeni açısından farklılıklarına ilişkin bulgular, Tablo 23’ te ise bu bulguların puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin “*F* testi” gösterilmektedir.

Tablo 22: Araştırmaya Katılan Sosyal Bilgiler Branş Öğretmenlerinin; Yeni 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Öngörülen Kazanım, Kapsam, Eğitim Durumu ve Ölçme ve Değerlendirme Boyutları İle İlgili Görüşlerinin Yaş Değişkeni Açısından Farklılıklarına İlişkin Bulgular

Değişken	Yaş	N (Denek Sayısı)	\bar{X} (Ortalama)	Ss (Standart Sapma)
Kazanım	25-35	86	3.13	.48
	36-45	24	3.11	.52
	46+....	7	3.21	.56
Kapsam	25-35	86	3.23	.58
	36-45	24	3.13	.66
	46+....	7	2.93	.50
Eğitim Durumu	25-35	86	3.31	.59
	36-45	24	3.20	.49
	46+....	7	3.31	.34
Ölçme ve Değerlendirme	25-35	86	3.03	.71
	36-45	24	3.12	.59
	46+....	7	3.17	.26

Tablo 22’ de öğretmenlerin yaş değişkenine göre kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme puanlarına ait N sayıları, ortalamaları ve standart sapmaları görülmektedir. Yaş değişkenine ilişkin, öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi öğretim programı ölçeğinin tüm alt boyutlarına yönelik görüşleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bu bulgulara göre, programın kazanım boyutuna ilişkin 25-35 yaş

arasındaki öğretmenler (\bar{X} :3.13) 36-45 yaş arasındaki öğretmenler (\bar{X} :3.11) 46 yaş ve üzerindeki öğretmenler (\bar{X} :3.21) “orta”, kapsam boyutuna ilişkin 25-35 yaş arasındaki öğretmenler (\bar{X} :3.23) 36-45 yaş arasındaki öğretmenler (\bar{X} :3.13) 46 yaş ve üzerindeki öğretmenler (\bar{X} : 2.93) “orta”, eğitim durumu boyutuna ilişkin 25-25 arasındaki öğretmenler (\bar{X} :3.31) 36-45 yaş arasındaki öğretmenler (\bar{X} :3.20) 45 yaş üzerindeki öğretmenler (\bar{X} :3.31) “orta”, ölçme ve değerlendirme boyutuna ilişkin 25-35 yaş arasındaki öğretmenler (\bar{X} :3.03) 36-45 yaş arasındaki öğretmenler (\bar{X} :3.12) 46 yaş ve üzerindeki öğretmenler (\bar{X} :3.17) “orta” düzeyde görüş bildirmişlerdir.

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin; yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında öngörülen kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutları ile ilgili görüşleri arasında yaş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. ($p>0,05$)

Bir eğitim programının etkililiğini belirleyecek olanlar, onun uygulayıcısı konumundaki öğretmenlerdir. Tasarlanan programlar ne kadar iyi hazırlanırsa hazırlansın, eğer öğretmenler, programlara ilişkin öngörülen niteliklere sahip değilse, programın uygulamada başarılı olması düşünülemez. Bir başka deyişle, hazırlanan programların uygulamadaki başarısı, öğretmenlerin programlarda öngörülen etkinlikleri en iyi biçimde gerçekleştirmelerine bağlıdır (Yaşar ve diğerleri, 2005:53).

Yapılan görüşmelerden elde edilen bulgulara göre sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin büyük çoğunluğu 25-35 yaşları arasında yer almaktadır. Programın uygulamadaki etkililiğine ilişkin özellikle meslekte yeni olan öğretmenler bu programın gelecek yıllarda daha etkili bir şekilde uygulanabileceği yönünde görüş belirtmişler, programın yerleşmesi hem öğrenciler hem öğretmenler hem de veriler tarafından benimsenebilmesi için zamana ihtiyacının olduğunu vurgulamışlardır. Daha ileri yaşlarda yer alan ve meslekte daha deneyimli olan öğretmenler ise bu programın mevcut haliyle ülkenin şartlarına uygun olmadığını ifade etmişlerdir. Okulların, velilerin, öğretmenlerin ve öğrencilerin bu programın öngördüğü uygulamaları yerine getirmede çok yetersiz kaldığını, programın gelecekte daha başarılı olacağına ve uygulamadaki etkililiğinin artmasına ilişkin olarak mevcut şartlar nedeniyle olumsuz düşündüklerini belirtmişlerdir.

Tablo 23: Araştırmaya Katılan Sosyal Bilgiler Branş Öğretmenlerinin; Yeni 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Öngörülen Kazanım, Kapsam, Eğitim Durumu ve Ölçme ve Değerlendirme Boyutları İle İlgili Görüşlerine Yönelik Puanlarının Yaş Değişkeni Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin “F testi” Tablosu

Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Kazanım	Gruplar arası	,048	2	,024	.098	.907
	Grup içi	27,559	115	,244		
	Toplam	27,607	117			
Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Kapsam	Gruplar arası	,629	2	,314	.882	.417
	Grup içi	40,282	115	,356		
	Toplam	40,911	117			
Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Eğitim Durumu	Gruplar arası	,241	2	,121	.392	.676
	Grup içi	34,738	115	,307		
	Toplam	34,980	117			
Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Ölçme ve Değerlendirme	Gruplar arası	,237	2	,118	.267	.766
	Grup içi	50,058	115	,443		
	Toplam	50,295	117			

Tablo 22’ de yaş değişkenine ilişkin, öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi öğretim programı ölçeğinin tüm alt boyutları açısından anlamlı bir farklılık sergilemedikleri görülmektedir. Tablo 23’ te ise farklı yaş gruplarına sahip öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi öğretim programında öngörülen kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutları ile ilgili görüşlerinin puan ortalamaları arasındaki farkı belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda, öğretmenlerin görüşleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Tabloya bakıldığında, programın kazanım boyutuna ilişkin (p:0.907), kapsam boyutuna ilişkin (p:0.417), eğitim durumu boyutuna ilişkin (p:0.676), ölçme ve değerlendirme boyutuna ilişkin (p:0.766) varyans değerleri görülmektedir.

Tablodaki değerler yorumlandığında, araştırmaya katılan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin; yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında öngörülen kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutları ile ilgili görüşlerine yönelik puanlarının yaş değişkeni açısından karşılaştırılmasına ilişkin istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. ($p>0,05$)

3.9. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin; yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında öngörülen kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutları ile ilgili görüşleri arasında mezun olduğu okul değişkeni açısından farklılıklarını gösteren “F testi” bulguları,

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin; yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında öngörülen kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutları ile ilgili görüşleri arasında mezun olduğu okul değişkeni açısından farklılıklarının incelenmesinde “F testi” kullanılmıştır. Öğretmenlerin mezun olduğu okul değişkenine göre farklılıkları Eğitim Fakültesi, Fen-Edebiyat Fakültesi ve Eğitim Enstitüsü şeklinde üç kategoride ele alınmıştır. Bu çalışmada öğretmenlerin mezun olduğu okul değişkeni açısından farklılıkları kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme alt boyutları ile incelenmiştir.

Yapılan analiz sonucunda Tablo 24’ te araştırmaya katılan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin; yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında öngörülen kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutları ile ilgili görüşlerinin mezun olduğu okul değişkeni açısından farklılıklarına ilişkin bulgular, Tablo 25’te ise bu bulguların puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin “F testi” gösterilmektedir.

Tablo 24: Araştırmaya Katılan Sosyal Bilgiler Branş Öğretmenlerinin; Yeni 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Öngörülen Kazanım, Kapsam, Eğitim Durumu ve Ölçme ve Değerlendirme Boyutları İle İlgili Görüşlerinin Mezun Olduğu Okul Değişkeni Açısından Farklılıklarına İlişkin Bulgular

Değişken	Mezun Olduğu Okul	N (Denek Sayısı)	\bar{X} (Ortalama)	Ss (Standart Sapma)
Kazanım	Eğitim Fakültesi	90	3.11	.49
	Fen-Edebiyat Fakültesi	20	3.25	.52
	Eğitim Enstitüsü	7	2.97	.34
Kapsam	Eğitim Fakültesi	90	3.19	.57
	Fen-Edebiyat Fakültesi	20	3.26	.79
	Eğitim Enstitüsü	7	3.14	.42
Eğitim Durumu	Eğitim Fakültesi	90	3.28	.56
	Fen-Edebiyat Fakültesi	20	3.29	.56
	Eğitim Enstitüsü	7	3.29	.55
Ölçme ve Değerlendirme	Eğitim Fakültesi	90	3.01	.67
	Fen-Edebiyat Fakültesi	20	3.26	.56
	Eğitim Enstitüsü	7	3.18	.75

Tablo 24’te öğretmenlerin mezun olduğu okul değişkenine göre kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme puanlarına ait N sayıları, ortalamaları ve standart sapmaları görülmektedir. Mezun olduğu okul değişkenine ilişkin, öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi öğretim programı ölçeğinin tüm alt boyutlarına yönelik görüşleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bu bulgulara göre, programın kazanım boyutuna ilişkin Eğitim Fakültesi mezunu öğretmenler (\bar{X} :3.11) Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu öğretmenler (\bar{X} :3.25) Eğitim Enstitüsü mezunu öğretmenler (\bar{X} :2.97) “*orta*”, kapsam boyutuna ilişkin Eğitim Fakültesi mezunu öğretmenler (\bar{X} :3.19) Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu öğretmenler (\bar{X} :3.26) Eğitim Enstitüsü mezunu öğretmenler (\bar{X} :3.14) “*orta*”, eğitim durumu boyutuna ilişkin Eğitim Fakültesi mezunu öğretmenler (\bar{X} :3.28) Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu öğretmenler (\bar{X} :3.29) Eğitim

Enstitüsü mezunu öğretmenler (\bar{X} :3.29) “*orta*”, ölçme ve değerlendirme boyutuna ilişkin Eğitim Fakültesi mezunu öğretmenler (\bar{X} :3.01) Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu öğretmenler (\bar{X} :3.26) Eğitim Enstitüsü mezunu öğretmenler (\bar{X} :3.18) “*orta*” düzeyde görüş bildirmişlerdir.

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin; yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında öngörülen kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutları ile ilgili görüşleri arasında mezun olduğu okul değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. ($p>0,05$)

Yeni değerlendirme yaklaşımlarının okullarımızda öngörülen etkinlikte kullanılması özellikle iki temel etkene bağlıdır. Bunlardan birincisi, öğretmenlerin hem alan bilgileri (alanlarına ve yakın alanlara ilişkin gelişmeleri izleme) hem de öğretmenlik becerileri (öğretim yöntemlerini kullanma, başarı testi geliştirme, değerlendirme, izleme, geribildirim verme vb.) açısından donanımlı olmalıdır. Diğer ise, öğrencilerin okuduğunu anlama, bilgilerini sözlü ve yazılı olarak ifade etme, zamanını etkili kullanma, araştırma yapabilme, kendini tanıma vb. gibi beceriler açısından donanımlı olmalarıdır (Kutlu, 2005:67).

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin büyük çoğunluğu üniversitelerin eğitim fakültelerinden mezun olmuşlardır. Ancak sosyal bilgiler bölümünün henüz yeni bir bölüm olması nedeniyle öğretmenlerle yapılan görüşmelerde eğitim fakültelerinin tarih öğretmenliği ya da coğrafya öğretmenliği bölümü mezunu oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Eğitim fakültelerinin tarih ve coğrafya öğretmenliği bölümünden mezun olan öğretmenler sosyal bilgiler dersi öğretiminde yaşadıkları sıkıntıyı şöyle ifade etmişlerdir. Öğretmenler mezun oldukları alana ait konuların öğretiminde sıkıntı yaşamazken diğer alanlara ait konuların öğretiminde zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Meslekte yeni olan öğretmenlerden sadece bir kaçı eğitim fakültelerinin sosyal bilgiler öğretmenliği bölümünden mezun olduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 25: Araştırmaya Katılan Sosyal Bilgiler Branş Öğretmenlerinin; Yeni 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Öngörülen Kazanım, Kapsam, Eğitim Durumu ve Ölçme ve Değerlendirme Boyutları İle İlgili Görüşlerine Yönelik Puanlarının Mezun Olduğu Okul Değişkeni Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin “F testi” Tablosu

Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Kazanım	Gruplar arası	,483	2	,242	1.006	.369
	Grup içi	27,124	115	,240		
	Toplam	27,607	117			
Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Kapsam	Gruplar arası	,112	2	,056	.155	.857
	Grup içi	40,799	115	,361		
	Toplam	40,911	117			
Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Eğitim Durumu	Gruplar arası	,001	2	,001	.002	.998
	Grup içi	34,978	115	,310		
	Toplam	34,980	117			
Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Ölçme ve Değerlendirme	Gruplar arası	1,149	2	,575	1.321	.271
	Grup içi	49,146	113	,435		
	Toplam	50,295	115			

Tablo 24’te mezun olduğu okul değişkenine ilişkin, öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi öğretim programı ölçeğinin tüm alt boyutları açısından anlamlı bir farklılık sergilemedikleri görülmektedir. Tablo 25’ te ise farklı mezun olunan okul gruplarına sahip öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi öğretim programında öngörülen kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutları ile ilgili görüşlerinin puan ortalamaları arasındaki farkı belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda, öğretmenlerin görüşleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Tabloya bakıldığında, programın kazanım boyutuna ilişkin (p:0.369), kapsam boyutuna ilişkin (p:0.857), eğitim durumu boyutuna ilişkin (p:0.998), ölçme ve değerlendirme boyutuna ilişkin (p:0.271) varyans değerleri görülmektedir.

Tablodaki değerler yorumlandığında, araştırmaya katılan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin; yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında öngörülen kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutları ile ilgili görüşlerine yönelik puanlarının mezun olduğu okul değişkeni açısından karşılaştırılmasına ilişkin istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p>0,05$).

3.10. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin; yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında öngörülen kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutları ile ilgili görüşleri arasında mesleki kıdem değişkeni açısından farklılıklarını gösteren “F testi” bulguları,

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin; yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında öngörülen kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutları ile ilgili görüşleri arasında mesleki kıdem değişkeni açısından farklılıklarının incelenmesinde “F testi” kullanılmıştır. Öğretmenlerin mesleki kıdem değişkenine göre farklılıkları 1-10, 11-20 ve 21 yıl ve üzerinde şeklinde üç kategoride ele alınmıştır. Bu çalışmada öğretmenlerin mesleki kıdem değişkeni açısından farklılıkları kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme alt boyutları ile incelenmiştir.

Yapılan analiz sonucunda Tablo 26’ da ilköğretim okullarında görev yapan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin; yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında öngörülen kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutları ile ilgili görüşlerinin mesleki kıdem değişkeni açısından farklılıklarına ilişkin bulgular, Tablo 27’de ise bu bulguların puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin “F testi” gösterilmektedir.

Tablo 26: Araştırmaya Katılan Yapan Sosyal Bilgiler Branş Öğretmenlerinin; Yeni 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Öngörülen Kazanım, Kapsam, Eğitim Durumu ve Ölçme ve Değerlendirme Boyutları İle İlgili Görüşlerinin Mesleki Kıdem Değişkeni Açısından Farklılıklarına İlişkin Bulgular

Değişken	Mesleki Kıdem	N (Denek Sayısı)	\bar{X} (Ortalama)	Ss (Standart Sapma)
Kazanım	1-10 yıl	86	3.11	.48
	11-20 yıl	25	3.17	.56
	21 yıl ve üstü	6	3.13	.28
Kapsam	1-10 yıl	86	3.22	.60
	11-20 yıl	25	3.09	.63
	21 yıl ve üstü	6	3.47	.28
Eğitim Durumu	1-10 yıl	86	3.33	.57
	11-20 yıl	25	3.16	.53
	21 yıl ve üstü	6	3.29	.20
Ölçme ve Değerlendirme	1-10 yıl	86	3.04	.68
	11-20 yıl	25	3.10	.63
	21 yıl ve üstü	6	3.19	.43

Tablo 26’ da öğretmenlerin mesleki kıdem okul değişkenine göre kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme puanlarına ait N sayıları, ortalamaları ve standart sapmaları görülmektedir. Mesleki kıdem değişkenine ilişkin, öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi öğretim programı ölçeğinin tüm alt boyutlarına yönelik görüşleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bu bulgulara göre, programın kazanım boyutuna ilişkin, meslekte 1-10 yıl arasında çalışan öğretmenler (\bar{X} :3.11) 11-20 yıl arasında çalışan öğretmenler (\bar{X} :3.17) 21 yıl ve üzerinde çalışan öğretmenler (\bar{X} :3.13) “*orta*”, kapsam boyutuna ilişkin meslekte 1-10 yıl arasında çalışan öğretmenler (\bar{X} :3.22) “*orta*” 11-20 yıl arasında çalışan öğretmenler (\bar{X} :3.09) “*orta*” 21 yıl ve üzerinde çalışan öğretmenler (\bar{X} :3.47) “*çok*”, eğitim durumu boyutuna ilişkin meslekte 1-10 yıl arasında çalışan öğretmenler (\bar{X} :3.3) 11-20 yıl arasında çalışan öğretmenler (\bar{X} :3.16)

21 yıl ve üzerinde çalışan öğretmenler (\bar{X} :3.29) “*orta*”, ölçme ve değerlendirme boyutuna ilişkin meslekte 1-10 yıl arasında çalışan öğretmenler (\bar{X} :3.04) 11-20 yıl arasında çalışan öğretmenler (\bar{X} :3.10) 21 yıl ve üzerinde çalışan öğretmenler (\bar{X} :3.19) “*orta*” düzeyde görüş bildirmişlerdir.

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin; yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında öngörülen kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutları ile ilgili görüşleri arasında mesleki kıdem değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. ($p>0,05$)

Yaşar (2005), uygulamaya konulan yeni program ile sosyal bilgilere birtakım yeniliklerin getirildiğini, sosyal bilgilerin yeni bir tanımının yapılarak programın tüm öğelerine yer verildiğini belirtmiştir. Her ne kadar yeni sosyal bilgiler dersi öğretim programının öğrenci merkezli bir program olduğu söylene de etkinliklerde denetim yetkisinin öğrenmede olduğu, öğrenciye yeterince seçme şansının verilmediği ve etkinlikleri gerçekleştirmede öğrencilere esneklik tanınmadığını vurgulamıştır. Sonuç olarak, yeni sosyal bilgiler dersi öğretim programının sosyal bilgiler öğretimine önemli katkılar sağlanması beklenmektedir. Eğer sürekli değerlendirmeler sonucu gerekli iyileştirmeler yapılırsa, programın işlevselliği artırılabilir. Aksi halde uygulamada karşılaşılabilecek sorunlar nedeniyle program başarısız olabilir (Yaşar, 2005:341).

Araştırmaya katılan öğretmenler programın işlevselliğine ilişkin düşüncelerini şu şekilde açıklamıştır. Meslekte 1-10 yıl arasında çalışan öğretmenler programın uygulamadaki etkililiği hakkında olumlu düşünürken meslekte 11 yıl ve üstünü çalışan öğretmenler bu programın mevcut haliyle başarılı olamayacağını ifade etmiştir. Özellikle il merkezindeki ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin meslekte daha deneyimli olduğu, ilçe merkezlerinde görev yapan öğretmenlerin ise henüz meslekte yeni olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. İl merkezinde görev yapan ve meslekte daha tecrübeli olan öğretmenler yenilenen programlara ilişkin olumsuz tutum sergilerken ilçelerde görev yapan ve meslekte yeni olan öğretmenler ise bu programın ileriki yıllarda eksiklikleri giderilerek ülkenin şartları ve okulların durumu göz önüne alınarak iyileştirileceği yönünde görüş bildirmişlerdir.

Tablo 27: Araştırmaya Katılan Sosyal Bilgiler Branş Öğretmenlerinin; Yeni 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Öngörülen Kazanım, Kapsam, Eğitim Durumu ve Ölçme ve Değerlendirme Boyutları İle İlgili Görüşlerine Yönelik Puanlarının Mesleki Kıdem Değişkeni Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin “F testi” Tablosu

Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Kazanım	Gruplar arası	,064	2	,032	.132	.876
	Grup içi	27,542	115	,244		
	Toplam	27,607	117			
Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Kapsam	Gruplar arası	,626	2	,313	.878	.418
	Grup içi	40,285	115	,357		
	Toplam	40,911	117			
Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Eğitim Durumu	Gruplar arası	,574	2	,287	.942	.393
	Grup içi	34,406	115	,304		
	Toplam	34,980	117			
Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Ölçme ve Değerlendirme	Gruplar arası	,152	2	,076	.171	.843
	Grup içi	50,143	115	,444		
	Toplam	50,295	117			

Tablo 26’ da mesleki kıdem değişkenine ilişkin, öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi öğretim programı ölçeğinin tüm alt boyutları açısından anlamlı bir farklılık sergilemedikleri görülmektedir. Tablo 27’ de ise farklı mesleki kıdem gruplarına sahip öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi öğretim programında öngörülen kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutları ile ilgili görüşlerinin puan ortalamaları arasındaki farkı belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda, öğretmenlerin görüşleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Tabloya bakıldığında, programın kazanım boyutuna ilişkin (p:0.876), kapsam boyutuna ilişkin (p:0.418), eğitim durumu boyutuna ilişkin (p:0.393), ölçme ve değerlendirme boyutuna ilişkin (p:0.843) varyans değerleri görülmektedir.

Tablodaki değerler yorumlandığında, araştırmaya katılan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin; yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında öngörülen kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutları ile ilgili görüşlerine yönelik puanlarının mesleki kıdem değişkeni açısından karşılaştırılmasına ilişkin istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p>0,05$).

3.11. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin; yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında öngörülen kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutları ile ilgili görüşleri arasında eğitim düzeyi değişkeni açısından farklılıklarını gösteren “F testi” bulguları,

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin; yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında öngörülen kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutları ile ilgili görüşleri arasında eğitim düzeyi değişkeni açısından farklılıklarının incelenmesinde “F testi” kullanılmıştır. Öğretmenlerin eğitim düzeyi değişkenine göre farklılıkları Ön-lisans, Lisans ve Lisansüstü şeklinde üç kategoride ele alınmıştır. Bu çalışmada öğretmenlerin eğitim düzeyi değişkeni açısından farklılıkları kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme alt boyutları ile incelenmiştir.

Yapılan analiz sonucunda Tablo 28’ de araştırmaya katılan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin; yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında öngörülen kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutları ile ilgili görüşlerinin mezun olduğu okul değişkeni açısından farklılıklarına ilişkin bulgular, Tablo 29’ da ise bu bulguların puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin “F testi” gösterilmektedir.

Tablo 28: İlköğretim Okullarında Görev Yapan Sosyal Bilgiler Branş Öğretmenlerinin; Yeni 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Öngörülen Kazanım, Kapsam, Eğitim Durumu ve Ölçme ve Değerlendirme Boyutları İle İlgili Görüşlerinin Eğitim Düzeyi Değişkeni Açısından Farklılıklarına İlişkin Bulgular

Değişken	Eğitim Düzeyi	N (Denek Sayısı)	\bar{X} (Ortalama)	Ss (Standart Sapma)
Kazanım	Ön-lisans	2	3.08	.33
	Lisans	109	3.12	.50
	Lisansüstü	6	3.25	.34
Kapsam	Ön-lisans	2	3.00	.35
	Lisans	109	3.20	.61
	Lisansüstü	6	3.35	.32
Eğitim Durumu	Ön-lisans	2	3.12	.35
	Lisans	109	3.27	.53
	Lisansüstü	6	3.25	.91
Ölçme ve Değerlendirme	Ön-lisans	2	3.62	.18
	Lisans	109	3.05	.66
	Lisansüstü	6	2.95	.67

Tablo 28’ de öğretmenlerin eğitim düzeyi değişkenine göre kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme puanlarına ait N sayıları, ortalamaları ve standart sapmaları görülmektedir. Eğitim düzeyi değişkenine ilişkin, öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi öğretim programı ölçeğinin tüm alt boyutlarına yönelik görüşleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bu bulgulara göre, programın kazanım boyutuna ilişkin, ön-lisans mezunu öğretmenler (\bar{X} :3.08) lisans mezunu öğretmenler (\bar{X} :3.12) lisansüstü mezunu öğretmenler (\bar{X} : 3.25) “orta”, kapsam boyutuna ilişkin ön-lisans mezunu öğretmenler (\bar{X} :3.00) lisans mezunu öğretmenler (\bar{X} :3.20) lisansüstü mezunu öğretmenler (\bar{X} :3.35) “orta”, eğitim durumu boyutuna ilişkin ön-lisans mezunu öğretmenler (\bar{X} :3.12) lisans mezunu öğretmenler (\bar{X} :3.27) lisansüstü mezunu

öğretmenler (\bar{X} :3.25) “*orta*”, ölçme ve değerlendirme boyutuna ilişkin ön-lisans mezunu öğretmenler (\bar{X} :3.62) “*çok*”, lisans mezunu öğretmenler (\bar{X} :3.05) “*orta*”, lisansüstü mezunu öğretmenler (\bar{X} :2.95) “*orta*” düzeyde görüş bildirmişlerdir.

İlköğretim okullarında görev yapan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin; yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında öngörülen kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutları ile ilgili görüşleri arasında eğitim düzeyi değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. ($p>0,05$)

Konuya ilişkin olarak Aykaç ve Başar’ın (2005), yapmış oldukları araştırmada gerekli alt yapı ve koşullar hazırlanmadığı sürece hazırlanan eğitim programının başarılı olmasının mümkün olmadığını belirtmiştir. Hazırlanan yeni programın başarısı için kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme olmak üzere 4 boyutun ele alınarak geliştirilmesi ve okullarda gerekli olan alt yapı ve koşullar sağlandıktan sonra yeni eğitim programının uygulanması, programın başarısını büyük ölçüde olumlu etkileyecektir (Aykaç ve Başar, 2005:360).

Yapılan görüşmelerde öğretmenler programın etkili ve faydalı olduğuna inanmaktadırlar. Ancak okulların şartları ve öğretmenlerin programa henüz tam olarak adapte olamaması, programın tam anlamıyla öğretmenlere tanıtılmaması gibi faktörler programa yönelik öğretmenlerin düşüncelerini olumsuz etkilemektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu eğitim fakültesi mezunu oldukları halde programda yer alan öğeler ve konularla ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıklarını belirtmişlerdir. Yeni programla ilgili kendilerine 2006-2007 eğitim öğretim yılı başında 3 günlük bir tanıtım semineri verildiğini ifade ederek verilen bu eğitimin programın etkili bir biçimde uygulanması için yeterli olmadığını düşünmektedirler.

Tablo 29: Araştırmaya Katılan Sosyal Bilgiler Branş Öğretmenlerinin; Yeni 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Öngörülen Kazanım, Kapsam, Eğitim Durumu ve Ölçme ve Değerlendirme Boyutları İle İlgili Görüşlerine Yönelik Puanlarının Eğitim Düzeyi Değişkeni Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin “F testi” Tablosu

Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Kazanım	Gruplar arası	,088	2	,029	.119	.949
	Grup içi	27,519	115	,246		
	Toplam	27,607	117			
Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Kapsam	Gruplar arası	,199	2	,066	.182	.908
	Grup içi	40,712	115	,364		
	Toplam	40,911	117			
Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Eğitim Durumu	Gruplar arası	,275	2	,092	.302	.824
	Grup içi	33,932	115	,303		
	Toplam	34,206	117			
Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Ölçme ve Değerlendirme	Gruplar arası	1,195	2	,398	.909	.439
	Grup içi	49,100	115	,438		
	Toplam	50,295	117			

Tablo 29’ da ise farklı eğitim düzeyi gruplarına sahip öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi öğretim programında öngörülen kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutları ile ilgili görüşlerinin puan ortalamaları arasındaki farkı belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda, öğretmenlerin görüşleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Tabloya bakıldığında, programın kazanım boyutuna ilişkin (p:0.949), kapsam boyutuna ilişkin (p:0.908), eğitim durumu boyutuna ilişkin (p:0.824), ölçme ve değerlendirme boyutuna ilişkin (p:0.439) varyans değerleri görülmektedir.

Tablodaki değerler yorumlandığında, araştırmaya katılan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin; yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında öngörülen kazanım, kapsam, eğitim durumu ve ölçme ve değerlendirme boyutları ile ilgili görüşlerine yönelik puanlarının eğitim düzeyi değişkeni açısından karşılaştırılmasına ilişkin istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p>0,05$).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada, ilköğretim yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programının uygulamadaki etkililiğinin değerlendirilmesine ilişkin olarak, bu sınıflarda sosyal bilgiler dersini okutan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin görüş ve önerileri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu görüş ve önerilerin bağımsız değişkenler açısından belirlenmesine çalışıldığı araştırmanın bu bölümünde ise, sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin görüşlerinden elde edilen bulgular doğrultusunda, sonuçlar ortaya konmuş ve bu alanda araştırma yapan ilgili kişilere kaynak olması açısından katkı sağlayacağı düşünülen bazı öneriler geliştirilmiştir.

Sonuç

İlköğretim yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programının uygulamadaki etkililiğinin değerlendirilmesinde kullanılan bağımsız değişkenler ile ilgili anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır. Öğretmenlerin cinsiyet, eğitim düzeyi ve mesleki kıdem bakımından programın uygulamadaki etkililiğine ilişkin farklı düşünmedikleri görülmektedir.

1-Sosyal Bilgiler Branş Öğretmenlerinin Kişisel ve Mesleki Çalışmalarına İlişkin

Sonuçlar

- a) Araştırmaya katılan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin; %33' ü (39) kadın % 67' si (78) erkektir.
- b) %72' i (84) ilçede , %28' u (33) ise il merkezinde görev yapmaktadır.
- c) %79' u (92) görev yaptığı okulda eğitim amaçlı materyalleri (projeksiyon, tepegöz vb.) kullandığı, %21' i (25) ise kullanmadığı yönünde görüş bildirmiştir.
- d) %86' sı (100) görev yaptığı okulda eğitim amaçlı bilgisayar laboratuvarı kullandığı, %14' ü (17) ise kullanmadığı yönünde görüş bildirmiştir.
- e) %89' u (104) görev yaptığı okulda eğitim amaçlı kütüphane kullandığı %11' i (13) ise kullanmadığı yönünde görüş bildirmiştir.
- f) %79' u (92) görev yaptığı okulda eğitim amaçlı İnternet kullandığı %21' i (25) ise kullanmadığı yönünde görüş bildirmiştir.
- g) %74' ü (86) 25-35, %20' i (24) 36-45 yaş arasında, %6' sı (7) de 46 yaş ve üzerindedir.

h) %77' si (90) Eğitim Fakültesi, %17' si (20) Fen-Edebiyat Fakültesi, %6' sı (7) ise Eğitim Enstitüsü mezunudur.

ı) %74' ü (86) 1-10 yıl, %21' i (25) 11-20 yıl, %5' i (6') ise 21 yıl ve üzerinde mesleki kıdeme sahiptir.

i) %1' i (2) Ön-lisans, %94' ü (109) Lisans ve %5' i (6) Lisansüstü eğitim düzeyine sahiptir.

2-Yeni 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Öngördüğü;

a)Kazanım Boyutuna İlişkin Sonuçlar

1- Araştırmaya katılan 117 sosyal bilgiler branş öğretmeninin “yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programının geneline ilişkin görüşleri” araştırmada ulaşılan sonuçlara dayanarak, genel anlamda olumlu olduğu tespit edilmiştir.

Sosyal bilgiler branş öğretmenleri programlarda öngörülen kazanımların;

2-Programın genel amaçlarıyla ne derece tutarlı olduğuna,

3-Öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine,

4-Bilişsel gelişim özelliklerine,

5-Duyuşsal gelişim özelliklerine,

6-Psiko-motor gelişim özelliklerine,

7-Hazır bulunuşluk düzeylerine uygun olup olmaması ile ilgili genel anlamda orta düzeyde olumlu görüş bildirmişlerdir.

8-Kazanım ifadelerinin yeterince açık ve anlaşılabilirliğine,

9-Birbirleriyle tutarlılığına,

10-Mevcut koşullarda gerçekleştirilebilirliğine,

11-Kazanımların öğrencilerin istedik davranışlarını (kendisi için gerekli olduğuna inandığı ve kendisi için anlamlı olan) ne derecede karşıladığına,

12-Fiziksel ve sosyal ihtiyaçlarını ne derecede karşıladığına,

13-Öğrencilere sürekli öğrenme bilincini ne derecede kazandırdığına,

14-Öğrencilere ne derecede fırsat eşitliği sağladığına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

b)Kapsam Boyutuna İlişkin Sonuçlar

- 1- Yapılan araştırmada, öğrenciye kazandırılması öngörülen kapsamın programın genel amaçlarıyla tutarlılığına ilişkin öğretmenler olumlu görüşe sahiptirler.
Sosyal bilgiler branş öğretmenleri programlarda öngörülen kapsamın;
- 2-Programın genel amaçlarıyla ne derecede tutarlı olduğuna,
- 3-Konu alanındaki temel bilgileri ne derecede içerdiğine,
- 4-Çağdaş bilimsel bilgileri ne derecede içerdiğine,
- 5-Bilgilerin sırası öğrenme ilkelerine uygunluğuna,
- 6-Öğrenci seviyesine uygunluğuna,
- 7-Diğer derslerin kapsamı ile tutarlılığına
- 8- Bilgilerin ne derecede kalıcı ve dayanıklı olduğuna,
- 9-Bilgilerin ne derecede anlamlı olduğuna ilişkin genel anlamda orta düzeyde olumlu görüş bildirmişlerdir. Öğretmenler kapsam boyutuna yönelik olarak, öğrenci seviyesine, yaşına ve öğrenim gördükleri sınıf düzeyine uygun, kazandırılacak bilgi, beceri ve tutumların işe yarar olması gerektiği yönünde görüş belirtmişlerdir.

c)Eğitim Durumu Boyutuna İlişkin Sonuçlar

- 1-Yeni programların esas aldığı yapılandırmacılık, öğrencinin öğrenme sürecine aktif bir şekilde katılmasını öngörmektedir. Bu yaklaşıma göre öğrenci, bilgiyi kendi yaşantısıyla çevreden araştırarak yapılandırmaktadır. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin eğitim durumu boyutuna ilişkin görüşlerinin genel anlamda olumlu olduğu tespit edilmiştir.
Sosyal bilgiler branş öğretmenleri programın eğitim durumu boyutunun;
- 2-Etkinliklerin öğrencileri derse ne derece motive ettiğine,
- 3-Öğrencilerin programda öngörülen becerileri ne derecede kazandığına,
- 4-Öğrencilerin derste öğretme-öğrenme sürecine ne derecede aktif katıldıklarına,
- 5-Öğretmenlerin etkinliklerde çoklu zekâ kuramına ne derece yer verildiğine,
- 6-Etkinliklerde öğrenci merkezli öğrenme stratejilerine ne derece yer verdiklerine,
- 7-Etkinliklerin uygulamada gerçekleştirilme düzeyine,
- 8-Programların öğrenme alanları üzerinde yapılandırılmasının öğrenmede ne derecede etkili olduğuna ilişkin genel anlamda orta düzeyde olumlu görüş bildirmişlerdir.

Öğretmenler eğitim durumu boyutuna yönelik olarak, öngörülen etkinliklerin öğrencilerin ilgi ve merakını uyandıracak nitelikte olması gerektiğini belirtmişlerdir.

d) Ölçme ve Değerlendirme Boyutuna İlişkin Sonuçlar

1- Araştırmaya katılan sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirme boyutuna ilişkin görüşlerinin genel anlamda olumlu olduğu tespit edilmiştir.

Sosyal bilgiler branş öğretmenleri programın ölçme ve değerlendirme boyutunun;

2-Programda öngörülen değerlendirme tekniklerinin kazanımları ölçmede ne derecede etkili olduğuna,

3-Uygulamada kazanımlara yönelik çoklu değerlendirme tekniklerini ne derecede uyguladıklarına,

4-Programda öngörülen değerlendirme tekniklerinin öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor gelişim düzeylerini ne derecede dikkate aldığına,

5-Öğretmenlerin, öğrencilerin öğrenme ve çalışmalarına ait kişisel koleksiyonları (öğrenme portfolyolarını) ne derece tuttuğuna ilişkin genel anlamda orta düzeyde olumlu görüş bildirmişlerdir. Öğretmenler ölçme ve değerlendirme boyutuna yönelik olarak, yeni programlarda öngörülen değerlendirme tekniklerinin uygulamada öğretmenler tarafından ne derecede kullanıldığının belirlenmesi programların uygulamadaki etkililiği (başarısı) bakımından oldukça önemli olduğunu vurgulamışlardır.

Öneriler

Araştırmada sosyal bilgiler branş öğretmenlerinin görüşlerine dayalı olarak elde edilen bulgular sonucu, yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programının daha verimli, faydalı, başarılı ve etkili uygulanabilmesi amacıyla şu öneriler geliştirilmiştir:

1-Yeni 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programının dayandığı ilkeler, programda uygulanması öngörülen öğrenme yaklaşımları ve değerlendirme teknikleri hakkında ciddi ve sistematik bir hizmet içi eğitim verilmelidir. Bu hizmet içi eğitimin uygulamaya dönük olmasında büyük yarar vardır. Özellikle yapılandırmacılık, öğrenci merkezli öğrenme, çoklu zekâ, bireysel farklılıklara duyarlı öğretim ve aktif öğrenme yaklaşımlarının esas aldığı ilke, kuram ve uygulamalar örneklerle öğretmenlere uygulamalı bir şekilde hizmet içi eğitim ile kazandırılmalıdır.

2- Öğrenme-öğretme sürecinde öğrenciye kazandırılması düşünülen kazanımların hedeflenen düzeyde gerçekleşebilmesi için mümkün olabildiğince sınıf mevcutlarının azaltılmasında büyük yarar vardır. Öğretmenlerin bireysel farklılıklara duyarlı öğretim ve çoklu zekâ gibi çağdaş öğrenme yaklaşımlarını kalabalık sınıflarda uygulamaları oldukça güçtür. Bu nedenle, sınıf mevcutlarının 20-30 arası öğrenci sayısı ile sınırlı tutulması için gerekli çalışmaların bir an önce başlatılması gerekir.

3- Bilgisayar laboratuvarı sayesinde öğretmenler programlarda öngörülen etkinlikleri görsel olarak sunma fırsatı yakalar. Nitekim bilgisayar ortamında zengin etkinliklere dayalı öğrenme yaşantıları öğrenciler için ilgi çekici hale getirilebilir. Dolayısıyla, her okulda bilgisayar laboratuvarları ihtiyacının giderilmesi gerekir.

4- Bilgisayar, DVD, tepegöz, projeksiyon paneli, video, televizyon sayesinde hazırlanan sunumlar öğrencilerin etkinlikleri kolay bir şekilde öğrenmelerini sağlayabilir. Aynı zamanda öğrenci zengin öğrenme yaşantıları geçirir ve öğrenme süreci öğrenci için zevkli hale gelir. Her ilköğretim okulunda mutlaka bir görsel odanın açılması ve bu oda için gerekli olan donanım sağlanmalıdır.

5- Yapılandırmacılık, bilginin araştırma yoluyla elde edilmesini öngörmekte ve kütüphane bu amacı gerçekleştirmeye dönük çok uygun bir ortam niteliğindedir. Dolayısıyla, ilköğretim okullarında kütüphane eksiğinin giderilmesi gerekir. Ayrıca kütüphanelerde öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal gelişimlerine uygun her düzeyde kitap, dergi ve ansiklopedi bulundurulmalıdır.

6- İnternet sayesinde öğretmenler, zengin ve farklı etkinlikleri içeren öğrenme planları hazırlayabilir. Aynı zamanda öğretmenler, İnternet aracılığıyla mesleki deneyimlerini de artırabilir. Diğer ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerle öğrenme sürecine yönelik her türlü bilgi ve etkinliği paylaşma olanağı bulabilirler. Dolayısıyla, ilköğretim okullarında İnternet bağlantısının kurulmalı ve öğretmenlerin İnternette yararlanmalarını sağlanmalıdır.

7- İlköğretim okullarında görev yapan yöneticilerin yeni programları iyice tanımaları ve yönetim konularında bilgi, beceri ve deneyime sahip olmaları gerekir.

8- Okul yöneticileri, yeni programlara yönelik olarak öğretmenler arasında işbirliğini güçlendirmeleri gerekir. Bu konuda öğretmenlerin bilgi ve deneyimlerini paylaşabilecekleri ortamlar oluşturulmalıdır.

9- Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı okul yöneticileri ve öğretmenlerin yeni programlar hakkındaki görüş ve düşüncelerini dikkate almalıdır.

10- MEB yeni programlar ile ilgili olarak ğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumları ile daha çok diyalog ve işbirliği içinde olması gerekir.

Araştırmacılar İçin Öneriler

1-Araştırmacılar yeni programların uygulamadaki etkililiğine ilişkin olarak müfettiş, okul yöneticileri ve öğrenci görüşlerine başvurabilir.

2-Programlarda öngörülen değerlendirme yaklaşımlarının niçin uygulamada istenilen düzeyde gerçekleşmediğine ilişkin araştırma yapılabilir.

3-Programların uygulanması ile ilgili olarak araştırmada ulaşılan bölgeler arası farklılıkların nedenleri araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- AKTAN, Turan (2003), “**İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi (6 ve 7) Ünitelerine İlişkin Branş Öğretmenleri ve Müfettiş Görüşleri**”, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ALKAN, Cevat; DERYAKULU, Deniz ve ŞİMŞEK, Nurettin (1995), **Eğitim Teknolojisine Giriş: Disiplin, Süreç, Ürün**, Önder Matbaacılık, Ankara.
- ANIL, Handan (1999), “**İlköğretim Kurumlarında Uygulanan Sosyal Bilgiler Programının Değerlendirilmesi**”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- AYDINER, Nurettin (1995), “**İlköğretimde Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarına İlişkin Öğretmen ve Müfettiş Görüşleri**”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- AYKAÇ, Necdet ve BAŞAR, Erdoğan (2005), “**İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Eğitim Programının Değerlendirilmesi**”, Eğitimde Yansımalar: VIII. Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu Bildirisi, 14-16 Kasım, Erciyes Üniversitesi Sabancı Kültür Sitesi, s.343-361, Kayseri.
- AYNACI, Celal (2001), “**Sosyal Bilgiler Programı Hakkında Uzman, Müfettiş ve Öğretmenlerin Görüşü**”, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- BACANLI, Hasan (2004), **Gelişim ve Öğrenme**, 9. Baskı, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- BALKI, G. Ayşegül (2003), “**Proje Temelli Öğrenme Yönetiminin Özel Konya Esentepe İlköğretim Okulu Tarafından Uygulanmasına Yönelik Değerlendirme**”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- BAŞAR, Erdoğan (2004), **Milli Eğitim Bakanlarının Eğitim Faaliyetleri (1920-960)**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- BAYMUR, Feriha (1994), **Genel Psikoloji**, İnkılap Kitapevi Yayın Sanayi Ticaret A.Ş., İstanbul.

- BAYRAM, Hikmet (2005), “**1998 Hayat Bilgisi Dersi Programı İle 2004 Hayat Bilgisi Dersi Programının Etkililiğine İlişkin Öğretmen Adayı Görüşleri**”, Eğitimde Yansımalar: VIII. Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu Bildirisi, 14-16 Kasım, Erciyes Üniversitesi Sabancı Kültür Sitesi, s.446-457, Kayseri.
- BEYDOĞAN, H. Ömer (1998), “**Okullarda Ölçme ve Değerlendirme**”, Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, Yayın No:72, s.2, Erzurum.
- BİNBAŞIOĞLU, Cavit (1983), **Genel Öğretim Bilgisi**, 3. Baskı, Binbaşioğlu Yayınevi, Ankara.
- BİNBAŞIOĞLU Cavit (1981), **Özel Öğretim Yöntemleri**, 4.Baskı, Binbaşioğlu Yayınevi, Ankara.
- BRUNER, Jerome S. (1991), **Bir Öğretim Kuramına Doğru**, (Çevirenler: Fatma VARIŞ, Tanju GÜRKAN), Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- BÜYÜKKARAGÖZ, Savaş (1999), **Program Geliştirme**, “Kaynak Metinler”, Genişletilmiş 2.Baskı, Konya.
- BÜYÜKKARAGÖZ, Savaş ve ÇİVİ, Cuma (1999), **Genel Öğretim Metotları, Öğretimde Planlama ve Uygulama**, 10. Baskı, Beta Basın Yayım Dağıtım, İstanbul.
- CAN, Gürhan ve Diğerleri (1998), **Sosyal Bilgiler Öğretimi**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- CANERİK, Hüseyin (2005), “**Sosyal Bilgiler Programı ve Öğretimi**”, Eğitimde Yansımalar: VIII. Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu Bildirisi, 14-16 Kasım, Erciyes Üniversitesi Sabancı Kültür Sitesi, s.362-372, Kayseri.
- CİCİOĞLU, Hasan (1985), **Türkiye Cumhuriyeti’nde İlk ve Orta Öğretim, Tarihsel Gelişimi**, 2. Baskı, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.

- COLLİNS, B. Ayşe (2005), **İlköğretim Türkçe Programları Pilot Uygulama Değerlendirilmesi**, Eğitimde Yansımalar: VIII. Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu Bildirisi, 14-16 Kasım, Erciyes Üniversitesi Sabancı Kültür Sitesi, s.220-230, Kayseri.
- ÇİLENTİ, Kamuran (1997), **Eğitim Teknolojisi ve Öğretim**, 3. Baskı, Yargıcı Matbaası, Ankara.
- DEMİREL, Özcan (2004), **Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme**, 6. Baskı, Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- DUMAN, Bilal, Cercis İKİEL (2002), **“Yapıcı Öğrenme Kuramına Göre Sosyal Bilgiler Öğretimi”**, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt12, Sayı 2, Elazığ.
- ERDEN, Münire (1998), **Eğitimde Program Değerlendirme**, 3. Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara.
- _____.(Tarihsiz), **Sosyal Bilgiler Öğretimi**, Alkım Yayıncılık, Ankara.
- ERTÜRK; Selahattin (1998), **Eğitimde Program Geliştirme**, 10. Baskı, Meteksan A.Ş., Ankara.
- FİDAN, Nurettin (1996), **Eğitim Psikolojisi “Okulda Öğrenme ve Öğretme”**, Alkım Yayınevi, Ankara.
- GÖMLEKSİZ, M. Nuri, (2005), **Yeni İlköğretim Programının Uygulamadaki Etkililiğinin Değerlendirilmesi**, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi 5, s.339-384.
- GÖZÜTOK, F.Dilek; AKGÜN, Özcan E, ve KARACAOĞLU, Ö. Cem (2005), **“İlköğretim Programlarının Öğretmen Yeterlikleri Açısından Değerlendirilmesi”**, Eğitimde Yansımalar: VIII. Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu Bildirisi, 14-16 Kasım, Erciyes Üniversitesi Sabancı Kültür Sitesi, s.17-40, Kayseri.
- GÜLERYÜZ, Hasan (2001), **Eğitim Programlarının Dili ve Yaratıcı Öğrenme**, 1. Baskı, Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- GÜNGÖRDÜ, Ersin (2002), **Coğrafya’ da Öğretim Yöntemleri**, 1. Basım, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

- GÜRBÜZTÜRK Oğuz ve GENÇ, S. Zeki (2004), **Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Görüşleri**, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:5, Sayı 7, s.47.
- İŞMAN, Aytekin ve ESKİCUMALI, Ahmet (2003), **Eğitimde Planlama ve Değerlendirme**, 4. Baskı, Değişim Yayınları, Adapazarı.
- KAHVECİ, Ahmet (1986), **“Ortaokullarda Sosyal Bilgiler Ders Programlarının Değerlendirilmesi”**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KALAYCI, Nurdan (2004), **Cumhuriyet Döneminde İlköğretim**, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul.
- KAPTAN, Fitnat (2005), **“Fen ve Teknoloji Dersi Öğretim Programıyla İlgili Değerlendirme”**, Eğitimde Yansımalar: VIII. Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu Bildirisi, 14-16 Kasım, Erciyes Üniversitesi Sabancı Kültür Sitesi, s.283-298, Kayseri.
- KARADUMAN, Hıdır (2005), **“Sosyal Bilgiler Dersinde Yapılandırmacı Öğrenme İlkelerine Göre Hazırlanan Öğretim Materyallerinin Öğrencilerin Dersle İlişkin Tutumlarına, Başarılarına ve Hatırlama Düzeylerine Etkisi”**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KARASAR, Niyazi (1999), **Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler**, 9. Baskı, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- KILIÇ, Abdurrahman , SEVEN, Serdal (2005), **Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi**, 5. Baskı, Pegem A Yayınları, Ankara.
- KINCAL, Y. Remzi (2006), **Eğitim Bilimine Giriş**, 1. Basım, Nobel Yayın Dağıtım Ankara.
- KUTLU, Ömer (2005), **Yeni İlköğretim Programlarının “Öğrenci Başarısındaki Gelişimi Değerlendirme” Boyutu Açısından İncelenmesi**, Eğitimde Yansımalar: VIII. Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu Bildirisi, 14-16 Kasım, Erciyes Üniversitesi Sabancı Kültür Sitesi, s.64-71, Kayseri.

- KÜÇÜKAHMET, Leyla (2005), **2004 Hayat Bilgisi Programının Değerlendirilmesi**, Eğitimde Yansımalar: VIII. Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu Bildirisi, 14-16 Kasım, Erciyes Üniversitesi Sabancı Kültür Sitesi, s.373-381, Kayseri.
- MEB (2005), Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, **Sosyal Bilgiler 6. ve 7. sınıf Programları**, s.7-40, Ankara.
- MEB, (2004), **İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi (4. ve 5. Sınıflar) Öğretim Programı** “Eğitim Amacıyla Hazırlanan Taslak Baskı”, Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi, Ankara.
- MEB, (2000), **İlköğretim Okulu Ders Programları**, Sosyal Bilgiler Programı 6-7, İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Programı 8, Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi Programı 7-8, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- OĞUZ, Aytunga (2004), “**Yükseköğretimde Yapılandırmacı Öğrenme Ortamları**”, Eğitim Araştırmaları Dergisi, Sayı 17, s.188-197.
- ÖZDEN, Yüksel (1999a), **Öğrenme ve Öğretme**, 3. Baskı, Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- ÖZDEN, Yüksel (1999b), **Eğitimde Dönüşüm, Eğitimde Yeni Değerler**, 2. Baskı, Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- ÖZDEN, Yeşim (2005), “**2004 Yeni Hayat Bilgisi Programının, Öğretmen Görüşleri Esas Alınarak Değerlendirilmesi (Samsun İli Örneği)**”, Eğitimde Yansımalar: VIII. Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu Bildirisi, 14-16 Kasım, Erciyes Üniversitesi Sabancı Kültür Sitesi, s.440-445, Kayseri.
- ÖZOĞLU, Süleyman Çetin (1974), “**Liselerde Sosyal Bilimler Öğretimi: Çeşitli Değişkenlere Göre Liselerde Sosyal Bilimler Öğretimi Sorunları Araştırması**”, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, No:38, Ankara.
- ÖZTÜRK, Cemil ve Diğerleri (2006), “**Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi, Yapılandırmacı Bir yaklaşım**”, 1. Baskı, Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- ÖZTÜRK, Cemil ve Dursun Dilek (2004), “**Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi**, Editör: Cemil Öztürk ve Dursun Dilek, 4. Baskı, Pegem A Yayıncılık, Ankara.

- ÖZTÜRK Cemil ve OTLUOĞLU Rahmi (2003), **Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünler ve Yazılı Materyaller**, 2. Baskı, Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- PESEN, Cahit, (2005), “**Yapılandırmacı Öğrenme Yaklaşımına Göre Yeni İlköğretim Matematik Öğretim Programının Değerlendirilmesi**”, Eğitimde Yansımalar: VIII. Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu Bildirisi, 14-16 Kasım, Erciyes Üniversitesi Sabancı Kültür Sitesi, s.273-282, Kayseri.
- POLAT, Kemal (1996), “**Ortaokul Milli Tarih Programının Değerlendirilmesi**”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- SENEMOĞLU, Nuray (2003), **Gelişim, Öğrenme ve Öğretim; Kuramdan Uygulamaya**, 8. Baskı, Gazi Kitapevi, Ankara.
- SÖNMEZ, Veysel (1998), **Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu**, Anı Yayıncılık, İstanbul.
- SÖZER, Ersan (1998), **Kuramdan Uygulamaya Sosyal Bilimlerin Öğretimi**, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, No:50, Eskişehir.
- ŞAHİN, Kemalettin (2003), **İlk ve Orta Öğretimde Coğrafya Müfredat Programlarının Geliştirilmesi**, Kastamonu Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:11, No:1, s.81-92.
- TÜMSEK, Songül (2006), “**Eski (1998) ve Yeni (2004) İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programları ve Ders Kitaplarında (4. ve 5. Sınıf) Tarih Konularının Mukayesesi**”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- TÜRK EĞİTİM DERNEĞİ (1995), **İlköğretim Kurumlarında Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Sorunları**, Türk Eğitim Derneği VIII. Öğretim Toplantısı, Şafak Matbaacılık Ltd. Şti., Ankara.

- VARIŞ, Fatma (1998), “**Temel Kavramlar ve Program Geliştirmeye Sistemik Yaklaşım**”, Editör: Ayhan Hakan, Eğitim Bilimlerinde Yenilikler, Anadolu Üniversitesi Yayınları, No:1016, s.3-15, Eskişehir.
- VARIŞ, Fatma (1997), **Eğitimde Program Geliştirme Teoriler ve Teknikler**, 7. Baskı, Alkım Kitapçılık ve Yayıncılık, Ankara.
- YAŞAR, Şefik, (2005), **Sosyal Bilgiler Programı ve Öğretimi**, Eğitimde Yansımalar: VIII. Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu Bildirisi, 14-16 Kasım, Erciyes Üniversitesi Sabancı Kültür Sitesi,s.329-342, Kayseri.
- YAŞAR, Ş., GÜLTEKİN, M., TÜRKKAN, B., YILDIZ, N., GİRMEN, P. (2005), “**Yeni İlköğretim Programlarının Uygulanmasına İlişkin Sınıf Öğretmenlerinin Hazırbulunuşluk Düzeylerinin ve Eğitim Gereksinimlerinin Belirlenmesi (Eskişehir İli Örneği)**”, Eğitimde Yansımalar: VIII. Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu Bildirisi, 14-16 Kasım, Erciyes Üniversitesi Sabancı Kültür Sitesi, s.51-63, Kayseri.
- YILMAZ, Tuğba (2006), “**Yenilenen 5. Sınıf Matematik Programı Hakkında Öğretmen Görüşleri**”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

EKLER

EK 1: SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMI 6. SINIF ÖĞRENME ALANLARI, ÜNİTELERİ, KAZANIM SAYILARI VE SÜRELERİ

6. SINIF	
ÜNİTELER	DOĞRUDAN VERİLECEK BECERİ
1. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRENİYORUM	Bilimsel genelleme yapma
2. YERYÜZÜNDE YAŞAM	Harita okuma ve atlas kullanma
3. ÜLKEMİZİN KAYNAKLARI	Girişimcilik
4. ÜLKEMİZ VE DÜNYA	Araştırma
5. İPEK YOLU'NDA TÜRKLER	Çıkarımda bulunma
6. DEMOKRASİNİN SERÜVENİ	Sosyal katılım
7. ELEKTRONİK YÜZYIL	Yaratıcılık

ÖĞRENME ALANI	ÜNİTELER	KAZANIM SAYILARI	ORANI (%)	SÜRE/DERS SAATİ
1.BİREY VE TOPLUM	SOSYAL BİLGİLER ÖĞRENİYORUM	7	14	15
2. İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER	YERYÜZÜNDE YAŞAM	5	14	15
3.ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM	ÜLKEMİZİN KAYNAKLARI	7	17	18
4.KÜRESEL BAĞLANTILAR	ÜLKEMİZ VE DÜNYA	5	11	12
5.KÜLTÜR VE MİRAS	İPEK YOLUNDA TÜRKLER	8	20	21
6.GÜÇ, YÖNETİM VE TOPLUM	DEMOKRASİNİN SERÜVENİ	5	14	15
7.BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM	ELEKTRONİK YÜZYIL	5	10	12
	Toplam	42	100	108

EK 2:

ANKET FORMU

SEVGİLİ ÖĞRETMENİM;
“2006-2007 Eğitim Öğretim Yılında Yenilenen 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Programının Uygulamadaki Etkililiğinin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi” konulu yüksek lisans tez çalışması kapsamında öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesine yönelik sizlere anket formu sunulmuştur. Size uygun olan seçeneklere lütfen (X) işareti bırakınız. Araştırmaya katkılarınızdan dolayı teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Ebru ERKÖSE
Sakarya Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
İlköğretim Anabilim Dalı
Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü
Yüksek Lisans Öğrencisi

KİŞİSEL VE MESLEKİ ÇALIŞMALARINIZA AİT BİLGİLER

- 1-Cinsiyetiniz** : () Kadın () Erkek
- 2-Yaşınız** : () 25-30 () 31-35 () 36-40
() 41-45 () 46-50 () 51- ...
- 3-Mezun olduğunuz okul:** () Eğitim Fakültesi () Fen Edebiyat Fakültesi
() Eğitim Enstitüsü () Diğer...
- 4-Öğretmenlik mesleğindeki hizmet süreniz:**
() 1-10 yıl
() 11-20 yıl
() 21 yıl ve üzeri
- 5-Eğitim durumunuz:**
() Ön Lisans
() Lisans
() Yüksek Lisans
() Doktora
- 6-Okulunuzda bulunan teknolojik materyalleri (projeksiyon, tepegöz vb. gibi) eğitim amaçlı kullanıyor musunuz?**
() Evet () Hayır
- 7-Okulunuzda bulunan bilgisayar laboratuvarını eğitim amaçlı kullanıyor musunuz?**
() Evet () Hayır
- 8-Okulunuzda bulunan kütüphaneden eğitim amaçlı yararlanabiliyor musunuz?**
() Evet () Hayır
- 9-Okulunuzda bulunan internetten eğitim amaçlı yararlanabiliyor musunuz?**
() Evet () Hayır

Yeni 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı		Tamamen	Çok	Orta	Az	Hiç
1	Kazanımlar, programın genel amaçlarıyla tutarlıdır.					
2	Kazanımlar, öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine uygundur.					
3	Kazanımlar, öğrencilerin bilişsel gelişim özelliklerine uygundur.					
4	Kazanımlar, öğrencilerin duyuşsal gelişim özelliklerine uygundur.					
5	Kazanımlar, öğrencilerin psiko-motor gelişim özelliklerine uygundur.					
6	Kazanımlar, öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerine uygundur.					
7	Kazanımlar, açık ve anlaşılır bir şekilde ifade edilmiştir.					
8	Kazanımlar, birbirleriyle tutarlıdır.					
9	Kazanımlar, mevcut koşullarda gerçekleştirilebilir niteliktedir.					
10	Kazanımlar, öğrencilerin (kendileri içi anlamlı buldukları) istedik davranışlarını geliştirebilir niteliktedir.					
11	Kazanımlar, öğrencilerin <i>fiziksel</i> (güvenlik, barınma, vb) ve <i>sosyal</i> (saygı, değer verme, başarılı olma, vb) ihtiyaçlarını karşılamaktadır.					
12	Kapsam, programın genel amaçlarıyla tutarlıdır.					
13	Kapsam, konu alanlarındaki temel bilgileri (kavramları, ilkeleri, yöntemleri, uygulamaları, vb) içermektedir.					
14	Kapsam, çağdaş bilimsel bilgilere uygundur.					
15	Kapsamda yer alan konuların sırası, öğrenme ilkelerine uygundur.					
16	Kapsam, öğrencilerin seviyesine uygundur.					
17	Kapsam, diğer derslerin kapsamı ile tutarlıdır					
18	Kapsamdaki bilgiler kalıcı ve dayanıklıdır.					
19	Kapsam, anlamlıdır.					
20	Etkinlikler, öğrencileri derse motive etmektedir.					
21	Öğrenciler, programda öngörülen becerileri (eleştirel ve yaratıcı düşünme, iletişim ve empati, araştırma, vb) kazanmaktadır.					
22	Öğrenciler, öğrenme-öğretme sürecine aktif olarak katılmaktadır.					
23	Etkinliklerde çoklu zekâ kuramına yer verilmektedir.					
24	Etkinliklerde öğrenci-merkezli öğrenme stratejilerine (araştırma, tartışma, drama, vb) yer veririm.					
25	Program, öğrencilere sürekli öğrenme bilincini kazandırmaktadır.					
26	Programın öngördüğü etkinlikleri gerçekleştiriyorum.					
27	Programın öğrenme alanları (sosyal bilgiler öğreniyorum, yeryüzünde yaşam, İpek yolunda Türkler, ülkemizin kaynakları, ülkemiz ve dünya, demokrasinin serüveni, vb) üzerine yapılandırılması uygundur.					
28	Program, kazanımlar açısından öğrencilere fırsat eşitliği sağlamaktadır.					
29	Programda öngörülen ölçme ve değerlendirme teknikleri (performans sınavları, projeler, tartışma, vb) kazanımları ölçmede etkilidir.					
30	Kazanımlara yönelik çoklu değerlendirme tekniklerini (portfolyo, gösteri, sözlü sunum, tartışma, vb) uygulamam.					
31	Programda öngörülen ölçme ve değerlendirme teknikleri öğrencilerin gelişim düzeylerini dikkate almaktadır.					
32	Öğrencilerin öğrenme ve çalışmalarına ait kişisel koleksiyonları (öğrenme portfolyolarını) ne derecede tutarsınız?					

EK-3:

**T.C.
SAKARYA VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü**

**SAYI : B.08.4.MEM.4.54.00.05.01.070/
KONU : Anket**

**11210
VALİLİK MAKAMINA
SAKARYA**

İLGİ : "Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi"

Sakarya Üniversitesi İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı öğrencisi Ebru ERKÖSE; "İlköğretim 6.sınıf Yeni Sosyal Bilgiler Müfredat Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi" konulu anket çalışmasını İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler öğretmenlerine uygulamak istediğini, sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünün 16.04.2007 tarihli yazıları ile istemektedirler.

Anket soruları komisyonumuzca incelenmiş olup, Yasal gerekliliğin ilgili okul müdürlüklerine ait olması ve dersleri aksatmamak kaydıyla anket uygulamasının yapılması, Müdürlüğümüzce uygun mütalaa edilmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde, olurlarınızı arz ederim.

**Murat YAZICI
Milli Eğitim Müdürü**

**OLUR.
24/04/2007
Muammer AKSOY
Vali a.
Vali Yardımcısı**

EK : 4

Okullarımızdaki öğrencilerin aileden gelen kültür seviyelerini çok düşük olma-
sı, okulun imkan ve olanakların sınırlı olması ve programın sadece öğrenci-
leri dikte olarak hatırlaması, ayrıca Türkiye'deki şartları potansiyel olarak
profesyonun hatırlanması gerekir. Yoksa gelişmiş bir Avrupa ülkesinin programını
kaldırıp ülkemize uygulanması mantıklı bir durum değildir. 2

Programın, genel olarak ihtiyaca cevap verdiği ancak
uygulama ortamının ve okul alt yapısının yetersiz olması
nedeniyle sorunlar ortaya çıktı görülmektedir. Öğrencilerin
genel şartları nedeniyle araştırma ve değerlendirme yapılabilmeye
başlanmıştır. 2

Konuların programın uygulayıcısının heretik tutum, davranışları ve programın uyumu doğrultu-
sunda başarı derecesi ortasında olabilir, ancak eğer programlara göre daha iyi çalışmış
bir öğretmenin programı.

Öğretmen + öğrenci + veli + okul.

2

- 1- Programın mevcut ders saatleriyle uygulanması imkansıdır.
- 2- Programın kısıtlı sınıflarda uygulanması gerektirir.
- 3- Programda yer alan bazı konular öğrencilerin gelişim
düzeyine uygun değildir.

Program amacına uygundur. Yalnız konular daha öğrencinin seviyesinde olmalıdır. Genel anlamda iyi fakat eksiklikleri var. /

Program genel olarak iyi fakat alt yapısının hazırlanmasında acile edildiği için tam olarak uygulamada zorluklar yaşanıyor. Olumlu yanları çok biraz zamana ihtiyacı var

2

Program yapısı bütün öğrenciye hitap etmiyor. Her okuldaki imkanlar bu programa uygun değil.

Program genel itibarıyla olumlu, fakat uygulamada sorun yaşanıyor.

2

Kitaptaki metinler öğrenciler tarafından sevilen güzel ve anlaşılır. Fakat yeteri kadar bilgi ve açıklamalar yok. Birçok konuda; özellikle bilgi açısından kitabımız yetersizdir.

Program öğrencilerin bilissel düzeyine inebilmekte, öğrencilerin öğrenmeyi öğrenme alanında gelişmeleri için yararlı olabilmektedir.

2

Program genel hatlarıyla olumlu görünüyor. Etkinlikler konusunda baren zorlanıyor. Grup çalışmalarının nasıl yapılması konusunda aydınlatıcı birer verilmelidir.

Programın ülkenin tümünü kapsadığı görüşüne yada doğu bölgelerimizde başarıyla uygulandığı gibi uygulanabilirliğine inanmıyorum.

2

Program öğrencilerin sosyal gelişimleri ve olaylara bakışı anlamamda olumlu bir işerije sahiptir.

Öğrencilerin kazanımlarını uygun bir şekilde program karşılayabiliyor.

Öğrencilerin ölçme ve değerlendirme kazanımlarını başarıyla buluyor.

2

Programın uygulanması güzel fakat araştırmanın fazla yapılması gereken bir program bunun için yeterli kadar araştırma imkanları olmayabilir çocukların araştırma alanı olma gereğinden güzel bir program.

2

Yeni program öğrenci katılımını artırma, araştırma, yaratıcı düşünce konularında öğrencilere ve öğretmenlere önemli şekilde katkı sağlanmaktadır. Sadece sosyal bilgiler dersine haftada 3 saat ayrılmış olması konuların genişden talep edilmesine sebep olmaktadır.

Sınavlar ile uyumlu olursanız daha verimli olur.
Konulara göre uygulanabilirliği değişiyor.

Programın gayet güzel olduğunu düşünüyorum ama alt yapı ve ders saati yetersiz.

Hüseyin ÇAKMAK

Konular aldıkça ağır. Öğrencilerin konuları anlayıp, özümseyebilmeleri için konulara yeterli süre verilmemiş.

Öğrencilerin yaşadıkları yakın çevreden dünyaya kadar uzanan bu alanda, bu alanı tanıma, karşılaşılan problemin farkına varma, çözüm yolları üretme konusunda öğrencilerin donanımını arttıran bir program. Benim açımdan ise çok zengin ve çok şey öğreniyorum.

Konular öğrencileri ezbercilerden kurtaran, düşünmeye ve yorum yapmaya yönlendiren uygulamaları açısından başarılıdır. Artık öğrenciler sosyal bilgiler dersinde çok fazla sitem yapabileceklerine emin olabiliriz.

Program biraz olumsuz uygulamaları çok zor ve zaman almaktadır.

Program hakkındaki düşüncelerim olumlu ancak sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüş ve düşüncülerinin dikkate alınarak gerekli düzeltme ve düzenlemelerin en kısa zamanda yapılması gerekir.

Program her bakımdan çok iyi ancak etkinlikler için zaman yeterli değil. Ayrıca programda öğrencilerin belirli bir temele sahipmiş gibi yapılmıştır.

Sartlar sağlandığında uygulanabilir bir program.

Öğrenciyi araştırmaya sevk eden fakat ders içinde etkinliklere fazla vakit ayıramadığımız bir program. Ders süresini yetersiz kalmakta.

Program sınıf mevcutlarına bakıldığında uygulanması çok zor bir yapıya sahip. Ayrıca konu başlıkları ile içerik arasında bağ kopukluğu var. Özelleştirmenin özendirildiği toplumsal deneyimlerin ikinci plana atıldığı bireyciliğin ön plana çıkarılan bir teknik izlenimdir. Bunda öğrencilerin ilerde toplumsal deneyimlerden uzak ve sadece kendini kurtarma fikirinde olmasına yol açacaktır. 1

6. sınıf yeni müfredat programı zaman açısından, olumsuz özelliklere sahip, öğretmenlerde tamamen sınıy merkezli düşünüşleri için konuların daha doğru çalışma biçimlerinin yeterince istenmediğini söyleyebiliriz. 2

Özellikle "yer yüzünde yaşam" ünitesindeki konular birbiri ile çok dağınık ve üstünlüğe geçilmiştir. Ünitelerdeki sebep-sonuç ilişkilerini kurabilmek baten zorlaşıyor, kabalık sınıflarda uygulanması ve değerlendirilmesi son derece zor.

Uygulanan programın biraz daha öğrencilerin seviyelerine uygun olması gerekir.

Program, konu yoğunluğu ve öğrenci sayısı düzenlenmeden hazırlanmıştır. Bu şekilde de uygulanabilirliği düşük seviyededir.

Yeni müfredat programını olumlu buluyorum.

Yeni program öğrencileri araştırmaya yönlendirmiyor ancak çocuklar özellikle çalışma kitabındaki etkinlik bölümlerini çözmekten sıkılıyorlar.

Yerden ödevler çocukların özellikle çevresindeki kütüphanelerle iletişimi kurmasını kolaylaştırıyor. (Araştırma)

Yalnız yeni programla, sınav sisteminin birbiriyle gelişimini düşünüyorum.

Yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlanan eğitim programında Türkiye'nin her yerindeki bütün okulların aynı olanıma sahip olduğu varsayılmıştır. Ancak bunun böyle olmadığı ortadadır. Bu programla kazandırılacak davranışların çok olduğu, ancak eski programda olduğu gibi süre sıkıntısının çekildiği görülmektedir.

Uygulana yeni programda akademik açıdan non derece zayıf olduğunu düşünüyorum. Öğrenci merkezi olması gayet güzel fakat bilgi olmadan sadece hikaye testinden etkinliğin öğrenciye akademik başarı getireceği incacında değilim.

Olumlu Yanları

- Öğrenci merkezi olması
- Ezberi 'unutturan bir program
-

Olumsuz Yanları

- Öğrencinin ulaşabileceği kaynaklar çok az.
- Öğretmen -veli ve öğrenci programı tam olarak kavramıyor durumda

Program daha çok öğrencilerin kendilerinin araştırmaya sevk ettiklerinden, bu yükün zaman zaman veliler tarafından yapılması programın amacına ulaşmasını engellemiştir.

Programın uygulanmasında konuların yoğunluğu ve sınıf mevcudunun fazla olduğu esitli sorular ortaya çıkarmaktadır. Bu program ancak mevcudu az okul ve sınıflarda uygulanabilir.

Yeni uygulamaya piren 6. Sınıf programı; deşünce, yapılan salıma ub günden iyi ve basanlı gelime, Ancak fiziki yapı ve sınıf sınıfların kalabalık olması derovantaj oluşturan durumlaradır.

2

Program, isetik ve amaç olarak iyi bir program olmasına rağmen, uygulama açısından sıkıntılara sebep olacak yapıdadır,

ÖZGEÇMİŞ

Ebru ERKÖSE, 1980 yılında Sakarya’ da doğdu. İlköğrenimini Geyve İlköğretim Okulu, orta öğrenimini ise Geyve Lisesi’nde tamamladı. 1999 yılında girdiği Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü’nden 2003 yılında başarıyla mezun oldu. 2003-2004 eğitim-öğretim yılında Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü’nü kazandı. 2006-2007 eğitim-öğretim yılında *“Yenilenen 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Sakarya İli Örneği) ”* konulu tez çalışması ile yüksek lisans eğitimini tamamladı.